

חריגים

העמדה לדין של חיילי צה"ל
באינתיפאדה השנייה ולאחריה,
2000-2007

ספטמבר 2008

מחקר וכתובה: ליאור יבנה

עריכה: עו"ד מיכאל ספרד

סיוע בעריכה: עו"ד נטלי רוזן

עריכה לשונית: שירלי ערן

ביצוע גרפי ועימוד: סטודיו יהודה דרי

המועצה הציבורית: שולמית אלוני, מיכאל בן יאיר, שלמה גזית, רות דין, מיכל זמורה-כהן, שלמה (צ'יץ) להט, פול קדר, יאיר רוטלוי

מתנדבי "יש דין": חנה אבירם, יהודית אלקנה, רחל אפק, מיה ביילי, רות בן שאול, חנה בר"ג, דינה גור, תמי גרוס, נדב גרינברג, מוקי דגן, קורין דגני, אבנר הררי, תאיר זבולון, רוחלה חיות, ג'ודי לוי, אריה מגל, מנוחה מורביץ, פרופ' יוסקה מורין, רחלי מרחב, אביחי סולר, ענת סלע, ניבה ענבר, ערן אראלי, איבון פתאל, רינה פלסר, מארק צאייס, רות קדר, עדנה קלדור, מאיה רוטשילד, ד"ר נורה רש, הדס שינטל, אילנה מקי שפירא, ד"ר צביה שפירא

מנכ"ל: רועי מאור

ריכוז מתנדבים: יודית אבידור

אנשי קשר לקהילות פלסטיניות: עזמי בדר, מוהאנד ענאתי, עו"ד מוחמד שקיר

ריכוז פרויקט קרקעות: דרור אטקס

יעוץ משפטי: משרד עורכי-דין מיכאל ספרד

יעוץ מקצועי, אסטרטגיה, מערכות מידע, מחקר, קשרי עיתונות וממשל: בן אור תקשורת בע"מ

פעילות "יש דין" בשנת 2008 מתאפשרת הודות לתרומותיהם של ממשלת הולנד, האיחוד האירופי, הקרן החדשה לישראל, קרן מוריה, קרן מרק ריץ, קרן נחמיה ונעמי כהן, Irish Aid, Oxfam, Novib, the German Federal Foreign Office and the Institute for Foreign Cultural Relations, Foundation Open Society Institute, United Kingdom Foreign and Commonwealth Office, ותורמים פרטיים.

דוח זה הופק בסיועו הכלכלי של האיחוד האירופי. התכנים הכלולים בדוח זה הם באחריותו הבלעדית של יש דין - ארגון מתנדבים לזכויות אדם ואין לראותם כמשקפים את עמדתו של האיחוד האירופי.

יש דין - ארגון מתנדבים לזכויות אדם

שד' רוטשילד 11, תל אביב 66881

טל/פקס: 03-5168563

www.yesh-din.org info@yesh-din.org

תוכן עניינים

8 תקציר

10 מבוא

13 חלק א'

15 פרק א': תלונות, הודעות וחקירות מצ"ח

15 הודעות

15 מי מוסר הודעות למצ"ח?

16 דיווח מפקדים למצ"ח על חשד לעבירות פקודיים

17 פתיחת תיקי חקירה והגשת כתבי אישום

19 פרק ב': חקירה והרשעה באירועי ירי

19 חקירת אירועי ירי והרשעת חיילים על הריגתם של אזרחים

20 תפקידו של התחקיר המבצעי בהחלטה על פתיחת חקירה

22 מהימנות ממצאיו של התחקיר המבצעי

24 פרק ג': חקירת עבירות בשטחים -
"כמו להבקיע את שער היריב מרחבת ה-16 שלך"

25 ביקורת בתי הדין הצבאיים על חקירות מצ"ח

26 תשלום פיצויים לנפגעים פלסטינים: ניגוד העניינים המובנה בחקירות מצ"ח

30 פרק ד': הרשעת נאשמים וענישתם

30	הרשעות וזיכויים
30	הסדרי טיעון ותוצאותיהם
32	רמת הענישה על-פי סעיפי עבירה
33	עבירות ירי ואלימות
36	עבירות רכוש וביזה
37	"עבירות סל"
40	מעורבים שלא הועמדו לדין

41 חלק ב'

43 פרק א': אידועי ירי

43	מקרי הרג
43	7 בינואר 2001: הריגתה של פאטמה אבו ג'יש, בת 24
44	19 באוגוסט 2001, אזור שכם: הריגתו של מועין אבו לאווי, בן 38
45	1 במארס 2002: הריגתו של מחמוד חסן אחמד א-טלאקה, בן 7
46	21 ביוני 2002: הריגתם של ג'מיל יוסף ר'זאוי (בן 6), סוג'וד אחמד תורכי שוהאנה (בת 8), אחמד יוסף ר'זאוי, (בן 9) והילאל שיטא (בן 60) ופציעתם של חמישה אחרים
47	4 באוקטובר 2002: הריגתו של מוחמד עלי נג'יב סעיד זייד, בן 16
47	3 בדצמבר 2002: הריגתה של פאטמה עובידי, בת 95, ופציעתה של אישה נוספת
48	מירי על המכונית המסחרית שבה נסעו
48	4 במארס 2003: הריגתו של עבדאללה אל-אשהב, בן 75
49	11 באפריל 2003: הריגתו של תומאס הורנדל, בן 24
50	8 ביוני 2003: הריגתו של נביל אחמד יוסף ג'ראדאת, בן 47
51	25 ביולי 2003: הריגתו של מחמוד ג'אודת שריף כבהא, בן 3
52	28 בנובמבר 2003: הריגתו של סייד אבו ספרה, קצין מודיעין פלסטיני, בצפון רצועת עזה
53	5 ביוני 2004: הריגתו של עראפת יעקוב במחנה הפליטים קלנדיה
53	מקרי פציעה
53	13 באוקטובר 2000: פציעתו של איברההים אבו תורכי, בן 38
54	1 במארס 2003: פציעתם של שלושה פלסטינים מירי במחסום שבין הכפר סרה לשכם

- 55 25 ביולי 2004: פציעתו בירי והכאתו של הסטודנט מוחמד כנאען במחסום בית איבא
 55 19 בדצמבר 2005: פציעתו של נער בראשו מירי סמוך לכפר תוקוע
 56 26 ביולי 2007: חטיפתו של נהג מונית ופציעתו של תושב פלסטיני בעיירה דהרייה

57

תיקי ירי אחרים

- 57 13 בספטמבר 2001: ירי לעבר כלי רכב במחסום מתחת לכביש 443
 58 5 באוקטובר 2001: ירי על ג'יפ בו ישבה צלמת עיתונות זרה
 58 16 מארס 2002: ירי בקרבת עצור בכפר סילוואד
 59 19 באוקטובר 2003: ירי בפלסטיני לא חמוש שתיקן אנטנה על גג בית ברפיח
 60 5 באוקטובר 2004: וידוא הריגה בגופתה של אימאן אל-המס, בת 13
 61 31 במארס 2006: ירי באוויר בעת עימות בין מתנחלים לבין פלסטינים וישראלים

62

פרק ב': התעללות ואלימות

- 62 28 במאי 2001: הכאתו של מוסטפא עליאן במחסום בית לחם
 62 21 ביולי 2001: התעללות חיילים מגדוד שמשון בנוסעי מוניות
 66 23 ביולי 2001: הכאתו של ילד בן 13 בחברון
 66 15 בינואר 2002: הכאתו של קטין כבול בחברון וגניבת כרטיסי חיוג ממנו
 מארס – אפריל 2002: הצמדת רימוני הלם לגופם של פלסטינים,
 67 תקיפת קטין וסדרת עבירות נוספות
 68 אפריל 2002: הכאתו של קטין לוקה בשכלו באלת מתכת
 17-18 באפריל 2002: התעללות בפלסטיני ושימוש באזרחית זרה כ"מגן אנושי"
 68 בידי מג"ד מילואים
 70 28 באפריל 2002: איום באינוסו של עצור בידי קצין משטרה צבאית
 70 7 באוגוסט 2002: הכאתם של עצורים בידי שני שוטרים צבאיים וארבעה חיילי נח"ל
 72 16 באוקטובר 2002: תקיפת עצורים פלסטינים בידי חיילים מגדוד לביא
 73 29 באפריל 2003: התעללות בקטינים עצורים בידי שני שוטרים צבאיים
 74 1 באוקטובר 2003: התעללות בעצורים כפותים בידי חיילי חטיבת הצנחנים
 75 ינואר-פברואר 2004: הכאת פלסטינים וגרימת נזק לכלי רכב במחסום חווארה
 76 15 בפברואר 2004: תקיפת רועים פלסטינים בידי חייל מילואים
 76 27 בפברואר 2005: איום בחיתוך איבר מינו של עצור והכאתו בידי קצין "גולני"
 77 14 באפריל 2005: הכאתו של עצור כפות עד כדי פציעתו
 77 28 ביוני 2005: הכאת עצורים כפותים במחסום קלנדיה
 78 16 באוגוסט 2005: הכאת עצור במחסום קלנדיה
 78 4 באפריל 2006: התעללות בעצורים בדרך לבית המשפט הצבאי בסאלם
 79 7 במאי 2006: הכאת עצור כבול
 79 28 במאי 2006: הכאת עצור כבול בידי חייל מגדוד "דוכיפת"

- 79 26 באוגוסט 2006: הכאתם של שני פלסטינים בידי חיילי גדוד "חרוב"
- 80 26 בנובמבר 2007: הכאתם של עצורים כפותים ומכוסים עיניים בבסיס חטיבת שומרון

81

פרק ג': ביזה ופגיעה ברכוש

81

פגיעה ברכוש

- 81 23 בינואר 2002: רמיסה מכוונת של כלי רכב באמצעות טנק ברמאללה
- 81 20 באוקטובר 2004: פגיעה בשמשת מכונית באמצעות נשק ואיומים בנשק על נהג פלסטיני

82

ביזה וגניבה

- 82 31 בדצמבר 2001: ביזת גופות במוצב צה"ל
- 82 מארס – אפריל 2002: ביזת ציוד מחשב ממשד הפנים הפלסטיני בקלקיליה
- 83 מארס – אפריל 2002: ביזת ציוד אלקטרוני מבית משפחה ברמאללה
- 83 מארס – אפריל 2002: ביזת כסף מבית מגורים ברמאללה
- 84 מארס – אפריל 2002: ביזת כונן קשיח של מחשב מבנק פוע ברמאללה
- 84 מארס – אפריל 2002: ביזת חנויות בעיר רמאללה וגניבה מעצור פלסטיני
- 84 מארס – אפריל 2002: לקיחת כסף מזויף מבניין המוקטעה ברמאללה
- 85 אפריל 2002: ביזת ארנק ובו 100 ש"ח ושלושה תקליטורים מחנות ברמאללה
- 85 מארס – מאי 2002: ביזת רכוש ברמאללה
- 85 8 באפריל 2002: ביזה של מכשירי טלפון ניידים בשכם
- 86 15–17 באפריל 2002: ביזה במשרד הכלכלה הפלסטיני ובבית פרטי ברמאללה
- 86 20 באפריל 2002: ביזת 1,500 ש"ח מאזרח פלסטיני במחסום 109
- 87 אפריל – מאי 2002: גניבת טלפון נייד מפיקדונו של עצור בחטיבת יהודה
- 87 מאי 2002 – ינואר 2003: ביזת רכוש ותכשיטים בהזדמנויות שונות
- 88 12 ביולי 2002: בזיזת חנות מכולת וגניבת מכשיר רדיו-טייפ מכלי רכב בשכם
- 88 אוגוסט 2002: ביזת 300 ש"ח ומכשירי טלפון ניידים מבית מגורים בכפר זוואתא
- 89 31 באוקטובר 2002: ביזת 1,300 ש"ח במהלך חיפוש בבית מגורים
- 89 25 בדצמבר 2002, 5 בינואר 2003: ביזת כסף ורכוש בשכם
- 90 23 באפריל 2003: גניבת ארנק ממונית פלסטינית
- 90 פברואר – מארס 2004: גניבת כסף ורכוש ממכוניות שנבדקו במחסום גיתית
- 91 אוגוסט 2006: ביזת רהיטים משדה התעופה הפלסטיני ברצועת עזה
- 91 10 באפריל 2007: לקיחת מצית מבית משפחה ברמאללה
- 92 10 ביוני 2007: גניבת ארנק ובו 800 ש"ח במחסום בקעות
- 92 3 באוגוסט 2007: גניבת 100 ש"ח מבית משפחה ברצועת עזה
- 93 אוקטובר 2007: גניבת 200 ש"ח מכלי רכב במחסום חווארה

- 94 10 בפברואר 2003: אילוץ פלסטינית לשתות נוזל כימי באיומי נשק
- 94 יוני 2003: שימוש בפלסטינים להזזת חפצים חשודים
- 95 מאי 2004: חטיפתו של איש דת כענישה בידי קצין צנחנים
- 95 ינואר 2003 – ינואר 2004: נטילת שוחד במחסום קלנדיה
- 99 ינואר 2004: נטילת שוחד במחסום 700
- 100 24 באפריל 2006: הריגת אישה פלסטינית ופציעת שישה אנשים נוספים בתאונת דרכים

טבלאות

- טבלה 1: יחס בין מספר ההודעות שנמסרו למצ"ח לבין מספר תיקי החקירה שנפתחו
 וכתבי האישום שהוגשו בעקבותיהן 15
- טבלה 2: מוסרי הודעות שהובילו לפתיחת חקירה במצ"ח, 2006-2007 16
- טבלה 3: פתיחת תיקי חקירה במצ"ח והגשת כתבי אישום בעקבותיהם, 2000-2007 17
- טבלה 4: תביעות אזרחים פלסטינים לפיצויים שהסתיימו בפיצוי (בפסק דין או בפשרה)
 בשנים 2004-2008 29

תקציר

בדוח "חריגים", מתפרסמים לראשונה נתונים מלאים בדבר טיפול גורמי אכיפת החוק הצבאיים (מצ"ח, הפרקליטות הצבאית ובתי הדין הצבאיים) במקרים בהם חיילי צה"ל פגעו באזרחים פלסטינים וברכושם. הדו"ח מאפשר, לראשונה, לבחון את איכות תפקודה של המערכת הפלילית הצבאית בכל הנוגע לעבריינות חיילים נגד אזרחים פלסטינים, וכולל פירוט של כל התיקים שהתנהלו בבתי הדין הצבאיים בעבירות שבוצעו מאז פרצה האינתיפאדה השנייה ב־29 בספטמבר 2000 ועד לסוף שנת 2007.

כאשר נחשפות בפני הציבור עבירות פליליות שביצעו חיילים נגד פלסטינים וזכות להד ציבורי, ממהרים צמרת צה"ל וראשי המערכת הפוליטית הישראלית לתייג מעשים אלה כ"אירועים חריגים" ומתחייבים למצות את הדין עם האחראים עד תום. דובריה הרשמיים של מדינת ישראל טורחים לשכנע את הציבור הישראלי והבינלאומי שמקרים כאלה הם נדירים וכי הם מטופלים ביד חזקה. אולם, מהדוח עולה כי ה"חריגים" הם דווקא אותם מקרים בהם חיילים וקצינים שביצעו עבירה נגד אזרחים פלסטינים נחקרים ומועמדים לדין. חריגים עוד יותר הם המקרים שבהם העבריינים נענשים באופן ממשי על פשעם.

הנתונים המוצגים בדו"ח הופקו בין היתר מכתבי האישום ומפסקי הדין של בתי הדין הצבאיים במהלך שבע שנות האינתיפאדה השנייה. אלה נמסרו על־ידי צה"ל ל"ישי דין" בתום תהליך ממושך שארך כשנה וחצי. בחינתם של אלה מאפשרת להציג לראשונה את היקף כשלונם של צה"ל בקיום חובתו להגן על אוכלוסיית השטחים הכבושים מפני עבירות של חייליו, חובה הקבועה בהוראות המשפט הבינלאומי הנוגעות לניהולם של שטחים כבושים.

חלקו הראשון של הדוח מתמקד בחקירות הפליליות שמבצעת המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח) בעקבות חשד לעבירות שנעברו על־ידי חיילי וקציני צה"ל נגד אזרחים בשטחים הכבושים. הדו"ח מגלה שרק במקרים נדירים מגישים אזרחים פלסטינים תלונות ישירות למצ"ח, זאת בין השאר כיוון שלמצ"ח אין כלל בסיס חקירות בשטחים הכבושים. במקרים מעטים עוד יותר ממלאים מפקדים את חובתם החוקית ומדווחים למצ"ח על חשד שחייליהם ביצעו עבירות פליליות נגד פלסטינים. מן הנתונים עולה כי רק ב־40% מהתלונות והודעות שהגיעו בסופו של דבר למצ"ח בשנתיים האחרונות (בדרך כלל באמצעות ארגוני זכויות האדם, הפרקליטות הצבאית או ישירות ממתלוננים), נפתחו חקירות פליליות.

במהלך שבע השנים שחלפו מאז פרצה האינתיפאדה השנייה ועד לסוף שנת 2007, נפתחו במצ"ח רק 1,246 חקירות בחשד לעבירות שביצעו חיילים נגד אזרחים פלסטינים, מעט פחות ממספר החקירות שנפתחו במהלך שלוש שנים בלבד בתקופת האינתיפאדה הראשונה. רק 78 חקירות - שישה אחוזים מכלל החקירות שנפתחו בתקופה הנסקרת בדוח - הובילו להגשת כתבי אישום.

מנתונים שאספו ארגונים לזכויות האדם הפועלים בשטחים הכבושים עולה כי למעלה מאלפיים אזרחים פלסטינים שלא היו מעורבים בלחימה נהרגו בתקופה זו. עם זאת, מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה ועד לסוף שנת 2007, הניבו רק 13 תיקי חקירה כתבי אישום שייחסו לחיילים אחריות להרג אזרחים. עד למועד פרסום דוח זה, הרשיעו בתי הדין הצבאיים חמישה חיילים באחריות למותם של ארבעה אזרחים בלבד: שלושה פלסטינים ואזרח בריטי אחד. חלקו הראשון של הדוח מציג, בין השאר את הגורם המרכזי למיעוט החקירות שנפתחו בעקבות ירי על אזרחים פלסטינים: השימוש ב"תחקיר המבצעי" ככלי למניעת חקירה פלילית.

עוד מציג הדוח נתונים הנוגעים למימוש זכותם של פלסטינים לפיצוי על פגיעות בגוף וברכוש בשנים האחרונות. בהקשר זה, מתואר ניגוד העניינים המובנה בחקירות מצ"ח, שנועדו - כפי שאמר במפורש קצין המשטרה הצבאית הראשי - לא רק לחשוף עבירות פליליות ולהביא את האחראים להן לדין - אלא גם לחסוך ממדינת ישראל תשלום פיצויים לאזרחים פלסטינים שנפגעו מפעולות חייליה.

חלקו השני של הדוח מציג לראשונה את תוצאות ההליך המשפטי בכל 78 תיקי החקירה שהובילו להגשת כתבי אישום. כתבי האישום הוגשו נגד 135 חיילים וקצינים, ואחוז ההרשעות בתיקים אלה גבוה: מבין 135 הנאשמים הורשעו עד כה 113, מרביתם בעקבות הסדרי טיעון. ארבעה נאשמים בלבד זוכו בתום ההליכים המשפטיים מכל העבירות שיוחסו להם, וכתבי האישום נגד שמונה נאשמים בוטלו (והומרו בחלק מהמקרים בהעמדה לדין משמעת). ההליכים נגד עשרה נאשמים אחרים עודם תלויים ועומדים. חלק זה של הדו"ח מפרט את תוצאות משפטי האינתיפאדה השנייה בחלוקה לסוגי העבירות: שימוש לאיחוקי בנשק חם (ובכלל זאת ירי שגרם למותם של פלסטינים או לפציעתם או כזה שלא גרם פגיעה גופנית), עבירות של התעללות ואלמות, עבירות רכוש וביזה ועבירות אחרות. הנתונים המובאים בדוח חושפים את הפער העצום שבין רמת הענישה המירבית שנקבעה במשפט הישראלי לעבירות בהן הורשעו החיילים לבין העונשים שנגזרו בפועל בתיקים אלה.

מבוא

סמוך לאחר ששודר בכלי התקשורת סרטון בו נראה חייל יורה כדור גומי מטווח קצר מאד אל עצור כפות, הודיע שר הביטחון, אהוד ברק: "האירוע שנחשף אתמול בצהריים [...] הוא אירוע חריג ופסול שאינו מייצג את צה"ל וערכיו. צה"ל יתחקר את האירוע וימצה את הדין עם האחראים"¹. הודעתו של שר הביטחון חוזרת על דפוס קבוע של תגובות רשמיות לחשיפת אירועים בהם ביצעו חיילי צה"ל עבירות פליליות נגד אזרחים פלסטינים ונגד רכושם: התייחסות לאירוע כחריג והבטחה כי ימוצה הדין עם העבריינים.

בעדות שמסר מפקד חטיבת הצנחנים, אל"מ יוסי בכר, במשפטו של אחד מחייליו שהואשם בהתעללות בעצור כפות, הבהיר הקצין:

המקרים האלה הם לא מקרים כל כך חריגים בכמות שלהם, פשוט על חלקם יש שתיקה, חלקם נעשים גם בצורה יותר מתוחכמת ויותר עבריינית... המקרים האלה שעצורים פלסטינים מוכים עלידי חיילים ושוטרים, הם מקרים שלצערי הגדול הם קורים מדי פעם, לגבי רבים מהם אין תלונה, ויש סביבם קשרי שתיקה כאלה או אחרים, שלפעמים אנו יודעים עליהם רק שנים אחרי זה, ועוד בכלל דרך הודעות אנונימיות של [ארגון] "שוברים שתיקה" ואחרים, דרך התקשורת או דרכים אחרות.²

מחקר פנימי של צה"ל חשף אף הוא, כי כרבע מחיילי צה"ל ששירתו במחסומים לקחו חלק בעצמם במעשי התעללות בפלסטינים, נטילת שוחד וכן השפלות ומעשים אסורים אחרים, היו עדים להם או שמעו מחבריהם אודותיהם. בעקבות ממצאי התחקיר צוטט ב"ידיעות אחרונות" "קצין בכיר" אנונימי שאמר "ידענו שיש בעיה, אבל לא הערכנו שהיא כה חמורה."³

דיני הכיבוש (המכונים גם דיני התפיסה הלוחמתית), שהם ענף של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, מחייבים את כוחות צה"ל לכבד את חייהם, כבודם ורכושם של תושבי השטחים הכבושים.⁴ כלל זה מתבטא הן בחובה "נגטיבית" לפיה על צה"ל וחיליו להימנע מפגיעה בחייהם, כבודם ורכושם של תושבי השטחים הכבושים, והן בחובה "פוזיטיבית" המחייבת את צה"ל לנקוט צעדים ממשיים בכדי להגן על האוכלוסייה בשטחים הכבושים. במימושה של חובה פוזיטיבית זו נודע תפקיד מרכזי לאכיפת

1. מרב דוד, ברק: הירי בנעלין הוא אירוע חריג ופסול, **NRG**, 21 ביולי 2008.

2. מתוך עדותו של אל"מ בכר במשפטו של אחד מפקדיו שהואשם בהתעללות בעצור פלסטיני. מר/472/05 התובע הצבאי נ' סמל ניר חיימוביץ, פרוטוקול הדיון מיום 11 באפריל 2006.

3. יוסי יהושע, ההתעללויות נחשפות. ידיעות אחרונות, 16 בדצמבר 2007.

4. ראו למשל: תקנות 43 ו'46 לתקנות הנלוות לאמנת האג בדבר דיני המלחמה ביבשה (1907); סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה (1949).

החוק על אלו מבין חיילי צה"ל שביצעו עבירות פליליות נגד האוכלוסייה בשטחים הכבושים.⁵

עם זאת, עד כה לא ניתן היה לאמוד את המידה בה ממלא צה"ל את חובתו זו. לא פורסמו נתונים מלאים ומדויקים בדבר היקפן של החקירות שערך מצ"ח בחשד לעבירות פליליות שביצעו חיילי צה"ל נגד פלסטינים ורכושם, ואף לא פרטים מלאים לגבי תוצאותיהם. היות והרוב המכריע של פסקי הדין שניתנו בעבירות אלו לא פורסם בציבור (ואף לא הוזן למאגרי המידע המשפטיים השונים), לא ניתן היה לדעת באיזו מידה צה"ל "ממצה את הדין עם האחראים" בהתאם להבטחות הנמסרות לפרקים על-ידי ראשי המערכת הביטחונית. מטרתו של דוח זה היא לפרוש נתונים אלה בפני הקורא.

135 חיילים וקצינים הואשמו בעבירות שבוצעו בשטחים הכבושים נגד אזרחים, רובם ככולם פלסטינים,⁶ מאז ראשית האינתיפאדה השנייה ב־29 בספטמבר 2000 ועד לסוף שנת 2007. בתהליך שנמשך קרוב לשנה וחצי, מחודש מארס 2007 (אז מסר "יש דין" לראשונה לדובר צה"ל את בקשתו לקבל העתקים של פסקי הדין וכתבי האישום) ועד לחודש אוגוסט 2008, איתר צה"ל את כתבי האישום שהוגשו ואת פסקי הדין שנפסקו בעניינם של חיילים ומסר את העתקיהם ל"יש דין", לאחר שאלה נבדקו ומסירתם אושרה בידי מחלקת ביטחון המידע בצה"ל.⁷

במקביל לפרסומו של דוח זה, מתפרסמים באתר האינטרנט של "יש דין" פסקי הדין המלאים, כפי שנמסרו לארגון בידי דובר צה"ל.

דוח זה, שעוסק בתגובת מערכת איפית החוק הצבאית לעבירות של חיילי צה"ל, אינו מתייחס לעבירותיהם של אנשי כוחות הביטחון האחרים הפועלים בשטחים - בעיקר משטרת ישראל ומשמר הגבול. באלה יעסוק "יש דין" במסגרת דוח נפרד.

חלקו הראשון של הדוח עוסק ברקע למיעוט כתבי אישום המוגשים נגד חיילים בעבירות שביצעו בפלסטינים. חלק זה של הדוח עוסק בקצרה באופן שבו נפתחות חקירות מצ"ח בדבר עבירות שמבצעים חיילי צה"ל נגד פלסטינים ורכושם, ומוציגים בו נתונים בדבר מספר החקירות והנאשמים שהואשמו בעקבותיהן וכן פרטים על ענישתם של חיילי צה"ל בהתאם לסעיפי העבירה בהם הורשעו. כמו כן פורש חלקו הראשון של הדוח נתונים הנוגעים למימוש זכותם של קורבנות העבירה הפלסטינים להגיש תלונות בדבר עבירות שבוצעו נגדם ולקבל פיצוי על פגיעה בהם.

5. לסקירת עיקרי פסיקה בינלאומית הנוגעת לקיומם של מנגנוני אכיפה יעילים של חקירה והעמדה לדין כחלק מקיום חובתה הפוזיטיבית של מדינה להגן על זכויות האדם, ראו פסקה 42 בעתירת "בצלם" ו"האגודה לזכויות האזרח בישראל" בבג"ץ 9594/03 "בצלם" ואח' נ' הפרקליט הצבאי הראשי. ניתן לעיין בעתירה באתר האינטרנט של "יש דין".

6. שניים מבין הנאשמים נאשמו במעורבות בהריגת אזרח בריטי.

7. ב־15 באפריל 2008 מסר דובר צה"ל ל"יש דין" כי מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה ועד אותה עת הוגשו כתבי אישום נגד 140 נאשמים בעבירות נגד פלסטינים ורכושם בשטחים. מבדיקת כתבי האישום ופסקי הדין שנמסרו ל"יש דין" נמצא כי עניינם של שלושה מהנאשמים גוגע לעבירות שבוצעו בשטח מדינת ישראל ולא בשטחים הכבושים: שני נאשמים בתיק מר/408/01 התובע הצבאי נ' סמל נחום בונדק ואח' הואשמו בתקיפת אזרח ב"צומת הבנקים" בשכונת תלפיות בירושלים, ונאשם אחר בתיק מר/167/02 התובע הצבאי נ' רב"ט אריה זקבר הואשם בפציעת אזרחית ישראלית מירי בצומת זירעאל. כתבי אישום בעניינם של שלושה נאשמים אחרים, שהואשמו כולם במסגרת פרשה אחת של התעללות בעצורים פלסטינים, הוגשו לפני 15 באפריל 2008 (תיק מר/106/08), אך העבירה שבעקבותיה הואשמו בוצעה בשנת 2008, ולכן גם עניינם אינו כלול בדוח זה שעוסק בעבירות שבוצעו עד סוף שנת 2007.

חלקו השני של הדוח מפרט את תוצאות העמדתם לדין של כל החיילים שנאשמו בביצוע עבירות פליליות נגד פלסטינים ורכושם במהלך האינתיפאדה השנייה ועד סוף שנת 2007. הפירוט נמסר על-פי חלוקה לעבירות בנשק חם (בהם ירי שגרם למותם של פלסטינים או לפציעתם או כזה שלא גרם פגיעה גופנית), עבירות של התעללות ואלימות, עבירות רכוש וביזה ועבירות אחרות.

על אף שחלקו הראשון של הדוח נוגע, בין השאר, בכשלים בחקירות מצ"ח ובמכשולים הניצבים בפני חוקרי מצ"ח, אין הדוח מתיימר להציג תמונה מלאה של הסיבות בשלן נסגרים רובם המכריע של תיקי החקירה בדבר עבירות חיילים נגד פלסטינים ורכושם. דוח נפרד שיפרסם "יש דין" יוקדש לנושא זה.

המונח "חריגים" הפך בשיח הציבורי הישראלי לשם נרדף לעבירות חמורות שמבצעים אנשי כוחות הביטחון נגד פלסטינים. דוח זה מראה כי נכון יותר יהא לתאר כ"חריגים" את אותם המקרים בהם החיילים שביצעו את העבירות הללו נחקרים, מואשמים, ונותנים את הדין על מעשיהם. גם הטיפול בקצין ובחייל שהואשמו בעקבות הירי בעצור הכפות, אירוע שהוזכר בתחילתו של המבוא, אינו שונה: על אף ההבטחה החגיגית של שר הביטחון כי ימוצה עימם הדין, הואשמו השניים בעבירה קלה של "התנהגות שאינה הולמת".

חלק א'

פרק א'

תלונות, הודעות וחקירות מצ"ח

הודעות

תיקי חקירה במשטרה הצבאית החוקרת, שאמונה על ביצוע חקירות פליליות נגד חיילי צה"ל, נפתחים בעקבות "הודעות" שנמסרות למצ"ח. "הודעות" אלה עשויות להתקבל כתלונות של אזרחים וחיילים או כמידע המגיע מהפרקליטות הצבאית, ממשטרת ישראל, מארגונים לזכויות האדם או מגופים אחרים. לאחר שההודעה נבדקת במצ"ח מתקבלת החלטה האם לפתוח בחקירה.

נתונים שנמסרו לוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מלמדים כי 40% מההודעות שנמסרו למצ"ח בשנים 2005-2007 בדבר עבירות שביצעו חיילי צה"ל נגד אזרחים פלסטינים ורכושם לא הובילו לפתיחת תיקי חקירה. שילוב בין נתונים אלה לנתוני "יש דין" בדבר הגשת כתבי אישום (ראו להלן) מראה כי פחות משני אחוזים מההודעות שנמסרו הובילו בסופו של דבר להגשת כתבי אישום.

טבלה 1: יחס בין מספר ההודעות שנמסרו למצ"ח לבין מספר תיקי החקירה שנפתחו וכתבי האישום שהוגשו בעקבותיהן⁸

סה"כ	2007	2006	2005	
1,092	477	323	292	הודעות שנמסרו למצ"ח
658 (60%)	351 (74%)	152 (47%)	155 (53%)	תיקי חקירה שנפתחו
19 (1.74%)	6 (1.26%)	8 (2.48%)	5 (1.71%)	תיקי החקירה שהובילו להגשת כתבי אישום

מי מוסר הודעות למצ"ח?

עיון בנתונים בדבר זהות הגורמים שהעבירו הודעות שהובילו לפתיחת תיקי חקירה מגלה מחד כי אזרחים פלסטינים כמעט ואינם מגישים תלונות ישירות במצ"ח ומאידך, כי מפקדיהם של חיילים שנחשדים בביצוע עבירות נגד פלסטינים ורכושם ממעטים מאד לדווח אודות החשדות למצ"ח.

בשטחים הכבושים אין בסיס של מצ"ח שנועד לקבל תלונות מפלסטינים, וחוקרי מצ"ח המופקדים על חקירת עבירות שבוצעו נגדם פועלים מבסיסיהם בירושלים ובאזור נתניה. כך, פלסטינים שמבקשים

8. הנתונים מציינים כתבי אישום שהוגשו על יסוד תיקי חקירה שנפתחו בפועל באותה שנה (אף אם כתב האישום הוגש לאחריה). מקור הנתונים בדבר הודעות: מענה דובר צה"ל לפניות הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 1 במאי 2008. מקור הנתונים בדבר תיקי חקירה וכתבי אישום: מחקר "יש דין".

להגיש תלונה אודות עבירות שביצעו חיילים נגדם או נגד רכושם נאלצים בדרך כלל לפנות לתחנות משטרת ישראל או לשוטרים המוצבים במתקני התיאום והקישור. מבין 503 תיקי חקירה שנפתחו במצ"ח בשנים 2006 ו-2007, היה מקורם של 37 תיקי חקירה בלבד (שבעה אחוזים) בהודעות שמסרו אזרחים פלסטינים ישירות למצ"ח, ו-144 תיקי חקירה (29%) נפתחו בעקבות הודעות שנמסרו במשטרת ישראל והועברו על-ידיה למצ"ח.

מסלול מקביל שמאפשר לאזרחים פלסטינים להגיש תלונותיהם הוא פניה באמצעות ארגונים לזכויות האדם. אלה מעבירים את התלונות ישירות אל מצ"ח (עשרה אחוזים מההודעות שהובילו לפתיחת תיקי חקירה בשנתיים הקודמות), או באמצעות הפרקליטות הצבאית. זו מעבירה למצ"ח הוראות לפתיחת חקירה בגין אירועים עליהם נודע לה מממצאי תחקירים צבאיים (ראו להלן), פניות של גורמים דיפלומטיים או תלונות שהועברו באמצעות ארגונים לזכויות האדם.

דיווח מפקדים למצ"ח על חשד לעבירות פקודיהם

סעיף 62 לפקודת מטכ"ל 33.0304, שעניינה "בדיקה וחקירת מצ"ח", מורה כי כאשר קיים חשד כי נעברה אחת מהעבירות המפורטות בסעיף (ובהן התעללות, ביזה, שימוש בלתי חוקי בנשק וכל עבירה על חוק העונשין שאין לה מקבילה בחוק השיפוט הצבאי), אין לשפוט חשודים בהליך של דין משמעתי ביחידתם, ותחת זאת יש להעביר הודעה אודות האירוע לבדיקת מצ"ח. אולם, הנתונים שמסר דובר צה"ל ל"יש דין" מצביעים על כך שרק מיעוטם של תיקי החקירה היו תולדה של הודעות שמסרו למצ"ח גורמים ביחידות צבאיות: שמונה אחוזים בלבד מתיקי החקירה שנפתחו בשנתיים הקודמות היו תוצאה של דיווחי מפקדים או גורמים אחרים ביחידות צבאיות.

טבלה 2: מוסרי הודעות שהובילו לפתיחת חקירה במצ"ח, 2006-2007⁹

2007		2006		מוסרי הודעה
אחוז מהחקירות	מס' הודעות	אחוז מהחקירות	מס' הודעות	
7%	23	9%	14	אזרחים פלסטינים
11%	39	7%	10	ארגונים לזכויות האדם
30%	104	26%	40	משטרת ישראל
7%	26	9%	14	יחידה צבאית
45%	158	49%	74	הפרקליטות הצבאית
0%	1	-	-	משרד הביטחון
100%	351	100%	152	סה"כ

9. מקור הנתונים: תשובת דובר צה"ל לשאלות "יש דין", 15 באפריל 2008.

פתיחת תיקי חקירה והגשת כתבי אישום

מאז תחילתה של "האינתיפאדה השנייה" ב־29 בספטמבר 2000 ועד סוף שנת 2007 נפתחו בידי המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח) 1,246 חקירות בחשד שחיילים עברו עבירות נגד אזרחים פלסטינים.¹⁰ רק 78 מתיקי החקירה - כשישה אחוזים - הניבו כתבי אישום אשר הוגשו נגד חייל אחד או יותר.

טבלה 3: פתיחת תיקי חקירה במצ"ח והגשת כתבי אישום בעקבותיהם, 2000-2007¹¹

שנה	תיקי חקירה שנפתחו במצ"ח	כתבי אישום שהוגשו בעקבות תיקי החקירה	
		תיקי חקירה שהניבו כתבי אישום	באחוזים מתוך תיקי החקירה
2000 ¹²	16	1	6%
2001	82	7	9%
2002	155	24	15%
2003	146	15	10%
2004	189	12	6%
2005	155	5	3%
2006	152	8	5%
2007	351	6	2%
סה"כ	1,246	78	6%

הפער בין מספר תיקי החקירה שנוהלו במצ"ח לבין מספרם של אלה מתוכם שהניבו כתבי אישום שהוגשו בבתי הדין הצבאיים, הוא עצום. בהקשר זה ציין דובר צה"ל כי "תיקי החקירה נבחנים על-ידי הפרקליטות הצבאית בחינה מקצועית ועניינית בהתאם לקנה המידה הקבוע בחוק, קרי, האם חומר הראיות מלמד על כך שבוצעה עבירה פלילית והאם הוא מבסס סיכוי סביר להרשעה. בהתאם מוגשים כתבי אישום [...]".¹³ אין חולק על הסבר זה.

10. לשם השוואה, יצוין כי בשלוש השנים הראשונות של האינתיפאדה הראשונה, בין 9 בדצמבר 1987 ל־9 בדצמבר 1990, נפתחו 1,256 חקירות מצ"ח בגין עבירות שביצעו חיילי צה"ל נגד פלסטינים ורכושם: עשר חקירות יותר מסך החקירות שנפתחו במשך מעט יותר משבע השנים שחלפו מאז תחילת האינתיפאדה השנייה ב־29 בספטמבר 2000 ועד סוף שנת 2007. אמנון סטרשנוב, **צדק תחת אש**, 1994: הוצאת ידיעות אחרונות, עמ' 157.

11. מקור נתוני החקירות בשנים 2000-2002: חנן גרינברג, **צה"ל 2004: זינוק במספר העבירות בשטחים**, Ynet, 10 בינואר 2005. מקור נתוני החקירות בשנים 2003-2007: תשובת דובר צה"ל לפניית "יש דיין", 15 באפריל 2008. מקור הנתונים בדבר כתבי אישום שהוגשו: כתבי אישום ופסקי דין שהעביר דובר צה"ל ל"יש דיין". הנתונים אינם כוללים תיקי חקירה שנפתחו וכתבי אישום שהוגשו בשנת 2008. הנתונים מציינים את כתבי אישום שהוגשו על יסוד תיקי חקירה שנפתחו בפועל בכל אחת מהשנים (אף אם כתב האישום הוגש לאחריה).

12. לאחר 29 בספטמבר 2000.

13. תשובת דובר צה"ל לשאלות "יש דיין", 15 באפריל 2008.

עם זאת, מתשובות דובר צה"ל לשאלות שהציג "יש דין" עולה כי הן הפרקליטות הצבאית והן מצ"ח אינן אוספות נתונים בדבר עילות הסגירה של תיקי חקירה.¹⁴ לפיכך, לא ניתן לדעת כמה מתיקי החקירה נסגרו כיוון שחומר החקירה הראה כי לא בוצעה עבירה פלילית כלל, וכמה מהם נסגרו עקב כישלונם של חוקרי מצ"ח באיתור חשודים בביצוע העבירות ובאיסוף ראיות מספיקות להעמדתם לדין. דומה כי כיוון שנתונים אלה אינם נאספים, יתקשה צה"ל לאתר כשלים חוזרים בחקירות מצ"ח בשטחים, ולתקנם.

14. תשובות דובר צה"ל לשאלות "יש דין", 9 בינואר 2008; תשובת דובר צה"ל לשאלות "יש דין", 26 בפברואר 2008.

פרק ב'

חקירה והרשעה באירועי ירי

חקירת אירועי ירי והרשעת חיילים על הריגתם של אזרחים

אלפי פלסטינים שלא היו מעורבים בלחימה נהרגו בשטחים בידי כוחות הביטחון הישראליים מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה בספטמבר 2000. על-פי נתוני "בצלם", לפחות 2,219 מהפלסטינים שנהרגו (לצד עשרה אזרחים זרים) לא היו מעורבים בלחימה.¹⁵ על-פי נתוני הסהר האדום הפלסטיני, כ-8,500 פלסטינים נפצעו מפגיעת ירי "חי" עד סוף שנת 2007.¹⁶

נתונים חלקיים שמסר דובר צה"ל ל"יש דין" מראים כי משך ארבע שנים, בין שנת 2003 לשנת 2006, נפתחו במצ"ח 73 תיקי חקירה בלבד בקשר להריגת פלסטינים בידי חיילי צה"ל.¹⁷ תיקי החקירה בעניין הריגתם של אזרחים אשר הובילו להגשת כתבי אישום הם ספורים (ראו להלן); חלק נכבד מכתבי האישום שהוגשו ושכללו עבירות של המתה או אחריות לגרימת מוות, תוקנו לאחר הגשתם כך שלאשמים יוחסו עבירות פחותות, ללא אחריות לגרימת מוות.

כך, על אף המספר הגבוה של אזרחים שנהרגו מידי כוחות הביטחון מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה מבלי שהיו מעורבים בלחימה, הורשעו חיילים בודדים בלבד בקשר לאחריותם למקרי מוות. על-פי הנתונים שהשיג ארגון "יש דין", עד למועד פרסום דוח זה, הרשיעו בתי הדין הצבאיים חיילים באחריות למותם של ארבעה (4) אזרחים בלבד.¹⁸

ההרשעות נגעו למותם של שלושה פלסטינים ואזרח בריטי אחד: סרן צבי קורצקי הורשע בגרימת מותו ברשלנות של מוחמד עלי נג'יב סעיד זייד, נער בן 16;¹⁹ סמל תייסיר הייב הורשע בהריגתו של האזרח הבריטי תומאס הרנדל ברפיח (בפרשה זו הורשע חייל נוסף, סמל עימאד עטאונה, בעבירות הנוגעות לשיבוש החקירה);²⁰ סמ"ר דג"א הורשע בגרימת מותו ברשלנות של נביל אחמד ג'רדאת

15. מספרם הכולל של הפלסטינים שנהרגו בשטחים בידי כוחות הביטחון מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה ועד ה־30 ביוני 2008, עומד על-פי נתוני "בצלם" על 4,748 הרוגים, מהם 2,219 שלא היו מעורבים בלחימה ו־871 לגביהם לא ידוע אם היו מעורבים בלחימה.

16. נתון זה כולל גם פלסטינים שהיו מעורבים בלחימה נגד צה"ל. נתוני הסהר האדום הפלסטיני:
<http://www.palestinercs.org/modules/cjaycontent/index.php?id=15>

17. תשובת דובר צה"ל לשאלות "יש דין", 9 בינואר 2008. לא נמסרו ל"יש דין" נתונים בדבר מספר של תיקי החקירה שנפתחו בעקבות מותם של אזרחים פלסטינים במהלך האינתיפאדה השנייה לפני שנת 2003.

18. הנתון מתייחס כאמור להרשעת של חיילי צה"ל בלבד, ולא לחקירתם, אישומם והרשעתם של אנשי כוחות ביטחון אחרים, בעיקר שוטרי משמר הגבול. מכל מקום, מעורבותם של שוטרי מג"ב ושוטרי משטרת ישראל באירועים שהובילו להריגת פלסטינים בשטחים נמוכה בהרבה ממעורבות חיילי צה"ל.

19. מז/135/03 התובע הצבאי נ' סרן צבי קורצקי; ע/64/04 סרן צבי קורצקי נ' התובע הצבאי הראשי.

20. דר/10/04 התובע הצבאי נ' סמל תייסיר הייב; ע/96/05 טור' תייסיר הייב נ' התובע הצבאי הראשי; דר/7/04 התובע הצבאי נ' סמל עימאד עטאונה.

בפרשה זו הורשע גם חברו, סמ"ר ר"א, בעבירות הנוגעות לשיבוש החקירה;²¹ ובעקבות מותו של הפעוט מחמוד ג'וואדאת הורשעו שני קצינים בעבירה של התרשלות.²² אם-כן, חמישה חיילים נמצאו אחראים למותם של אזרחים: ארבעה הורשעו בעבירות רשלנות ואחד בעבירת הריגה (החייל שהרג את האזרח הבריטי, תומאס הרנדל). אף חייל ישראלי לא הורשע בעבירות של הריגה או רצח של אזרח פלסטיני במהלך האינתיפאדה השנייה.

מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה ועד לסוף שנת 2007, הניבו 13 תיקי חקירה בלבד כתבי אישום שייחסו לנאשמים אחריות להריגת אזרחים. כתבי האישום האלה הוגשו נגד 18 נאשמים, בעקבות הריגתם של 16 פלסטינים (לחלק מהנאשמים לא יוחסה אחריות להריגה והם נאשמו בעבירות הנוגעות לשיבוש החקירה). ההליכים המשפטיים בעניינם של שני נאשמים עודם מתנהלים,²³ וכתב אישום אחד בוטל לאחר הגשתו.²⁴

ההליכים המשפטיים שנוהלו נגד נאשמים בקשר למותם של 13 הרוגים הסתיימו.²⁵ התביעה הצבאית לא הצליחה להוכיח את הקשר בין מותם של תשעה מההרוגים למעשיהם של החיילים שהואשמו בקשר להריגתם. חיילים אלה זוכו מכל אשם או הורשעו בעבירות קלות, בדרך כלל תוך הערה מפורשת של בית הדין הצבאי כי ההרשעה אינה קשורה למותם הנטען של פלסטינים. כאמור, ביחס לארבעה הרוגים בלבד מצאו בתי הדין הצבאיים קשר ישיר בין מעשיהם הפליליים של חיילים לבין מותם של המנוחים, והחיילים הורשעו בעבירות רשלנות ובמקרה אחד בהריגה.

תפקידו של התחקיר המבצעי בהחלטה על פתיחת חקירה

מספר החקירות הנמוך בעבירות שעניינן ירי הוא תוצאה של מדיניות שגיבשה הפרקליטות הצבאית עם פרוץ האינתיפאדה השנייה. על-פי מדיניות זו אין פותחים בחקירה בגין כל אירוע של פגיעת ירי באזרחים, אלא רק לאחר ביצוע "תחקיר מבצעי" בידי גורמים בשרשרת הפיקוד של החיילים המעורבים ורק כאשר בחינה של תוצאות התחקיר בידי פרקליט צבאי מעלה חשד לעבירה.²⁶ המדיניות נומקה בכך שעל-פי תפיסת צה"ל כלל האירועים במהלך האינתיפאדה השנייה באים תחת ההגדרה של "עיומות מזווין" והפעולות שמבצע צה"ל הן כולן "פעולות מלחמתיות" ואינן, ככלל, "פעולות שיטור".

21. צפ/450/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר דג"א; צפ/451/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר ר"א; ע/154/04 התובע הצבאי הראשי נ' סמ"ר ר"א.

22. צפ/186/04 התובע הצבאי נ' סג"מ צבי ויניק ואח'; ע/59/05 סג"מ צבי ויניק נ' התובע הצבאי הראשי.

23. מר/158/03 התובע הצבאי נ' רב"ט ל"י (הריגת אישה ופציעת אחרת מירי אל כלי רכב סמוך לכפר סורדא ב'3 בדצמבר 2002); מר/186/04 התובע הצבאי נ' רס"ל ג"א (הריגת נער בן 14 ופציעת חברו בן 19 באזור מחנה הפליטים קלנדיה ב'28 במארס 2003).

24. מר/445/01 התובע הצבאי נ' סמל א"ב. כתב האישום שבוטל ייחס לנאשם עבירה של גרימת מוות ברשלנות בעקבות הריגתה של פאטמה ג'מיל אבו ג'יש בירי אל כלי רכב שבו נסעה, באזור בית פוריק, ב'7 בינואר 2001.

25. מדובר ב'18 נאשמים, נגדם הוגשו כתבי אישום בעקבות עשרה תיקי חקירה.

26. מדיניות זו, הפוגעת קשות בחובת המעצמה הכובשת להגן על חייהם ושלמות גופם ורכושם של האזרחים המוגנים וכן באפקטיביות של החקירות (אם וכאשר הפרקליטות הצבאית מחליטה להורות על ביצוען) הותקפה בעתירה לבג"צ שהוגשה על-ידי האגודה לזכויות האזרח וארגון "בצלם". העתירה - בג"ץ 9594/03 "בצלם" ואח' נגד הפרקליט הצבאי הראשי - עדיין תלויה ועומדת. לעיון בטענות העותרים ובתשובות המדינה ראו אתר האינטרנט של "יש דין", www.yesh-din.org.

אחת ההנחות שעומדות ביסודה של מדיניות זו היא שבאותם מקרים בהם נפגעים אזרחים תמימים תוך חילופי אש בין חיילים לפלסטינים חמושים, אין הצדקה לפתיחת חקירה פלילית. זאת על אף שגם בתקופת האינתיפאדה הראשונה לא הועמדו חיילים לדין על פגיעה באזרחים תוך חילופי אש עם חמושים פלסטינים, ולפיכך לא ניתן לראות בכך טעם לשינוי המדיניות.²⁷

הנחה נוספת היא כי חיילי צה"ל מדווחים דיווחי אמת בתחקירים, כיוון שמטרת ביצוע התחקיר²⁸ היא הפקת לקחים לקראת פעילות עתידית. מסיבה זו, ובכדי שלא להרתיע חיילים מפני מסירת דיווחי אמת מלאים בתחקירים, קובע סעיף 539א לחוק השיפוט הצבאי כי תחקיר יינה מחיסיון ולגופי חקירה לא תהיה גישה אליו. התחקיר ככלל הוא כלי לימודי שניתן בידי מפקדים בכדי להפיק לקחים על הפער בין התכנון לביצוע בפעילות מבצעית ובאימונים,²⁹ ואינו כלי שנועד להצביע על ביצוע עבירות פליליות.

בדצמבר 2004, ציין הפצ"ר תא"ל אביחי מנדלבלט, כי עד אותה עת עיינו הוא וקודמו ב־950 "תחקירים או בירורים עובדתיים". לדבריו, נפתחו עד אותה עת בעקבות כעשרה אחוזים מהתחקירים או מה"בירורים העובדתיים" חקירות פליליות.³⁰ בפנייה מפורטת שהעביר "יש דין" לדובר צה"ל ב־15 במארס 2007, ביקש הארגון לקבל נתונים בדבר תחקירים מבצעיים ואופן הטיפול בהם: מספר התחקירים המבצעיים שהועברו לעיון הפצ"ר או התובע הצבאי הראשי (תצ"ר) לצורך קבלת החלטה בדבר פתיחת חקירת מצ"ח; מספר החקירות הפליליות שנפתחו כתוצאה מעיון בתחקיר מבצעי; ובכמה מקרים הורה פצ"ר או תצ"ר על שימוש בהליך של דין משמעתי - בגין פגיעה בפלסטינים וברכושם - כתוצאה מעיון בתחקיר מבצעי. על כל השאלות השיב דובר צה"ל כי הנתונים אינם מצויים בידיו.³¹

אל"מ אילן כץ, ששימש עד חודש מארס 2003 סגן הפצ"ר, מתח במספר הזדמנויות ביקורת חריפה על השימוש שעשו לדבריו מפקדים בצה"ל בתחקיר המבצעי בכדי למנוע חקירות פליליות. בישיבה של ועדת הצבא והביטחון של לשכת עורכי הדין בישראל, אמר אל"מ (מיל.) כץ:

מתחילת ההתקוממות, נכון לחודש אוגוסט 2004 נפתחו כתשעים חקירות מצ"ח בנושא

27. כך למשל, כתב אמנון סטרשנוב, ששימש פצ"ר בתקופת האינתיפאדה הראשונה: "הגשנו איפה כתבי אישום לבתי דין צבאיים רק באתם מקרים חמורים וקשים במיוחד, בהם הייתה סטייה מן ההוראות או הירידה מרמת התנהגות סבירה מצד החיילים, קיצונית ובטוח במיוחד. באתם מקרים בהם חייל הפעיל נשקו במכוון בניגוד להוראות הברורות וכתוצאה מכך נגרם מותו של אדם, לא ראינו מקום שלא להעמידו לדין בפני בית דין צבאי. [...] לעומת זאת, באתם מקרים בהם הייתה הסטייה מההוראות קלה יותר או שהחריגה מנומנות ההתנהגות לא הייתה כה חמורה ונשארה בתחום "הדמדומים" או בתחום "האפור", הסתפקנו בהעמדת החיילים והמפקדים לדין משמעתי או בהליכים של סיום השירות הצבאי, בטרם עת. מדיניות זו הופעלה עליידי הפרקליטות הצבאית לאורך כל הדרך, בצורה מושכלת וזהירה, מבלי שנכנעו להצחים ולשכנועים מצד זה או אחר, כשהעיקרון של שמירה על שלטון החוק, משמש נר לרגלינו. והדוגמאות לכך היו רבות". אמנון סטרשנוב, צדק תחת אש, 1994: הוצאת ידיעות אחרונות, עמ' 159.

28. בסעיף 539א (א) לחש"צ מוגדר תחקיר כ"בירור שנערך בצבא, בהתאם לפקודות הצבא, בנוגע לאירוע שהתרחש במהלך אימון או פעילות מבצעית, או בקשר אליהם".

29. ב"ש/3042 סמל א"ב נ' התובע הצבאי, פסקאות 31-27.

30. דברי הפצ"ר תא"ל אביחי מנדלבלט, בפרוטוקול מס' 342 של ישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, 6 בדצמבר 2004.

31. תשובת דובר צה"ל לפניית "יש דין", 28 באוקטובר 2007.

פציעות ומקרי מוות של פלסטינאים. כשבעים חקירות נפתחו רק בשנה האחרונה. זה אומר שראו שהתחקיר אינו מוביל לחקר האמת, ואז מהמפצ"ר נתנו הוראה להתחיל בחקירות מצ"ח. בזמנו הייתי שותף למדיניות, שבאה ואפשרה לצבא את השימוש בתחקיר הצבאי, אך הצבא לא השכיל להשתמש בתחקיר המבצעי באופן ראוי בשל אי עמידה בנהלים ובפקודות. כלי זה לא הוכיח את עצמו.

בראיון עיתונאי הוסיף אל"מ (מיל.) כץ:

גם אם בסיומו של התחקיר המבצעי מתקבלת החלטה על-ידי הפצ"ר להורות על חקירת מצ"ח, בדרך כלל החקירה בשלב הזה היא בעצם כמעט בלתי אפשרית. הסיבה לכך היא שכאשר המפקדים עושים תחקיר מבצעי, הם הורסים את זירת האירוע ואחרי חודשים קשה למצוא שרידי ראיות בשטח. אי אפשר לבדוק אפילו נשק שממנו בוצע ירי, משום שעד שמתחילה חקירת מצ"ח כבר נורים באותו רובה עוד כדורים רבים, או שבמקרים מסוימים הנשק מחליף ידיים וקשה מאוד להתחקות אחריו. יש בחוק התחקירים היגיון מסוים, משום שהוא מעלה את רמת האמינות בתחקירים המבצעיים, אבל הדרך שבה הוא מנוצל על-ידי מפקדים כדי למנוע חקירות מצ"ח אינה סבירה. צריך לקבוע שבמקרים מסוימים של הרג פלשתינים שאינם מעורבים בלחימה, כמו נשים זקנים וילדים, החקירה תהיה אוטומטית ולא תחכה עד לסיום התחקיר המבצעי.³²

מהימנות ממצאיו של התחקיר המבצעי

ממצאים שעולים בתחקירים המבצעיים שמנהלים מפקדים ביחידותיהם משמשים אם כן את הפצ"ר בבואו להחליט על פתיחת חקירה פלילית באירוע שנבדק במסגרת תחקיר כזה. בתשובה לטענות בדבר רמת אמינותם של התחקירים הצבאיים, אמר הפצ"ר תא"ל אביחי מנדלבלט: "אחת הבעיות היא שקרים בתחקיר. אני אומר שאין הרבה שקרים בתחקיר, אבל במקום שאני מזהה את זה, ויש לי כלים לזהות את זה, אני פותח חקירה פלילית."³³

מבדיקת פסקי הדין שניתנו בבתי הדין הצבאיים באירועים של ירי עולה כי באחוז גבוה של האירועים לגביהם הוגשו כתבי אישום במקרים אלה, שיקרו החשודים או חבריהם בתחקירים מבצעיים שנערכו ביחידותיהם בכדי להסתיר את מעורבותם בירי בלתי חוקי. בין תחילת האינתיפאדה השנייה לסוף שנת 2007 הובילו רק 24 תיקי חקירה שעניינם ירי (בין אם שגרם לנפגעים ובין אם לאו) להגשת כתבי אישום. עניינו של אחד התיקים הללו היה ירי באוויר שביצעו חיילים בחופשה, ב"נסיבות אזרחיות" ולא מבצעיות,³⁴ ובחמישה מקרים נוספים לא ניתן לקבוע בשלב זה האם החשודים שיקרו בתחקירים

32. עמיר רפפורט, "במצ"ח לא יודעים את העבודה". מעריב, 1 בינואר 2005.

33. דברי הפצ"ר תא"ל אביחי מנדלבלט, בפרוטוקול מס' 342 של ישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, 6 בדצמבר 2004.

34. צפ/266/06 התובע הצבאי נ' סמל אהרון מלטר ואח'.

כדי לכסות על ירי בלתי חוקי שביצעו.³⁵ אולם, בכארבעים אחוזים מתיקי החקירה האחרים שהובילו להגשת כתבי אישום - שבעה מתוך 18 - ציין בית הדין הצבאי כי נמצא שחיילים שיקרו בתחקירים המבצעיים שנערכו.³⁶

ארגונים לזכויות האדם התריעו ומתריעים כל העת על כך שבעיית האמינות של התחקירים, העובדה שמבצעי התחקירים הם בדרך-כלל מפקדים שלא הוכשרו לבצע חקירות, והעובדה שהתחקיר המבצעי נועד להסקת מסקנות מבצעיות ולא לבירור אחריות פלילית - כל אלה פוסלים את השימוש בתחקירים מבצעיים ככלי שמחליף את החקירה הפלילית או אף מסייע בקבלת החלטות בדבר פתיחה בחקירה כזו.

נתוני "יש דין", שפורטו לעיל, מחזקים עמדה זו. כאמור, ב־40 אחוז מהמשפטים שנוהלו נגד חיילי צה"ל שנאשמו כי עשו שימוש לא חוקי בנשק וגרמו לפגיעה בגוף או בנפש, התברר כי הנאשמים שיקרו בתחקירים המבצעיים. במקרים האמורים אמנם נחשפו השקרים, נפתחו תיקי חקירה והוגשו כתבי אישום. אולם, אלה הם המקרים בהם נפתחה חקירת מצ"ח על אף השקרים. איננו יודעים, ולא ניתן לדעת, בכמה מקרים לא נחשפו השקרים והוחלט על סמך התחקיר שלא לפתוח כלל בחקירת מצ"ח. נזכיר כי מדובר במקרים שבהם גרם הירי להרג ולפציעת אזרחים פלסטינים.

35. עניינם של הנאשמים בשלושה אירועים עודנו נדון בבתי הדין הצבאיים (מר/03/158 **התובע הצבאי נ' רב"ט ל"י**; מר/04/186 **התובע הצבאי נ' רס"ל ג"א**; צפ/08/199 **התובע הצבאי נ' סגן ע"צ**), וכתבי האישום שהוגשו בעקבות שני תיקי חקירה נוספים בוטלו (מר/05/445 **התובע הצבאי נ' סמל א"ב**; מר/02/375 **התובע הצבאי נ' סג"מ א"ס**).

36. דר/04/293 **התובע הצבאי נ' סמל נור עודה ואח'** (בעקבות החקירה הואשמו ארבעה קצינים בטיוח האירוע, פרט לשני הנאשמים המרכזיים, אך כתבי האישום נגד שלושה מהם הומרו בהליך משמעותי וכתב אישום נגד קצין נוסף בוטל); דר/04/400 **התובע הצבאי נ' סרן ר'** (במקרה זה קבע בית הדין הצבאי כי חיילים שיקרו בתחקירים בכדי להפיל את מפקדם); דר/03/270 **התובע הצבאי נ' סמ"ר שלי ניצן ואח'**; דר/10/07 **התובע הצבאי נ' סמל איהאב עטאונה** ודר/04/10 **התובע הצבאי נ' סמל תייסיר הייב**; צפ/04/450 **התובע הצבאי נ' סמ"ר דג"א** וצפ/04/451 **התובע הצבאי נ' סמ"ר ר"א**; מר/03/558 **התובע הצבאי נ' סמל יעקב פריסרוביץ**; דר/07/419 ודר/07/420 **התובע הצבאי נ' סגן יעקב גיג**.

פרק ג'

חקירת עבירות בשטחים: "כמו להבקייע את שער היריב מרחבת ה־16 שלך"

כאשר הסביר הפצ"ר דאז, אלוף מנחם פינקלשטיין, את הרציונאל שעמד בבסיס שינוי המדיניות לפתיחת חקירה במקרים בהם נהרגו פלסטינים מירי חיילי צה"ל, הוא ציין כי נוסף למה שכונה "הטעם העיוני" - חוסר ההצדקה בקיום חקירה פלילית במקרים שבהם אזרחים תמימים נפגעים תוך חילופי אש בין חיילים לחמושים פלסטינים (לנושא זה ניתן מענה בדמות פתיחת חקירה על־יסוד עיון בממצאי התחקיר המבצע, כאמור) - קיים גם "טעם מעשי" לשינוי מדיניות הפתיחה בחקירות פליליות בעבירות ירי, והוא הקושי לקיים פעולות חקירה יעילות בשטחים הכבושים:

חקירה פלילית זה אומר זירת עבירה. זה אומר לקבל את הגופה, זה אומר נתיחה לאחר המוות. זה אומר לקבל עדויות מעדים שאין. זה אומר לעשות הרבה מאוד פעולות פליליות שיכולנו לעשות אותן באינתיפאדה ב־87' עד 93'. היום קשה מאוד לעשות את זה. אני מזכיר שמדובר באלפי אירועים.³⁷

בראיון עיתונאי ציין מפקד מצ"ח דאז, אל"מ שמי כהן, כי יעילותן של חקירות בשטחים בדבר אירועי מוות נפגעת בין השאר עקב משך הזמן שחולף עד שמתקבלת הוראת הפצ"ר לפתוח בחקירה. גם אז, הסביר, "אי אפשר לחקור הכול":

להגיד לך שאנחנו חוקרים הכול? אי אפשר לחקור הכול. אני חושב שאנחנו חוקרים את אותן נקודות שבהן הנסיבות הפליליות הצדיקו חקירה. צריך לזכור עוד דבר: אני נכנס לאירוע חצי שנה אחרי שהוא קרה. אין לי זירה. אני משטרה ואני אוסף ראיות. זה לא מספיק שאני חי על תחושות. צריך לקשור לגופה על־ידי הקליע וביצוע השוואות בליסטיות. אם ילד או אישה פלסטינית נורו והם נקברים תוך שלוש שעות ואין לי גופה, אז לא יעזור כלום. זה לא עומד במבחן משפטי. אין לי קליע, אין לי תרמילים או כלי נשק והחקירה הפלילית היא בעייתית במלחמה.³⁸

יחד עם זאת, לא חל שינוי במדיניות הפתיחה בחקירות בנוגע לעבירות שאינן נוגעות לירי ב"נסיבות מבצעיות". אולם, גם כאשר נחקרות עבירות כאלה - כגון ביזה או התעללות - נתקלים חוקרי מצ"ח בקשיים משמעותיים בניהול החקירה. אל"מ כהן ותא"ל מיקי בראל, אז קצין המשטרה הצבאית

37. דברי הפרקליט הצבאי הראשי דאז, תא"ל מנחם פינקלשטיין, מתוך פרוטוקול מס' 36 של ישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, 22 ביוני 2003.

38. רן הר-נבו, משפחות הפשע התחילו להפעיל חיילים בצה"ל לצרכים פליליים. עיתון תל אביב, 18 ביוני 2004.

הראשי, הודו למעשה בקוצר ידיהם לנהל חקירות פליליות רציניות בדבר פגיעת חיילי צה"ל באזרחים פלסטינים וברכושם בשטחים. השניים נדרשו למשל מתחום הכדורגל בכדי להסביר את הקשיים בניהול חקירות פליליות בשטחים:

"צריך להבין מה זה לנהל חקירה בשטחים. אנחנו לא יכולים לטייל חופשי בשכם ולאסוף שם אינפורמציה. גם כשאנחנו מזמינים עדים פלשתינים למסור עדות נגד חיילים במשרדי התיאום והקישור, הם בדרך כלל לא מגיעים, בגלל שהם חוששים שיחשבו שהם משת"פים. בגלל זה, בניגוד לחקירות אחרות, לנהל חקירה בשטחים זה במידה רבה כמו להבקיע את שער היריב מרחבת ה־16 שלך."³⁹

ביקורת בתי הדין הצבאיים על חקירות מצ"ח

הקשיים בניהול חקירות פליליות בשטחים אותם פירטו בכירי המשטרה הצבאית, מספקים הסבר חלקי למיעוט כתבי האישום ולמיעוטן של ההרשעות בעבירות המתה במהלך השנים 2007-2000. קשיים אלה צוינו בנימוקי השופטים בכמה מפסקי הדין וההחלטות של בתי הדין הצבאיים. פסקי־דין והחלטות אלה פותחים צוהר לכשלים ולליקויים שונים בחקירות מצ"ח, אשר זוהו עלידי השופטים והיו כה בוטים עד שבתי הדין בחרו לצינם. בשורות הבאות תוצג חלק מהביקורת שמתחו בתי הדין הצבאיים על הליקויים שנתגלו בחקירות שנוגעות למקרי הרג של אזרחים פלסטינים.

כך למשל, בגזר דינם של שני קצינים שהואשמו בקשר לירי פגזים בעיר ג'נין ממנו נהרגו ארבעה אזרחים (בהם שלושה ילדים) ונפצעו חמישה, ציין בית הדין הצבאי המיוחד כי בעקבות ראיות שנשמעו ו"קשיים בהוכחת עובדות שביקשה התביעה להוכיח", נערך גישור בין הצדדים, סוכם הסדר טיעון וכתב האישום המקורי תוקן כך שלא יוחסו עוד לנאשמים גרימת מוות ופציעה.⁴⁰

במקרה אחר זוכה סמ"ר א"א, שנאשם בקשר להריגתו של סייד אבו ספרה ברצועת עזה, בין השאר על רקע ליקויים קשים בחקירה. בהכרעת הדין הדגיש בית הדין הצבאי כי "לא הוכח כי נגרמה 'חבלה' לאדם, לא כל שכן כי חבלה מעין זו נגרמה מירי שביצע הנאשם."⁴¹ בית הדין הצבאי הוסיף ופירט כשלים שונים בחקירת מצ"ח:

"זה המקום להדגיש כי להערכתנו, חקירת האירוע הייתה רשלנית ולא מקצועית. [...] החוקרים לא ריכזו כל מאמץ בניסיון לתעד שחזור מדויק ולמפות את מיקום הנוכחים במקום; השחזור במקום נערך רק שנה לאחר האירוע, בעת שתוואי השטח השתנה ובאמצעות הנאשם בלבד; הפגיעות בגדר ובמעקה הבטיחות לא תועדו, וחומר מכך, השאלות באשר למיקום המדויק של ההתקהלות והיחס בין מיקום המתקהלים למיקומו של האדם שנצפה ע"י התצפיתן נופל - לא

39. עמיר רפפורט, "במצ"ח לא יודעים את העבודה". מעריב, 1 בינואר 2005.

40. מ/04/3 התובע הצבאי נגד סא"ל פלוני ואח'.

41. דר/04/231 התובע הצבאי נ' סמ"ר א"א.

נשאלו. [...] לכך יש להוסיף את היעלמותה של קלטת העימות בין הנאשם לבין הנהג, [...] ואת אובדן התמונות ממקום האירוע, תמונות אשר בניגוד לשחזור אשר נערך כעבור שנה, צולמו בסמוך לאירוע.⁴²

בעניינו של חייל שהואשם בעבירה של גרימת מוות ברשלנות, על רקע הריגתו של ילד בן 7, מתח בית הדין ביקורת על כך שחוקרי מצ"ח העדיפו שלא לגבות עדויות מעדי ראייה פלסטינים לאירוע, ותחת זאת הסתפקו בתדפיסי עדויות שנגבו עליידי תחקירני הארגון לזכויות האדם "בצלם". התובע הצבאי הסביר זאת ב"נסבות הביטחוניות ששררו באזור", אך בית הדין הצבאי ציין כי ניתן היה לחקור את העדים במקום מוגן ברצועה או במת"ק ארז. לעומת החוקרים, שוויתרו על עדויותיהם של פלסטינים, הסדיר בית הדין הצבאי את הגעתם של אחיו של המנוח, שהיה עד ראייה לאירוע, עם אימו וכן את הגעת פתולוג פלסטיני שטיפל בגופת המנוח, לצורך מתן עדות בפניו. אלו, ציין בית הדין הצבאי, גילו רצון ונכונות למסור עדותם בבית הדין. לאור שורת כשלים נוספים בחקירה - כך למשל, ציין התובע בתשובה לשאלת בית הדין הצבאי כי חקירת מצ"ח באשר להוראות הפתיחה באש שניתנו לנאשם "לא הניבה תוצאות" וכי לא נערכה בדיקה של מצ"ח לגבי הוראות כתובות של פתיחה באש בגזרה - זוכה החייל מעבירה של גרימת מוות ברשלנות והורשע תחתיה בעבירה קלה בהרבה של התרשלות.⁴³

במקרה אחר זיכו שופטי בית הדין הצבאי המחוזי מפקד מחלקה מאישום בעבירה של גרימת מוות ברשלנות. הקצין, שהורשע בשימוש בלתי חוקי בנשק בעקבות ירי לא חוקי לעבר קטינים, באירוע נפרד, זוכה מגרימת מותו ברשלנות של ערפאת איבראהים מחמוד יעקוב, לאחר שבית הדין הצבאי קבע כי העדרם של ממצאים מזירת האירוע, העדרו של דוח פתולוגי וראיות נוספות אינם מאפשרים לייחס לו את גרימת מותו של המנוח. תחת זאת הורשע הקצין בעבירה נוספת של שימוש בלתי חוקי בנשק.⁴⁴

תשלום פיצויים לנפגעים פלסטינים: ניגוד העניינים המובנה בחקירות מצ"ח

פרט לקשיים אובייקטיביים שעומדים בדרכם של חוקרי מצ"ח בחקירת עבירות חיילי צה"ל נגד פלסטינים ורכושם בשטחים הכבושים, ונוסף לליקויים מקצועיים בפעולותיהם, מוטמע בחקירות אלה גם ניגוד עניינים מובנה.

את ניגוד העניינים חשפו קצין משטרה צבאית ראשי (קמצ"ר) ומפקד יחידת מצ"ח (ממצ"ח) בפיקוד

42. שם.

43. צפ/03/497 התובע הצבאי נ' סמ"ר דן שטיין. באשר לאי-חקירתם של עדי ראייה, יצוין כי גם אזרחים ישראלים - ולא רק פלסטינים - לא תמיד תושאלו בידי חוקרי מצ"ח. בהכרעת דינם של שני חיילים, תושבי ההתנחלות אלון מורה שהאשמו כי עשו שימוש לא חוקי בנשק בעת עימות בין קבוצת מתנחלים לבין פלסטינים ופעילים ישראלים לזכויות האדם, ציין בית הדין הצבאי כי חוקרי מצ"ח לא גבו את עדויותיהם של המתנחלים האחרים שלקחו חלק באירוע, פרט לשני הנאשמים. צפ/06/266 התובע הצבאי נ' סמל אהרון מלטר ואח'.

44. צפ/06/223 התובע הצבאי נ' סג"מ נ"ק.

המרכז. לדבריהם, נועדה חקירת מצ"ח לשמש גם - ואולי בעיקר, לאיסוף ראיות שימשו להדיפת תביעות נזיקין של פלסטינים בעקבות פגיעות בגופם או ברכושם בידי חיילי צה"ל בשטחים. כך אמר הקמצ"ר, תא"ל רוני בני, לכתב השבועון הצבאי "במחנה" בעת ביקור בבסיס מצ"ח "שרון ושומרון" שהורחב עבור חקירות בשטחים:

"הרציונל שעמד מאחורי ההשקעה במקום הזה, היה לחסוך כסף מתביעות עתידיות נגד משרד הביטחון", מסביר תא"ל בני, "ובעוד חצי שנה ישאל אותי המפקד האם 20 התקנים שהושקעו פה משתלמים, ומה אני עונה לו?"⁴⁵

מפקד יחידת מצ"ח בפיקוד המרכז הוסיף לדברי קמצ"ר, באותו ראיון:

"לא הצלחנו לנקוב במספר שמגדיר את החיסכון", מודה ממצ"ח מרכז, סא"ל ארז רבן, "אבל ברור לנו שמעצם זה שהפלסטינים יודעים שתיפתח חקירת מצ"ח, אז חלק מהתביעות לא מוגשות, כי הם יודעים שתהיה בדיקה. וזה נכון גם לצד השני: חייל יודע שאם הוא ידביק מפזר חום לפניו של פלסטיני - למחרת הוא ייעצר. זה פועל על התודעה של החיילים".⁴⁶

אם לשפוט אם-כן לפי דברי קצין משטרה צבאית ראשי ומפקח מצ"ח בפיקוד מרכז, אחד ה"רציונלים" שעומדים מאחורי הרחבת בסיס מצ"ח, שנועד להיות הבסיס המרכזי שחוקר תלונות בדבר פגיעה בפלסטינים וברכושם, הוא הפיכת חוקרי מצ"ח ועבודתם לכלי במערכה למניעת תשלום פיצויים לפלסטינים. התבטאויות מעין אלה מפי ראשי מערכת אכיפת החוק הצבאית עלולות להעביר לחוקריה הזוטרים של מצ"ח מסר לפיו חקירה כושלת, שבה לא אותרו חשודים בביצוע עבירות - ואף לא הוסקו מסקנות בדבר ביצוע עבירה - אינה כשולן מבחינת צמרת חיל המשטרה הצבאית - כי אם הצלחה.⁴⁷

45. ניר נוימן, יום בדרכים עם קצין המשטרה הצבאית הראשי: במחנה, 30 במאי 2008.

46. שם.

47. לניסיון לחסוך למדינת ישראל הוצאות על פיצוי נפגעים פלסטינים תמימים מפעולת כוחות הביטחון היסטוריה חקיקתית ממושכת שראיתה עוד בשנת 1996, על רקע פיצויים ששלמו לפלסטינים שנפגעו מידי כוחות הביטחון במהלך האינתיפאדה הראשונה. סעיף 5 לחוק **הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה)**, תשי"ב 1952 (להלן, חוק הנזיקים האזרחיים) קבע מלכתחילה פטור מאחריות נזיקית על "מעשה שנעשה על-ידי פעולה מלחמתית של צבא ההגנה לישראל". על רקע תביעות הפיצויים שהגישו פלסטינים במהלך האינתיפאדה הראשונה ואחריה נחקק בשנת 2004 תיקון מספר 4 לחוק הנזיקים האזרחיים, שהרחיב את הגדרת המונח "פעולה מלחמתית" כך שתכלול גם "כל פעולה של לחימה בטרור, במעשי איבה, או בהתקוממות, וכן פעולה לשם מניעתם של טרור, מעשי איבה או התקוממות שנעשתה בנסיבות של סיכון לחיים או לגוף". תיקון מס' 4 כלל גם שורת הגבלות פרוצדוראליות על הגשת תביעות נזיקין במקרים אלה. תיקון מס' 7 שחוקק בשנת 2005, נועד לתת מענה לתביעות נזיקין הנוגעות לתקופת האינתיפאדה השנייה. תיקון זה קבע שורת מגבלות החלות על הגשת תביעות פיצויים (בין השאר: חובת דיווח בתוך פרק זמן קצר על אירוע, קיצור של תקופת ההתיישנות להגשת תביעה לשנתיים, הסמכת שר הביטחון לקבוע אזורים נרחבים כאזורים שלא ניתן להגיש תביעות פיצויים ביחס לפגיעות בגוף וברכוש שנגרמו בהם, ועוד). בין השאר, קשר תיקון מס' 7 בין חקירות מצ"ח והרשתות של אנשי כוחות הביטחון לבין זכותם של הנפגעים הפלסטינים לתבוע פיצויים על נזקי גוף ורכוש שנגרמו להם: בתיקון נקבע, בין השאר, כי תנאי להגשת תביעה בגין נזק שגרם איש כוחות הביטחון, הוא הרשעת איש כוחות הביטחון בעבירה בשל אותו מעשה בפסק דין חלוט שניתן בבית דין צבאי או בבית משפט בישראל. להשלמת התמונה יצוין כי תקנות שנקבעו בידי שר הביטחון (**תקנות הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה) (הוועדה לעניין תשלום לפנים משורת הדין) - תנאי סף, סדרי עבודה ואמות מידה לתשלום**), תשס"ו-2006) על יסוד תיקון מס' 7, אפשרו מתן פיצוי בידי ועדה מיוחדת "לפנים משורת הדין" וב"מקרים מיוחדים", בין השאר על יסוד "ראיות" לעבירה (גם אם לא הוגש כתב אישום נגד עובר העבירה). בפסק דין מפורט פסל בג"ץ בחודש דצמבר 2006 חלק מתיקון מס' 7 (בג"ץ 8276/04 **עדאלה ואח' נ' שר הביטחון ואח'**). בעקבות פסיקת בג"ץ הוגשה בחודש מאי 2008 הצעת חוק לתיקון

מובן שהכנת ההגנה המשפטית של מדינת ישראל מפני תביעות פיצויים אינה מתפקידיה של מצ"ח, וכל התחשבות במשמעויות האזרחיות (כלומר, אלו הנוגעות לתביעות פיצויים) של החקירה מהווה פגיעה במקצועיותה. חקירת מצ"ח נועדה לדבר אחד ויחיד: לברר האם נעברו עבירות פליליות ולהביא לדין חיילים וקצינים שהפרו את החוק. כל שיקול אחר הוא שיקול זר ופסול.

תשלום פיצויים לפלסטינים על פגיעה בגוף וברכוש

נתונים שמסר משרד הביטחון לתנועה לחופש המידע במסגרת הליך שננקט בהתאם לחוק חופש המידע מציגים במספרים את היקף תביעות הפיצויים שהגישו פלסטינים בשנים האחרונות על נזקים שנגרמו להם מפעילות צה"ל בשטחים הכבושים. כאמור לעיל, היוו נתונים אלה בסיס למאמץ שהקדיש צה"ל להגדלת מספר החקירות בשטחים, זאת משום שאחת מתוצאות הלוואי של החקירות הייתה שיפור יכולתו של הצבא להתמודד משפטית עם תביעות אלה. יצוין כי גם בהיעדר מוטיבציה זו מוטלת על צה"ל החובה להגן על אזרחים מפני עבירות שביצעו חייליו, בין היתר באמצעות חקירות אפקטיביות לאחר מעשה. עוד יצוין, ועל-כך הרחבנו לעיל, כי המוטיבציה שתוארה יוצרת ניגודי עניינים בעייתיים ביותר בפעילות המשטרה הצבאית החוקרת.

מאז שנת 2004 ועד לחודש מארס 2008 הוגשו 5,282 תביעות פיצויים בגין נזקי גוף ורכוש שנטען שנגרמו לאזרחים פלסטינים. על-פי משרד הביטחון הוגשו מרבית התביעות על נזקי גוף בעקבות "פציעות מירי וסיכולים ממוקדים" ומרבית התביעות בנוגע לנזקי רכוש הוגשו בעקבות "חישופי שטחים".⁴⁸

נוסף (תיקון מס' 8) לחוק הנזיקים האזרחיים. בנייר עמדה שפרסמו ארגונים לזכויות האדם שהיו שותפים לעתירה נגד תיקון מס' 7 - המוקד להגנת הפרט, האגודה לזכויות האזרח ועדאלה - קובעים הללו כי הצעת החוק נועדה לשוב ולחוקק הוראות שבג"ץ פס"ל בפסק דינו (המוקד להגנת הפרט ואח', הצעת חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 8), התשס"ז-2007: נייר עמדה. יולי 2008). לאסופת פרוטוקולים של דיוני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בעניין תיקון מס' 7, ראו אתר "יש דין", www.yesh-din.org.

48. מכתב מעו"ד דינה פוליאק, ראש תחום תובענות, חטיבת תביעות וביטוח, אגף אמו"ן, משרד הביטחון, אל נופר שטיין, התנועה לחופש המידע, 16 במארס 2008. המכתב הועבר ל"יש דין" בידי התנועה לחופש המידע.

טבלה 4: תביעות אזרחים פלטינים לפיצויים שהסתיימו בפיצוי (בפסק דין או בפשרה) בשנים 2004-2008⁴⁹

שנה	תביעות שהוגשו		תביעות ששולמו	
	נזקי גוף	נזקי רכוש	נזקי גוף	נזקי רכוש
2004	856	979	66	9
2005	690	385	71	23
2006	543	317	78	18
2007	949	461	53	25
2008 ⁵⁰	79	23	14	9
סך הכול	3,117	2,165	282	84

הנתונים מראים כי רק מיעוט קטן של התביעות הסתיימו בפיצוי שניתן למתלוננים, אם בדרך של פסק דין של בית משפט ישראלי ואם בדרך של פשרה שהושגה עם משרד הביטחון:⁵¹ כשבעה אחוזים בלבד מסך התביעות (בהם כתשעה אחוזים מהתביעות הנוגעות לנזקי גוף וכארבעה אחוזים מהתביעות הנוגעות לנזקי רכוש). סך הפיצויים ששולמו מאז שנת 2004 (כולל) עד ל־15 במארס 2008 הוא כ־50,300,000 ש"ח עבור נזקי גוף (בממוצע מעט יותר מ־178,000 ש"ח לתביעה) וכ־2,440,000 ש"ח עבור נזקי רכוש (כ־29,048 ש"ח בממוצע לתביעה).

49. ש.מ.

50. עד חודש מארס 2008.

51. הנתונים שנמסרו אינם כוללים הבחנה בין תביעות שהסתיימו בפשרה לבין תביעות בהן ניתן פסק דין.

פרק ד'

הרשעת נאשמים וענישתם

הרשעות וזיכויים

מתוך 1,246 החקירות שנפתחו מאז ספטמבר 2000 ועד לסוף שנת 2007, הובילו רק 78 להגשת כתבי אישום. בכתבי אישום אלה נאשמו 135 חיילים וקצינים בביצוע עבירות שונות נגד פלסטינים בשטחים הכבושים. אחוז ההרשעות של נאשמים בתיקים אלה הוא גבוה: מבין 135 הנאשמים הורשעו עד כה 113. ארבעה נאשמים בלבד זוכו בתום ההליכים המשפטיים מכל העבירות שיוחסו להם, וכתבי האישום נגד שמונה נאשמים בוטלו (כתבי האישום נגד חלקם הומרו בהעמדה לדין משמעת). ההליכים נגד עשרה נאשמים אחרים עודם תלויים ועומדים.

שבע שנים אחרות: הרשעות וזיכויים באינתיפאדה הראשונה ולאחריה

בין שנת 1988 לשנת 1994, בשבע השנים של האינתיפאדה הראשונה ולאחריה, הוגשו כתבי אישום נגד 295 חיילים וקצינים שנאשמו בביצוע עבירות נגד פלסטינים ורכושם. עד מארס 1995 הסתיימו ההליכים בנוגע ל-269 מהנאשמים: 248 חיילים וקצינים הורשעו, 18 זוכו, וכתבי האישום נגד שלושה נאשמים בוטלו. במארס 1995, מועד מסירת הנתונים, עדיין התנהלו בבתי הדין הצבאיים משפטיהם של 26 נאשמים נוספים.⁵²

רק 22 נאשמים מ-135 החיילים והקצינים שנאשמו בעבירות מאז ספטמבר 2000 ניהלו משפט הוכחות. שלושה מהם זוכו בבית הדין הצבאי המחוזי, ונאשם נוסף, שהורשע בערכאה הראשונה, זוכה בבית הדין הצבאי לערעורים. מרבית הנאשמים - 95 במספר - לא ניהלו משפטי הוכחות, והורשעו על יסוד הודאותיהם בכתבי האישום - המקוריים או מתוקנים.

הסדרי טיעון ותוצאותיהם

73 מבין 95 הנאשמים שהודו באישומים נגדם - אם במסגרת הסדר טיעון ואם לאו - עשו כן לאחר שכתבי האישום נגדם תוקנו, כך שיוחסו להם עבירות פחותות מאלו בהם הואשמו מלכתחילה.⁵³

52. מקור הנתונים: מכתב מרס"ן אביטל מרגלית, רמ"ד הסברה בדובר צה"ל, אל יעל שטיין, חוקרת ארגון "בצלם", 21 במארס 1995.

53. בידי "יש דין" מצויים פרטי האישום המקוריים ב-38 מתוך 71 מכתבי האישום בטרם תוקנו. השוואה בין סעיפי האישום בכתבי האישום המקוריים והמתוקנים מראה כי כתבי האישום המתוקנים מקלים במידה רבה עם הנאשמים. כך, ביחס ל-27 נאשמים מתוך 38, תוקן כתב האישום באופן שייחס לנאשמים סעיפי אישום שעונשם המצטבר הוא מחצית ומטה מהעונש המצטבר על סעיפי האישום המקוריים. בכתבי האישום המתוקנים של 21 מהנאשמים נמחקו סעיפי אישום הנושאים עמם רישום פלילי למורשעים בהם, או הומרו בסעיפים אחרים שאינם

70 מהנאשמים הודו במסגרת הסדרי טיעון, בהם עתרו התביעה וההגנה במשותף לענישה מוסכמת (הסכמה שנגעה לכל רכיבי הענישה או לחלקם - מאסר בפועל, מאסר מותנה ופגיעה בדרגה). 25 הנותרים הודו בכתבי אישום שתוקנו אך מבלי שהצדדים הסכימו על הענישה.⁵⁴

במקרים רבים הצדיקה התביעה הצבאית בפני בתי הדין הצבאיים את נכונותה להגיע להסדרי טיעון עם הנאשמים בכך שקשיים ראייתיים הקשו על הוכחת האשמה שיוחסה לנאשמים בכתבי האישום המקוריים. בתי הדין הצבאיים היו נאמנים על-פי רוב להלכה שנקבעה בבית המשפט העליון לפיה "הסדרי טיעון לקיום נועדו".⁵⁵ עם זאת, לעתים מתחו בתי הדין הצבאיים ביקורת על קולת העונש שעליו הוסכם בהסדרי הטיעון.

כך למשל, בעניינו של חייל שנאשם בהכאת עצורים כפותי ידיים ומכוסי עיניים, ציין בית הדין הצבאי כי בנסיבות האירוע החמורות "לא היה מקום לקבל את הסדר הטיעון" על-פיו עתרו ההגנה והתביעה במשותף להטלת עונש מאסר בפועל של שלושה חודשים, לצד עונש מאסר מותנה. עם זאת החליט בית הדין לקבל בסופו של דבר את ההסדר מתוך התחשבות בנסיבותיו האישיות של הנאשם.⁵⁶

בעניינו של רב"ט גל מזרחי, מתח בית הדין הצבאי לערעורים ביקורת חריפה על הסדר טיעון שהושג בין התביעה הצבאית לבין חברו לכתב האישום של מזרחי, רב"ט ארז סבן. רב"ט סבן הודה במסגרת הסדר הטיעון כי תקף קטין פלסטיני בחברון, הכה אותו בעודו כבול, גנב ממנו כרטיסי חיוג וחלק אותם עם רב"ט מזרחי. כתב האישום המקורי שהוגש נגדו ייחס לו עבירות של תקיפה וגניבה בצוותא. במסגרת הסדר הטיעון הומר סעיף האישום בתקיפה לאישום של חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות, וסעיף הגניבה בצוותא הומר בסעיף של התנהגות מבישה, סעיף אישום שהרשעה בו אינה מלווה ברישום פלילי. על יסוד הסכמת הצדדים הודה רב"ט סבן בכתב האישום המתוקן, הורשע בו ונידון לחודש אחד של מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי.⁵⁷ רב"ט מזרחי שהואשם בקשר לחלקו בגניבת כרטיסי החיוג של הקטין שהותקף, הורשע בעבירה של גניבה בצוותא, ונידון ל-14 ימי מאסר בפועל ולהורדה לדרגת טוראי.⁵⁸ בדיון בערעורים שהגישו ההגנה והתביעה הודיעה התביעה הצבאית כי הסדר הטיעון שנערך עם רב"ט סבן היה שגוי הן בכך שסעיף האישום של גניבה בצוותא הומר בסעיף אישום שאינו נושא רישום פלילי והן ביחס לענישה המוסכמת

נושאים עמם רישום פלילי.

54. בשנים האחרונות העניקה החקיקה במדינת ישראל מעמד בהליך הפלילי לקורבנותיהן של עבירות אלימות חמורות ועבירות מין. חוק זכויות נפגעי עבירה, והתקנות שתוקנו בעקבותיו, מאפשרים לקורבנות של העבירות האמורות לקבל מידע מרשויות התביעה ולהציג בפניהם את עמדתם, בין השאר, בקשר להסדרי טיעון שמתגבשים בין התביעה להגנה. עם זאת, החוק חל רק על הליכים שמתנהלים בעקבות חקירות שבוצעו בידי משטרת ישראל או המחלקה לחקירות שוטרים - ולא על הליכים שמתנהלים בעקבות עבירות שנחקרו בידי מצי"ח. כיוון שכך, לקורבנות עבירה פלסטיות לא ניתנת כל הזדמנות להשמיע את עמדתם בדבר הסדרי טיעון שמתגבשים בין התביעה הצבאית לבין הנאשמים בפגיעה בהם.

55. ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נו (1) 577.

56. מר/500/02 התובע הצבאי נ' טור' אנדרי בוטיצנקוב.

57. מר/240/02 התובע הצבאי נ' רב"ט ארז סבן.

58. מר/241/02 התובע הצבאי נ' רב"ט גל מזרחי.

המקלה, ובית הדין הצבאי לערעורים אימץ קביעה זו.⁵⁹

בשלושה מקרים בלבד סטו בתי הדין הצבאיים מענישה עליה הוסכם בין התביעה להגנה במסגרת הסדרי טיעון. במקרה אחד, בו הודה חייל בעבירה של ביזה והצדדים עתרו להטלת עונש מאסר של חודשיים בפועל, הקל בית הדין בעונשו של החייל לעומת הענישה המוסכמת וגזר עליו עונש של חודש אחד של מאסר בפועל לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגתו.⁶⁰ בשני מקרים אחרים דחה בית הדין הצבאי את הסדרי הטיעון וגזר עונשים כבדים יותר מאלה עליהם הוסכם בין התביעה להגנה.⁶¹ בשני המקרים האלו ביטל בית הדין הצבאי לערעורים את הסטייה מהסדרי הטיעון וגזר על המורשעים את העונשים עליהם הוסכם בהסדרי הטיעון ואשר נדחו בבתי הדין הצבאיים המחוזיים.⁶²

רמת הענישה על-פי סעיפי עבירה

כתבי האישום המוגשים בבתי הדין הצבאיים עשויים לכלול אישומים ב"עבירות צבאיות"⁶³ (כלומר, העבירות המפורטות בפרק השלישי של חוק השיפוט הצבאי) או בעבירות שאינן צבאיות⁶⁴ (בעיקר אלו הכלולות בחוק העונשין), או משני הסוגים גם יחד.⁶⁵

ככלל, רחוקים בתי הדין הצבאיים ממיצוי הדין עם חיילים וקצינים שהורשעו, וגזרי הדין שנפסקים להם רחוקים מרחק רב מרמת הענישה המרבית שנקבעה בחוק. במקרים רבים נוגעים הנימוקים הניתנים לגזרי דין קלים ולקבלתם של הסדרי טיעון הנושאים עמם ענישה מקלה באופי שירותו הצבאי הטוב של הנאשם, בנסיבות אישיות, בהתמשכות ההליכים⁶⁶ ועוד.

בעמודים הבאים מתוארת רמת הענישה שנגזרת על חיילים וקצינים שהורשעו בפגיעה בפלסטינים, על-פי העבירה המרכזית בה הורשעו.⁶⁷ כאמור לעיל, התוצאה העונשית אליה הגיעו בתי הדין הצבאיים נסמכת במרבית המקרים על הסדרי טיעון בין התביעה להגנה, במסגרתם עתרו הצדדים במשותף

59. ע/39/03 רב"ט גל מזרחי נ' התובע הצבאי הראשי.

60. מר/187/02 התובע הצבאי נ' רב"ט סבסטיאן גולדברג.

61. מר/58/04 התובע הצבאי נ' רב"ט יעקב איסחקוב; צפ/186/04 א' התובע הצבאי נ' סג"מ צבי ויניק.

62. ע/60/04 רב"ט יעקב איסחקוב נ' התובע הצבאי הראשי; ע/59/05 סג"מ צבי ויניק נ' התובע הצבאי הראשי.

63. סעיף 13 לחש"ץ.

64. סעיף 14 לחש"ץ.

65. במקרים רבים מואשמים נאשמים בעבירות משמעותיות הנגזרות מהעבירות המרכזיות בהן הואשמו ונוספות להן בכתיב האישום, בעיקר עבירות של התנהגות שאינה הולמת או התנהגות מבישה.

66. כעשרים אחוזים מגזרי הדין שניתנו בידי שופטי בתי הדין הצבאיים המחוזיים, הוזכרו משך הזמן שחלף מאז האירוע ו/או התמשכות ההליכים בבית הדין כאחד השיקולים להקלה בעונשו של נאשם שהורשע או לקבלת ענישה מקלה עליה הוסכם בהסדר טיעון. זאת, על אף שכלל מתנהלים ההליכים בבתי הדין הצבאיים מהר יותר מאשר במקביליהם האזרחיים: הכרעות דינים של נאשמים שהודו בעבירות שיוחסו להם מבלי שניהלו דיוני הוכחות כלל ניתנו במוצע כ"5.11 חודשים לאחר האירוע ושישה חודשים במוצע לאחר הגשת כתב האישום המקורי. לגבי 29 הנאשמים שניהלו דיוני הוכחות (22 מהם ניהלו משפט הוכחות מלא ושבעה נוספים הודו בכתיב אישום מתוקנים לאחר שהתקיימו דיוני הוכחות), חלפו במוצע 22 חודשים בין יום האירוע ליום מתן הכרעת הדין בעניינם.

67. כלומר, העבירה שרמת הענישה שנקבעה עבורה בחוק השיפוט הצבאי או בחוק העונשין היא המחמירה יותר מבין העבירות בהן הורשע החייל.

לענישה מוסכמת. כמו כן יש לזכור כי סעיפי העבירה בהם הורשעו חיילים וקצינים היו במקרים רבים תוצאה של כתבי אישום מתוקנים ומקלים לעומת כתבי האישום המקוריים.

ברובם המכריע של המקרים, נידונו המורשעים, נוסף למאסר בפועל (אם בכליאה ממשית ואם בדרך של עבודה צבאית⁶⁸) גם לעונש מאסר על תנאי בן כמה חודשים ולהורדה בדרגתם. בכדי להקל על הקריאה, בחלק זה של הדוח יפורט בדרך כלל רכיב המאסר בפועל שנגזר במקרים אלה ללא רכיבי הענישה הנוספים. פרטיהם המלאים של גזרי הדין יפורטו בחלקו השני של הדוח.

עבירות ירי ואלימות

הריגה (סעיף 298 לחוק העונשין): בעקבות הריגתו של האזרח הבריטי תומאס הורנדל נידון סמל תייסיר הייב לשבע שנות מאסר לאחר שהורשע בעבירה של הריגה (שעונשה המרבי עשרים שנות מאסר), וכן לשנת מאסר נוספת עקב הרשעתו בעבירות אחרות.⁶⁹ הרשעתו של סמל הייב הייתה עד כה ההרשעה היחידה בעבירת הריגה.⁷⁰

חבלה בכוונה מחמירה (סעיף 329 לחוק העונשין): חייל אחד, סמ"ר נאסף רחאל, הורשע בעבירה של חבלה בכוונה מחמירה בגין ירי על פלסטיני שעסק בתיקון אנטנה על גג ביתו ברפיח. על עבירה זו, שעונשה המרבי עשרים שנות מאסר, ועל עבירות נוספות של שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת, נידון סמ"ר רחאל בבית הדין הצבאי המחוזי לשמונה עשר חודשי מאסר בפועל, וכן לשנת מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה הצבאית על קולת העונש והעמיד את עונש המאסר בפועל של סמ"ר רחאל על שנתיים.⁷¹

גרימת מוות ברשלנות (סעיף 304 לחוק העונשין): חייל אחד וקצין אחד הורשעו בעבירה זו, שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר. סגן מפקד גדוד הורשע בגרימת מותו ברשלנות של נער בן 16 ונידון בידי בית הדין הצבאי המחוזי לשני חודשי מאסר בפועל ולארבעה חודשי עבודה צבאית, לצד עונש מאסר מותנה והורדה בדרגה אחת. גזר הדין אושר בידי בית הדין הצבאי לערעורים.⁷² חייל הורשע בגרימת מותו ברשלנות של אדם שנסע בכלי רכב שעקף מחסום, כמו גם במסירת ידיעות כוזבות ובהתנהגות שאינה הולמת. גזר דינו נקבע לארבעה וחצי חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.⁷³

68. סעיף 541 (3) לחש"ץ נותן בידי בית הדין הצבאי (בעקבות חוק העונשין) את האפשרות לקבוע כי עונש מאסר בפועל שמשכו עד שישה חודשים ירצה בדרך של עבודות שירות (המכונות בסעיף זה בחש"ץ "עבודה צבאית") במקום בדרך של כליאה ממשית.

69. דר/10/04 התובע הצבאי נ' סמל תייסיר הייב. ההרשעה וגזר הדין אושרו בבית הדין הצבאי לערעורים (ע/96/05 סמל תייסיר הייב נ' התובע הצבאי הראשי).

70. שני כתבי אישום נוספים ייחסו לנאשמים עבירה של הריגה. באחד מהם (דר/270/03 התובע הצבאי נ' סמ"ר שלי ניצן) הומרה עבירת ההריגה בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק במסגרת כתב אישום מתוקן. ההליכים המשפטיים בעניינו של נאשם אחר שהואשם בעבירת הריגה עודם מתנהלים (מר/186/04 התובע הצבאי נ' רס"ל ג"א).

71. דר/293/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר נאסף רחאל. כמו כן נידון סמ"ר רחאל לשישה חודשי מאסר על תנאי על הרשעתו בשיבוש מהלכי משפט; ע/66/05 סמ"ר נאסף רחאל נ' התובע הצבאי הראשי.

72. מז/135/03 התובע הצבאי נ' סרן צבי קורצקי; ע/64/04 סרן צבי קורצקי נ' התובע הצבאי הראשי.

73. צפ/450/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר דג"א.

שימוש בלתי חוקי בנשק (סעיף 85 לחש"ץ): חיילת אחת הורשעה בשימוש בלתי חוקי בנשק על-פי הרישא לסעיף 85 לחש"ץ, עבירה שעונשה המרבי שנתיים מאסר, ונידונה לשישה חודשי עבודה צבאית, נוסף למאסר מותנה.⁷⁴

תשעה חיילים הורשעו בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק לפי הסיפא לסעיף 85 של חוק השיפוט הצבאי, עבירה שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר.⁷⁵ חלק מהחיילים הורשעו ביותר מפרט אחד של עבירה זו, וחלקם בנוסף לעבירות אחרות. העונש החמור ביותר הוטל על קצין שעבר שורה של עבירות, ובין השאר הורה לפקודו לבצע ירי שגרם לפציעתו של אזרח פלסטיני. במסגרת הסדר טיעון הוטל על הקצין - שהורשע גם בשתי עבירות של חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות (לפי סעיף 72 לחש"ץ), בעבירה של מסירת ידיעות כוזבות (סעיף 108(2) לחש"ץ) ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת (סעיף 130 לחש"ץ) עונש של 15 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגתו.⁷⁶ חייל שהכה פלסטיני במחסום ופצע אותו בירי כשהמותקף ניסה לברוח נידון לשישה וחצי חודשי מאסר עקב הרשעתו בשימוש בלתי חוקי בנשק נוסף להרשעה בעבירה של תקיפה הגורמת חבלה ממשית (סעיף 380 לחוק העונשין, עבירה שבצידה עונש מאסר מרבי של שלוש שנות מאסר).⁷⁷ במקרה אחר, נגזרו שישה חודשי מאסר בפועל (לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגה) לחייל שהורשע בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק ובעבירות של חריגה מסמכות והתנהגות בלתי הולמת בעקבות הכאת קטין ושורת מעשים של שימוש באמצעי לחימה בכדי להפחיד עצורים פלסטינים.⁷⁸ ששת המורשעים האחרים בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק נידונו לעונשי מאסר קלים הרבה יותר, שנו בין שני חודשי עבודה צבאית לבין מאסר מותנה של שלושה או ארבעה חודשים.

התעללות בנסיבות מחמירות (סעיף 65 א' ו'ג' לחש"ץ): ארבעה חיילים הורשעו בעבירה זו, שעונשה המרבי שבע שנות מאסר. כולם נידונו בבתי הדין הצבאיים המחוזיים למספר חודשי מאסר בפועל שנו בין שלושה לתשעה חודשים (לנאשם שהורשע בשתי עבירות של התעללות בנסיבות מחמירות).⁷⁹ לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגותיהם. בית הדין הצבאי לערעורים החמיר בעונשם של שניים מהמורשעים (שהואשמו בפרשה אחת), והעמיד את רכיב המאסר בפועל שבגזר דינם על שבעה ועל עשרה חודשי מאסר.⁸⁰

התעללות (סעיף 65 א' לחש"ץ): שבעה חיילים הורשעו בעבירה של התעללות, שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר. אחד מהמורשעים נידון לשלושה חודשי מאסר על תנאי, וששת האחרים נידונו לעונשי

74. דר/177/03 התובע הצבאי נ' טור' שירי בורץ.

75. סעיף 85 לחש"ץ קובע עונשים נפרדים למי שירה בנשקו באופן לא חוקי ולמי שעשה בנשקו שימוש לא חוקי אחר: "חייל אשר ללא סמכות או ללא נקיטת אמצעי זהירות נאשם בנשק, טיפל בו או השתמש בו באופן אחר, דינו - מאסר שנתיים; הפעיל כאמור את הנשק, דינו - מאסר שלוש שנים".

76. מר/419/07 התובע הצבאי נ' סגן יעקב גיגי.

77. מר/372/04 התובע הצבאי נ' טור' א"ד.

78. מר/272/02 התובע הצבאי נ' סמ"ר כפיר כהן.

79. מר/366/03 התובע הצבאי נ' רב"ט כפיר אברהם.

80. ע/146/03 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט רועי רוזנר; ע'128/03 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט ליאור ליברמן.

מאסר בפועל שנעו בין 45 יום לארבעה וחצי חודשים, לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגותיהם.

תקיפה בנסיבות מחמירות (סעיף 382 לחוק העונשין): ארבעה חיילים הורשעו בעבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות, עבירה שעונשה המרבי ארבע שנות מאסר. שני חיילים שהורשעו בעבירה אחת כ"א, נידונו ל-170 ימי מאסר בפועל⁸¹ ולארבעה וחצי חודשי מאסר בפועל,⁸² לצד עונשים מותנים ופגיעה בדרגותיהם. שני חיילים אחרים, שהורשעו כל אחד בשתי עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות (ובעבירה נוספת של התנהגות שאינה הולמת) במסגרת תיק אחד נידונו לחמישה ולחמישה וחצי חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגותיהם.⁸³ לא הוגשו ערעורים על העונשים שנגזרו למורשעים בעבירה זו.

תקיפה הגורמת חבלה ממשית (סעיף 380 לחוק העונשין): חייל אחד הורשע בעבירה זו (לצד הרשעה בעבירה נגזרת של התנהגות מבישה), שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר, על חלקו בהכאת עצורים כפותים ומכוסי עיניים. החייל נידון לשלושה חודשי מאסר בפועל ולארבעה חודשי מאסר על תנאי.

תקיפה (סעיף 379 לחוק העונשין): תשעה חיילים הורשעו בעבירה זו שעונשה המרבי מאסר של שנתיים. שניים מארבעת החיילים שהורשעו בעבירה של תקיפה (בלבד) לא נידונו בערכאה הראשונה לעונשי מאסר בפועל, אלא לעונשי מאסר על תנאי ולפגיעה בדרגותיהם בלבד.⁸⁴ ערעור על קולת עונשו של אחד מהם הוביל להטלת מאסר של חודשיים בפועל.⁸⁵ שני חיילים אחרים נידונו בבתי הדין הצבאיים המחוזיים לעונשי מאסר בפועל של 28 יום ושל 45 יום.⁸⁶

חמישה מהמורשעים בעבירה של תקיפה הורשעו גם בעבירות נוספות. חייל אחד, שהורשע גם בעבירות של גרימת נזק לרכוש ושל התנהגות שאינה הולמת, נידון לשישה חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגתו.⁸⁷ שלושה חיילים, שהורשעו בפרשה של התעללות ממושכת בקבוצת אזרחים פלסטינים, נידונו בידי בית הדין הצבאי המחוזי לעונשים קצרים של מאסר בפועל לצד מאסר בדרך של עבודה צבאית (45 ימי מאסר בכליאה ממשית וחודשיים וחצי של מאסר בדרך של עבודה צבאית; 14 ימי מאסר בכליאה ו-106 ימי עבודה צבאית; 16 ימי מאסר בכליאה ו-104 ימי עבודה צבאית), וכן למאסר מותנה ולפגיעה בדרגותיהם.⁸⁸ בית הדין הצבאי לערעורים העמיד את עונשי

81. מר/376/03 התובע הצבאי נ' רב"ט יבגני אנוך.
 82. מר/365/03 התובע הצבאי נ' רב"ט מוריס מיכאלי.
 83. מר/450/06 התובע הצבאי נ' סמל חיים ממנו ואח'.
 84. מר/261/04 התובע הצבאי נ' רס"ל ויקטור לדיז'נסקי; צפ/176/06 התובע הצבאי נ' רב"ט זאודו טקה.
 85. ע/57/05 התובע הצבאי הראשי נ' רס"ל ויקטור לדיז'נסקי.
 86. מר/93/03 התובע הצבאי נ' טוראי שלום מלכה; מר/526/04 התובע הצבאי נ' רב"ט דור ברק.
 87. מר/300/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר ב"ס.
 88. דר/260/01 התובע הצבאי נ' סמל אביחי חזן ואח'; דר/261/01 התובע הצבאי נ' סמל אבי לוי.

המאסר בפועל (ובכליאה ממשית) על חמישה⁸⁹ ועל ארבעה חודשים⁹⁰. עונשו של חייל נוסף שהורשע בתקיפה ובעבירה של הדחה בחקירה נגזר בבית הדין הצבאי המחוזי לשלושה חודשים של עבודה צבאית ולמאסר מותנה והורדה בדרגה. בית הדין הצבאי לערעורים זיכה את החייל מעבירת ההדחה בחקירה, והעמיד את רכיב המאסר בפועל על ארבעה חודשים⁹¹.

עבירות רכוש וביזה

ביזה (סעיף 70 לחש"ץ): עשר שנות מאסר הוא עונשה המרבי של עבירת הביזה, בה הורשעו 15 מהנאשמים. עונשי המאסר בפועל שנגזרו עליהם בבתי הדין המחוזיים נעו מ־40 יום ועד חמישה חודשים (לחייל שהורשע גם בעבירות של התנהגות מבישה ושל התנהגות שאינה הולמת)⁹². בית הדין הצבאי לערעורים החמיר את עונשם של שניים מהמורשעים, שנידונו בערכאה הראשונה לשלושה חודשי מאסר (כל אחד) ודן אותם לשישה⁹³ ולחמישה⁹⁴ חודשי מאסר בפועל.

גניבה (סעיף 384 לחוק העונשין): שמונה חיילים הורשעו בעבירה של גניבה, שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר. שלושה מהמורשעים הורשעו בעבירה זו לבדה ונגזרו עליהם עונשי מאסר בפועל שנעו בין 14 ל־75 ימי מאסר בפועל, בדרך כלל לצד מאסר מותנה. חמישה חיילים הורשעו בעבירה של גניבה לצד עבירות נוספות ונגזרו עליהם עונשי מאסר בפועל שנעו בין חודש אחד לבין חמישה חודשים. עניינו של אחד המורשעים הובא בפני בית הדין הצבאי לערעורים, שאישר הסדר טיעון שהושג בין הצדדים לפיו יומר סעיף ההרשעה מעבירה של גניבה בצוותא לעבירה של התנהגות מבישה (שאינה נושאת עימה רישום פלילי), ולעונשו של החייל - 14 ימי מאסר בפועל והורדה לדרגת טוראי - יתווסף גם מאסר מותנה של 60 יום⁹⁵.

קבלת נכסים שהושגו בעוון (סעיף 412 לחוק העונשין): שלושה חיילים הורשעו בעבירה זו שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר. החיילים נידונו לעונשי מאסר בפועל שנעו בין 50 ל־65 ימי מאסר.

זיוף שטר כסף (סעיף 2)462 לחוק העונשין): חייל אחד הורשע בעבירה זו שעניינה החזקת שטרות כסף מזויפים (אותם לקח מבניין המוקטעה ברמאללה), ועונשה עד שלוש שנות מאסר. החייל נידון לחמישים ימי עבודה צבאית.

חבלה במזיד (סעיף 413 ה' לחוק העונשין): חייל אחד הורשע בעבירה של חבלה במזיד, שעונשה המרבי חמש שנות מאסר ולצידה עבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק (לפי הרישא לסעיף 85 לחש"ץ) שעונשה

89. ע/ 27/02 התובע הצבאי הראשי נ' סמל אביחי חזן; ע/ 38/02 התובע הצבאי הראשי נ' סמל אבי לוי.
 90. ע/ 17/02 התובע הצבאי הראשי נ' סמל ליאב קובליו.
 91. מר/ 276/02 התובע הצבאי נ' רב"ט נועם אלבז; ע/ 84/04 רב"ט נועם אלבז נ' התובע הצבאי הראשי.
 92. מר/ 178/02 התובע הצבאי נ' סמ"ר מיכאל מלמד.
 93. ע/ 62/03 התובע הצבאי הראשי נ' סמ"ר אלכסנדר אילין.
 94. ע/ 168/03 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט אהרון בן ישי.
 95. ע/ 39/03 רב"ט גל מזרחי נ' התובע הצבאי הראשי.

המרבי מאסר שנתיים. החייל נידון לחודש אחד של מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר מותנה ולפגיעה בדרגתו. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור החייל על הכרעת הדין ועל גזר הדין.⁹⁶

לקיחת שוחד (סעיף 290 לחוק העונשין): תשעה חיילים הורשעו בעבירה של לקיחת שוחד, שעונשה המרבי שבע שנות מאסר. שניים מהחיילים הורשעו בעבירה זו לבדה ונגזרו עליהם ארבעה⁹⁷ ושישה חודשי מאסר בפועל,⁹⁸ לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגותיהם. בית הדין הצבאי לערעורים הקל בעונשו של אחד מהם והחזיר אותו לרמת הענישה עליה הוסכם בין הצדדים במסגרת הסדר טיעון שנדחה בידי בית הדין המחוזי, כך שרכיב המאסר בפועל שנגזר על החייל הועמד על ארבעה וחצי חודשי מאסר.⁹⁹

שבעה חיילים הורשעו בעבירה של לקיחת שוחד לצד הרשעה בעבירות נוספות, ביניהן גניבה מכלי רכב, חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה ועבירות סמים. המורשעים נידונו לתקופות מאסר בפועל שבין שישה חודשים לשנה אחת.

"עבירות סל"

כשלושים אחוזים מהנאשמים שהורשעו בבתי הדין הצבאיים - 33 במספר - הורשעו בעבירות בעלות אופי "משמעותי" הקבועות בחוק השיפוט הצבאי. להבדיל ממרבית העבירות בהם מואשמים חיילים בבתי הדין הצבאיים, ניתן לדון חיילים בעבירות הללו - המכונות "עבירות סל" כיוון שאינן מתייחסות למעשה ספציפי - גם בהליך של דין משמעותי, וההרשעה בהן אינה נושאת עימה רישום פלילי.¹⁰⁰ האישום בעבירות אלה היה בדרך כלל תוצאה של הסדר שנערך בין התביעה להגנה, ובא להחליף אישומים חמורים יותר שהופיעו בכתבי האישום המקוריים.

חריגה מסמכות (סעיף 68 לחש"ץ): שמונה חיילים הורשעו בעבירה של חריגה מסמכות (שניים מהם הורשעו בעבירה נוספת של התנהגות שאינה הולמת), שעונשה המרבי הוא שנת מאסר אחת. פרט לקצין אחד, שנידון ל-14 ימי מאסר בפועל לאחר שחטף איש דת, כבל אותו ונטש אותו הרחק מכפרו,¹⁰¹ נידונו כל המורשעים האחרים בעבירה זו לעונשים של מאסר בדרך של עבודה צבאית או למאסר מותנה בלבד. כך, שני קצינים וחייל שהורשעו במעשי אלימות קשים נידונו לחודש עד חודשיים של עבודה צבאית, לצד מאסר מותנה (דרגותיהם של הקצינים לא נפגעו);¹⁰² שלושה חיילים שהורשעו בעקבות ירי שביצע נידונו

96. 536/05/צפ התובע הצבאי נ' סמל אפרים כדורי; ע/109/06 סמל אפרים כדורי נ' התובע הצבאי הראשי.

97. מר/45/04 התובע הצבאי נ' רב"ט אושרת ולטקר.

98. מר/58/04 התובע הצבאי נ' רב"ט יעקב איסחקוב.

99. ע/60/04 רב"ט יעקב איסחקוב נ' התובע הצבאי הראשי.

100. בין העבירות הללו, שנקבעו בתקנות המרשם הפלילי ותקנת השבים (פרטי רישום שלא יירשמו או שלא יימסר מידע עליהם ועבירות שהרשעה בהן לא תפסיק את תקופות ההתיישנות או המחיקה), התשמ"ד-1984, מצויות חריגה מסמכות (סעיף 68 לחש"ץ), גרימת נזק לרכוש על-ידי חריגה מסמכות (סעיף 70 לחש"ץ), התרשלות (סעיף 124 לחש"ץ), התנהגות מבישה (סעיף 129 לחש"ץ), התנהגות בלתי הולמת (סעיף 130 לחש"ץ) ועבירות נוספות.

101. מר/454/05 התובע הצבאי נ' סגן אליצור עזרן.

102. מט/46/06 התובע הצבאי נ' סגן סלימאן עבאס; מר/291/02 התובע הצבאי נ' רב"ט איתי עוזרי; מר/435/02 התובע הצבאי נ' סגן מתן בוכנר.

לחודשים ספורים של מאסר מותנה ולפגיעה בדרגותיהם בלבד;¹⁰³ וקצין שהורה על שימוש באזרחים פלסטינים כב"מגן אנושי" נידון לחודשיים מאסר על תנאי בלבד.¹⁰⁴ בית הדין הצבאי לערעורים נדרש לערעור אחד בעקבות הרשעה בעבירה זו, והחמיר ברכיב הפגיעה בדרגתו של החייל.¹⁰⁵

גרימת נזק לרכוש על-ידי חריגה מסמכות (סעיף 70 לחש"ץ): חייל אחד הורשע בעבירה זו, שעונשה המרבי שנתיים מאסר ואשר אינה נושאת עימה רישום פלילי, על כך שדרס בטנק בו נהג כלי רכב פרטי בעיר רמאללה. החייל נידון ל-21 ימי עבודה צבאית, לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגתו.¹⁰⁶

התרשלות (סעיף 124 לחש"ץ): שישה חיילים וקצינים שהועמדו לדין בעקבות אירועים בהם נהרגו שישה פלסטינים ונפצעו שישה אחרים הורשעו בעבירה זו, שהרשעה בה אינה נושאת עימה רישום פלילי ושעונשה המרבי (לבעלי דרגת סמל ומעלה) הוא שנתיים מאסר. העונש החמור ביותר שנגזר למורשעים בעבירה זו הוטל על שני קצינים שהואשמו בקשר למותו של פעוט פלסטיני שנהרג מפגיעת ירי בכלי רכב בו נסע. אחד המורשעים נידון לחודש אחד של כליאה ממשית, לצד עונש מאסר מותנה. חברו נידון בידי בית הדין הצבאי המחוזי לארבעה חודשי עבודה צבאית (ולארבעה חודשי מאסר מותנה), אך בית הדין הצבאי לערעורים הקל בעונשו והעמיד אותו על חודש אחד של עבודה צבאית.¹⁰⁷ ארבעת הנאשמים האחרים שהורשעו בעבירה זו - שני קצינים שהואשמו בירי פגזים בעיר ג'נין,¹⁰⁸ קצין שהורה על ירי שגרם לפציעת אזרח פלסטיני בראשו¹⁰⁹ ומפקד טנק שהואשם בקשר למותו של ילד בן שבע¹¹⁰ - נידונו כולם לשלושה חודשי מאסר על תנאי. אחד הנאשמים נידון אף לנזיפה ושניים אחרים להורדה בדרגה אחת.

התנהגות מבישה והתנהגות שאינה הולמת (סעיפים 129 ו-130 לחש"ץ): 18 החיילים והקצינים שהורשעו בעבירות אלו נידונו על מגוון רחב של מעשים: מעשי גניבה וביזה, התעללות בעצורים כפותים, לקיחת שוחד ועוד. לאחר הרשעתם בעבירות הללו,¹¹¹ ששנת מאסר אחת הוא העונש המרבי שנקבע לשתיהן, נידונו מחצית המורשעים לעונשי מאסר בפועל של 14 עד 75 ימים בכליאה ממשית, שניים מהם נידונו לעונשי מאסר בעבודה צבאית של 60 יום¹¹² ושל 45 יום,¹¹³ והשאר נידונו לשניים עד חמישה חודשי מאסר על תנאי.

103. ער/03/13 התובע הצבאי נ' סמ"ר דני יוסף; דר/03/270 התובע הצבאי נ' סמ"ר רן אליהו; מר/03/558 התובע הצבאי נ' סמל יעקב פריסרוביץ'.

104. מר/06/44 התובע הצבאי נ' סרן משה אזולאי.

105. ע/04/158 התובע הצבאי הראשי נ' סמ"ר דני יוסף.

106. מר/02/337 התובע הצבאי נ' סמל אברהם רוזנפלד.

107. צפ/04/186 התובע הצבאי נ' סג"מ צבי ויניק ואח'; ע/05/59 סג"מ צבי ויניק נ' התובע הצבאי הראשי.

108. מ/04/3 התובע הצבאי נ' סא"ל פלוני ואח'.

109. מר/01/332 התובע הצבאי נ' סגן אסף פרנק.

110. צפ/03/497 התובע הצבאי נ' סמ"ר דן שטיין.

111. בעבירת ההתנהגות שאינה הולמת ניתן להאשים חיילים מדרגת סמל ומעלה, ודרגותיהם של מרבית המורשעים בעבירת התנהגות מבישה הייתה פחותה מדרגת סמל.

112. מ/02/1 התובע הצבאי נ' סא"ל גבע שגיא.

113. מר/02/517 התובע הצבאי נ' רב"ט נמרוד באבבי.

חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות (סעיף 72 לחש"ץ): שני חיילים הורשעו בעבירה זו שעונשה המרבי שלוש שנות מאסר, על מעורבותם במעשי התעללות ואלימות. אחד מהם, שהורשע בשני פרטי אישום בעבירה זו, נוסף להרשעה בעבירה של הדחה בחקירה (סעיף 245 (א') לחוק העונשין) ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, נידון ל-45 ימי מאסר בפועל לצד מאסר מותנה ולפגיעה בדרגתו.¹¹⁴ האחר, שהורשע בעבירה זו לצד הרשעה בעבירה של התנהגות מבישה נידון לחודש אחד של מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה ופגיעה בדרגתו.¹¹⁵

ידיעות כוזבות (סעיף 108(2) לחש"ץ): שני חיילים הורשעו בעבירה של מסירת ידיעות כוזבות, ובצידה עבירה נגזרת של התנהגות שאינה הולמת, בגין חלקם בטשטוש אחריותם של חבריהם לירי קטלני. אחד מהם נידון לחמישה חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה ולפגיעה בדרגתו.¹¹⁶ האחר נידון בידי בית הדין הצבאי המחוזי לשלושים ימי מאסר בדרך של עבודה צבאית, נוסף למאסר מותנה ולפגיעה בדרגתו. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה על קולת העונש והעמיד את רכיב המאסר של החייל על 75 ימי מאסר בכליאה ממשית.¹¹⁷

תשלום פיצויים לקורבנותיהם של חיילים שהורשעו בבתי הדין הצבאיים

סעיף 35 לחוק השיפוט הצבאי מסמיך את בית הדין הצבאי לחייב נאשם שהורשע בתשלום פיצויים לקורבן העבירה, שסכומם עד "עשרה שיעורים של שכר יסוד חודשי של טוראי בשירות חובה".¹¹⁸ על אף האמור, לא חייבו בתי הדין הצבאיים אף אחד מהחיילים ומהקצינים שהורשעו בעבירות נגד פלסטינים בתשלום פיצוי לקורבנותיהם.

בגזר דין שניתן בעניינו של חייל שהורשע, בין היתר, בגרימת נזק למכונית השייכת לאזרח פלסטיני, ציין בית הדין הצבאי כי "נוכח העדר הוכחות נזק הלכה למעשה ונוכח האפשרות כי המתלונן כבר שופה על-ידי אחרים, כגון גורם מבטח, אנו נמנעים מלפסוק פיצוי כספי במקרה זה".¹¹⁹ זהו האזכור היחיד, בכל פסקי הדין שניתנו בעניינם של חיילים שהורשעו בעבירות נגד פלסטינים ורכושם, לשקילת מרכיב של פיצוי הקורבן בגזר דינו של העבריין.

114. מר/127/02 התובע הצבאי נ' סמל צחי ברונשטיין.

115. מר/240/02 התובע הצבאי נ' רב"ט ארז סבן.

116. דר/7/04 התובע הצבאי נ' סמל עימאד עטאונה.

117. צפ/451/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר ר"א; ע/154/04 התובע הצבאי הראשי נ' סמ"ר ר"א.

118. סעיף 36 לחש"ץ מבהיר כי חיוב בתשלום פיצויים לקורבן לפי סעיף 35 אינו פוטר את הנידון מאחריותו לנזקים לפי כל דין אחר. כלומר: תשלום פיצויים שנפסקו בבית דין צבאי אינו מונע הגשת תביעת נזיקין אזרחית בידי הקורבן נגד האחראי לפגיעה בו.

119. צפ/536/05 התובע הצבאי נ' סמל אפרים כדורי.

מעורבים שלא הועמדו לדיון

בדיון בערעורו של חייל על הארכת מעצרו עד תום ההליכים, מתח שופט בית הדין הצבאי ביקורת חריפה על שמצ"ח נמנעה מחקירת חשודים אחרים במעורבות במעשיו של החייל, שנאשם בשורה ארוכה של מעשי התעללות בפלסטינים שביקשו לעבור במחסום עליו פיקד:

אין זה ברור אם יש ממש בטענת הסנגור כי מפקדיו של המערער, חלקם או מי מהם, ידעו אודות מעשיו ועצמו את עיניהם במתכוון. יחד עם זאת, לנוכח מקרה זה עולות, כאמור, מספר שאלות ותהיות: [...] מדוע לא נגבתה עדות מהמ"מ, בטרם נסע לחו"ל? מדוע לא נחקרו מפקדים נוספים, מלבד מפקד הפלוגה, בין היתר בשאלה אם ידעו אודות מעשיו של המערער? האם מפקדיו של המערער פיקחו עליו כראוי, לבל יקרו מעשים שכאלה? הייתכן כי מסכת שכזו של מעשים הייתה יכולה להתרחש ללא ידיעתם של המפקדים הישירים, או למצער ללא עצימת עיניים מצדם? מדוע נחקר מפקד הפלוגה שלא באזהרה? האם לא היה צריך לנקוט צעדים נגד מי מהמפקדים, אם צעדים משמעותיים או פיקודיים? [...] האם צה"ל עושה כל שביכולתו כדי למגר את הרעה החולה של התנהגות בלתי חוקית של חלק מהחיילים המשרתים בשטחים?¹²⁰

ביקורת דומה על גופי החקירה והתביעה נמתחה בחלק מפסקי הדין בהם עסקו בתי הדין הצבאיים בשאלת אי-העמדתם לדיון של חיילים וקצינים נוספים, פרט לנאשמים בתיקים אלה. כך למשל, בהכרעת דין בה זוכה חייל שנאשם בהריגת פלסטיני ברצועת עזה, תהה בית הדין הצבאי מדוע לא הוגש כתב אישום נגד מפקדו, שנתן לנאשם הוראות בלתי חוקיות לפתיחה באש;¹²¹ בעניינו של נאשם אחר, ציין בית הדין הצבאי, בעניין חוסר הבהירות סביב תדריכים שניתנו לנאשם בדבר הוראות הפתיחה באש, כי "יכיוו של הנאשם מן העבירה החמורה והרשעתו בעבירה הקלה ביותר אינם ממצים את בירור האחריות למותו של המנוח, ככל שמדובר בדרגים הפיקודיים שמעל לצוות הטנק".¹²² בפסקי דין נוספים מופיעות הערות דומות, ביחס לאי-נקיטת צעדים נגד חיילים ומפקדים נוספים שהיו מעורבים באירועים שבעקבותיהם הוגשו כתבי אישום.¹²³

120. ע"מ 28/04 סמ"ר ב"ס נ' התובע הצבאי הראשי. ההדגשה במקור.

121. דר/231/04 התובע הצבאי נ' סמ"ר א"א.

122. צפ/497/03 התובע הצבאי נ' סמ"ר דן שטיין.

123. למשל: מר/332/01 התובע הצבאי נ' סגן אסף פרנק; מר/229/02 התובע הצבאי נ' סג"מ יועד קרושניבסקי; מר/376/03 התובע הצבאי נ' רב"ט יבגני אנוך.

חלק ב'

פרק א'

מעטים הם המקרים בהם נפתחו חקירות מצ"ח בגין עבירות פליליות שביצעו חיילים בשטחים. מעטות עוד יותר הן החקירות שהתגבשו בסופו של דבר לידי כתבי אישום נגד חשודים. חלק זה של הדוח עוקב אחר תוצאותיהם של כל כתבי האישום שהוגשו בידי התביעה הצבאית. כתבי אישום אלה התבססו על 78 חקירות מצ"ח, מבין 1,246 חקירות שנוהלו בתקופה זו.

העובדות המוצגות בחלק זה של הדוח לקוחות ככלל מתוך פסקי הדין של בתי הדין הצבאיים ומתוך כתבי אישום בהם הודו נאשמים. מקום שראינו צורך להשלים מידע חסר ממקורות אחרים, צוין הדבר בהערות שוליים.

אירועי ירי

במשך מעט יותר משבע השנים שבין תחילתה של האינתיפאדה השנייה לסוף שנת 2007, הובילה חקירתם של 24 אירועי ירי בלבד להגשת כתבי אישום.

בעבירות הקשורות לאירועים אלה הואשמו 35 נאשמים. משפטיהם של שלושה נאשמים - בשלושה מקרים נפרדים - עודם מתנהלים. כתבי האישום בעניינם של שישה מהנאשמים בוטלו (ביחס לחלק מהנאשמים הומר כתב האישום בהעמדה לדין משמעותי); שלושה נאשמים זוכו, והשאר - 23 נאשמים - הורשעו בעבירות שונות.

מקרי הרג

7 בינואר 2001: הריגתה של פאטמה אבו ג'יש, בת 24

תיק ביד"צ מרכז 445/01

ב-7 בינואר 2001 שבה פטמה ג'מאל ג'אלאל אבו ג'יש, תושבת הכפר בית ג'אן שעבדה כמזכירה בבית חולים בשכם, משכם אל כפרה. אבו ג'יש נסעה עם אחותה במכונית שבה נהג ג'יסה, מחמוד אבו ג'יש. סמוך לכפר בית פוריק עקפה המכונית - עם קבוצה של כלי רכב אחרים - מחסום של צה"ל, כאשר קליע חדר לתוכה, פגע באבו ג'יש והרגה במקום. באותו ערב פרסם דובר צה"ל הודעה שהתבססה על דיווח שמסרו החיילים בשטח ולפיה נפגעה המנוחה בעת חילופי אש שהתנהלו במקום. רק לאחר מכן הודה סמל א"ב בפני מפקדיו כי ירה לעבר המכונית כיוון שעקפה את המחסום.¹²⁴

124. עמוס הראל, תחקיר צה"ל: חייל ירה למוות בפלשתינאית שלא סיכנה חיים, הארץ, 10 בינואר 2001.

ב־12 בדצמבר 2001 הואשם סמל א"ב בידי התביעה הצבאית בגרימת מותה ברשלנות של אבו ג'יש. על־פי כתב האישום, שהיה כתב האישום הראשון שהוגש על הרג פלסטינים בידי אנשי כוחות הביטחון באינתיפאדה השנייה, ירה סמל א"ב מנשק קלעים על מכונית הפיאט בה ישבה המנוחה. סמל א"ב היה באותה עת במשימה במחסום וירה על גלגלי המכונית - בניגוד להוראות הפתיחה באש - לאחר שהגדיר אותה ככלי רכב חשוד לצורך ביצוע נהל מעצר חשוד "אף שלא היה ביסוס לכך". בכתב האישום צוין כי הירי בוצע "ללא סמכות, בניגוד להוראות הפתיחה באש שחלו בגזרה באותה עת וללא נקיטת אמצעי זהירות מתאימים".

ממידע שמסר דובר צה"ל ל"יש דין" ב־9 בינואר 2008, עולה כי כתב האישום בוטל בידי התביעה לאחר הגשתו.¹²⁵

19 באוגוסט 2001, אזור שכם: הריגתו של מועין אבו לאווי, בן 38

תיק ביד"צ מרכז 229/02; תיק ביד"צ לערעורים ע/191/03

ביום ראשון, 19 באוגוסט 2001, נהרג מועין סובחי סעיד אבו לאווי, בן 38 מהעיר סלפית, בעת שעקף מחסום של צה"ל יחד עם קבוצה של תושבי האזור שניסו להגיע לעיר שכם, שהייתה נתונה באותה עת ב"סגר" מלא. אבו לאווי, בעל חנות, סיפר לאחד הצועדים כי בכונתו להחליף בשכם סחורה פגומה שרכש עבור חנותו.¹²⁶ בעת שהקבוצה צעדה ברגל נורה ממוצב צה"ל במרחק כ־500 מטרים צרור יריות שפגע באבו לאווי והרגו. לדברי עד ראייה, שלושה חיילי צה"ל שהופיעו במקום מנעו ממנו ומתושבים אחרים לגשת אל גופתו של אבו לאווי בעזרת רימון הלם שהשליכו למקום. מאוחר יותר נודע לעד הראייה כי זמן מה קודם להריגתו של אבו לאווי נורו ונפצעו באותו אזור שני פלסטינים נוספים, האחד במוותו והשני באזנו.

ב־22 במאי 2002, כתשעה חודשים לאחר הריגתו של אבו לאווי, הגישה התביעה הצבאית כתב אישום בבית הדין המחוזי של פיקוד מרכז נגד מפקד מחלקה מגדוד "חרוב", סג"מ יועד קרושניבסקי. כתב האישום כלל אישום בגרימת מוות ברשלנות - מותו של אבו לאווי - ושני פרטי אישום שעניינם שימוש בלתי חוקי בנשק באירועים נפרדים באותו יום. שופטי בית הדין החליטו לזכות את הנאשם מעבירה של "גרימת מוות ברשלנות", בין השאר כיוון שהתביעה לא הוכיחה כי "כתוצאה מירי בלתי חוקי זה נפגע מאן דהוא", ותחת זאת להרשיעו בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק. באחת משתי העבירות הנוספות של שימוש בלתי חוקי בנשק הורשע קרושניבסקי ומהאחרת זוכה. לא ניתן לדעת מה היו הטעמים המלאים להחלטות אלה כיוון שבית הדין אסר על פרסום הכרעת הדין ופרוטוקול הדיון, על בסיס חוות דעת שהגיש אגף המודיעין של צה"ל. סוג הנשק שבו נעשה שימוש באירוע נאסר אף הוא לפרסום.

125. "יש דין" לא ידועים הטעמים לביטול כתב האישום ואף לא מועד הביטול. עם זאת, ידוע כי ב־5 במאי 2004 - שנתיים וחצי לאחר הגשת כתב האישום - הכריע בית הדין הצבאי לערעורים (ב"ש/42/03) בבקשת הנאשם לחשיפת התחקיר המבצעי בפניו, במסגרת התנהלות ההליכים.

126. עדותו של עיסאם יוסף מחמוד עלי אחמד בדוח "בצלם", אצבע קלה: ירי בלתי מוצדק והוראות הפתיחה באש במהלך אינתיפאדת אל-אקצא (מארס 2002), עמ' 16-17.

סג"מ קרושניבסקי, שהשתחרר בינתיים משירותו הצבאי, נידון ב־7 באוקטובר 2003, לאחר ניהול משפט הוכחות, לתשעים ימי מאסר על תנאי וכן לעיכוב עלייתו בדרגה משך שנתיים (מר/02/229. הכרעת דין: 24 בספטמבר 2003. גזר דין: 7 באוקטובר 2003).

לאחר ערעורים שהגישו בבית הדין הצבאי לערעורים הן התביעה והן ההגנה, הגיעו הצדדים להסדר טיעון שאומץ בידי בית הדין. על־פי ההסדר, הודה סג"מ קרושניבסקי בשתי עבירות של שימוש בלתי חוקי בנשק, כאשר ביחס לאחד ממעשי הירי הוסכם בין הצדדים כי כתוצאה ממנו "נפצע אדם אשר זהותו לא הובררה". הצדדים הסכימו גם על ענישה במסגרתה ירצה קרושניבסקי שלושים ימי עבודה צבאית, זאת בנוסף לעונש המאסר על תנאי שנגזר עליו בבית הדין המחוזי (ע/03/191. פסק דין: 20 בפברואר 2006).

1 במארס 2002: הריגתו של מחמוד חסן אחמד א-טלאלקה, בן 7

תיק ביד"צ צפון 497/03

ב־28 ביולי 2003 הואשם בבית הדין הצבאי המחוזי של פיקוד צפון סמ"ר דן שטיין, מפקד טנק בגדוד 53, בעבירה של גרימת מות ברשלנות. ב"פרטי העבירה" שהופיעו בכתב האישום צוין כי סמ"ר שטיין "הורה לסמ"ר א"ג, תותחן בטנק מרכבה מס' 3 בגדוד 53, לבצע ירי במקלע מסוג מאג, בקרבת קבוצה ובה ילדים, בניגוד לכללי הפתיחה באש, ללא סמכות ו/או ללא נקיטת אמצעי זהירות נאותים לצורך מניעת סיכונם של חיי אדם. בעקבות זאת בהתאם לכך בוצע ירי שכתוצאה ממנו נהרג הילד מחמוד חסן א-טלאלקה, תושב בית חנון."

בהכרעת הדין מתח בית הדין ביקורת קשה על התנהלות גורמי החקירה והתביעה. בין השאר צוין כי חוקרי מצ"ח החליטו שלא לגבות עדויות מעדי ראייה פלסטינים, ותחת זאת הסתפקו בעדויות שנמסרו לתחקירני ארגון "בצלם" וכי לא נבדקה אחריותם של בעלי תפקידים בכירים יותר ממפקד הטנק, סמ"ר דן שטיין.

על־פי העדויות שנמסרו בבית הדין, הורה סמ"ר שטיין לתותחן הטנק לירות ירי אזהרה בכדי להרתיע קבוצת ילדים שהלכה לכיוון הטנק, בתוך שטח שהוכרז כ"אב"מ": "אזור בטחוני מיוחד". על־פי ההנחיות בגזרה, נאסר על פלסטינים להיכנס לשטח כזה וכל אדם שנכנס אליו נחשב "חשוד". בהתאם לפקודת הנאשם, ירה התותחן צרור ראשון ממקלע מאג אל נקודה הנמצאת במרחק של כחמישים מטר משמאל לקבוצת הילדים; צרור שני אל נקודה הנמצאת במרחק דומה מימין לקבוצה, ולבסוף צרור שלישי אל דיונה שניצבה בין הטנק לבין הקבוצה. בית הדין קבע כי שני הצרורות הראשונים, שכוונו מימין ושמאל לקבוצה, היו חוקיים ובהתאם להוראות הפתיחה באש שהיו נהוגות בגזרה, אך צרור הירי השלישי היה מנוגד לפקודות והיה על הנאשם לצפות כי ירי זה עלול לפגוע בילדים. עם זאת, קבע בית הדין, "לא ניתן לבסס קשר סיבתי בין התנהלותו של הנאשם לבין התוצאה, כלומר, קיים ספק באם הירי השלישי הוא שפגע במנוח וגרם למותו". כמו כן, לא הצליח בית הדין לקבוע אם הנאשם הורה לתותחן לבצע את הירי השלישי, או שהתותחן ירה מבלי שהנאשם הורה לו לעשות כן. עקב כך, ועל בסיס הקביעה ש"חומר הראיות המתייחס להצגת האירועים בעת ביצוע הירי היה

דל ביותר" זוכה סמ"ר שטיין מחמת הספק מעבירה של "גרימת מוות ברשלנות", ותחת זאת הורשע בעבירה של "התרשלות".

בגזר הדין חזרו השופטים על קביעתם כי "הנאשם איננו אחראי בפלילים למותו של המנוח. הרשעתו מתמצית בביצוע ירי רשלני ומסוכן. אלו הם יסודות העבירה היחידים שעלינו לשקול לעניין העונש, וזאת למרות התחושה הקשה הנובעת מכך שירי הטנק הוא שהביא למותו של המנוח." העונש שנגזר על סמ"ר שטיין היה שלושה חודשי מאסר על תנאי והורדה בדרגה אחת לדרגת סמל.

אחד משיקולי הענישה, הבהיר בית הדין, היא העובדה שסמ"ר א"ג, תותחן הטנק שביצע את הירי, לא הועמד לדין. "לא ניתן לקבוע בוודאות שהנאשם נתן הוראה לבצע ירי מלפנים. משמעות הדבר היא, שקיימת אפשרות שסמ"ר [א"ג] לא ביצע את הירי השלישי לפי פקודה מפורשת של הנאשם. הדבר אמנם נעשה בידיעתו ובאישורו המשתמע של הנאשם, ואולם העובדה שלא ניתנה פקודה מפורשת מאירה באור אחר את אחריותו של סמ"ר [א"ג] לביצוע הירי, ולא בהכרח מתחייבת המסקנה שלא היה מקום לנקוט נגדו בהליכים כלשהם בגין ביצוע הירי השלישי." (צפ/03/497. הכרעת דין: 12 ביולי 2005. גזר דין: 7 בספטמבר 2005).

21 ביוני 2002: הריגתם של ג'מיל יוסף ר'זאוי [בן 6], סוג'וד אחמד תורכי שוואנה [בת 8], אחמד יוסף ר'זאו [בן 9] והילאל שיטא [בן 60] ופציעתם של חמישה אחרים

תיק ביד"צ מיוחד 3/04

ב-21 ביוני 2002 הייתה העיר ג'נין נתונה בעוצר. מסיבה כלשהי סברו חלק מתושבי העיר כי העוצר הוסר ורבים מהם יצאו לערוך קניות בשוק.¹²⁷ באותה עת פעל בעיר כוח צבאי מיוחד, אותו אבטח כוח שריון שמנה שלושה טנקים מגדוד 77. מפקד כוח השריון בשטח היה סגן מפקד פלוגה (סמ"פ) בדרגת סגן. בגזר הדין נכתב כי לאחר שחיילי הכוח המיוחד שפעלו בעיר נתקלו במפגיע בתנועה של בני אדם ומכוניות ברחובות, הורה מפקד גדוד השריון לסמ"פ לבצע ירי הרתעה מהטנקים בכדי להביא לפיזור התושבים ואכיפת העוצר. כוח השריון ירה "למעלה מעשרה פגזים בתוך ג'נין" וכן ירה ממקלעים. כתוצאה מהירי נהרגו ארבעה אזרחים (שלושה מהם ילדים בגילאים שש עד תשע) ונפצעו חמישה אחרים.

כתב אישום הוגש נגד מפקד הגדוד, קצין בדרגת סגן אלוף, ונגד סגן מפקד הפלוגה, ששמותיהם נאסרו לפרסום. במהלך הדיונים במשפטם של השניים נשמעו עדויות והוגשו ראיות, אך התביעה התקשתה להוכיח קשר בין מעשיהם של המג"ד ושל הסמ"פ לבין מותם של ארבעה תושבי ג'נין ולפציעתם של חמישה אחרים. בעקבות הסדר טיעון תוקן כתב האישום כך שלא יוחסה עוד לנאשמים אחריות להרג או לפציעה של תושבי ג'נין.

הנאשמים הורשעו בעבירה של התרשלות ונידונו - שניהם - למאסר על תנאי של שלושה חודשים. הסמ"פ הורד מדרגתו - סגן - בדרגה אחת לדרגת סג"מ (מ/04.3). גזר דין: 28 בדצמבר 2006.

127. דוח "בצלם", עוצר קטלני: אכיפת עוצר בשטחים באמצעות ירי. (אוקטובר 2002), עמ' 9.

הכרעת הדין בתיק זה נאסרה לפרסום ולא נמסרה ל"יש דין".

בחקירת מצ"ח את האירוע נמצא כי יסודה של פקודת המג"ד לסמ"פ לירות פגזים בכדי לאכוף את העוצר בהוראה שמסר למג"ד מפקדו בגזרה, מח"ט גולני דאז אל"מ מ"ת. הפרקליטות הצבאית החליטה שלא להעמיד לדין פלילי את המח"ט ותחת זאת הועמד אל"מ מ"ת לדין משמעתי בפני מפקד חיל הים דאז, אלוף יידיה יערי. אל"מ מ"ת זוכה בידי האלוף בדין המשמעתי.¹²⁸

4 באוקטובר 2002: הריגתו של מוחמד עלי נגיב סעיד זייד, בן 16

תיק ביד"צ מפקדת זרוע היבשה 135/03; תיק ביד"צ לערעורים ע/64/04

ביום שישי, 10 באוקטובר 2002, נפגשו קרובי המשפחה מוחמד עלי זייד ומוחמד סמיר זייד, בני 16 בביתו של מוחמד סמיר בכפר נזלת זייד בכדי להתכונן לבחינה במתמטיקה. בעדות שמסר לארגון "בצלם" סיפר זייד, בין השאר: "ראינו את החייל שישב ליד הנהג פותח את הדלת הימנית ומוציא חלק מגופו מחוץ לדלת הג'יפ ובידו נשק. הג'יפ היה במרחק של כעשרה מטרים מהבית. החייל הצביע לעברנו בנשקו אך לא דיבר אלינו. אני ומוחמד פנינו אחורה ולפתע שמעתי קול של ירי קרוב מאד. מוחמד נסוג אחורה צעד אחד או שניים ונפל על הארץ. חשבתי שהוא מתלוצץ, אך הוא אמר לי שהוא נפצע. הסתכלתי לעברו והוא הניח את ידו מעל מקום הפציעה." זייד הפצוע הוחש במכונית קרובי אל בית החולים אך נפטר.

לאחר חקירת מצ"ח הועמד לדין סרן צבי קורצקי, סגן מפקד גדוד 411 בחיל השריון. במסכת העובדתית שתוארה בהכרעת הדין, נקבע בין השאר כי במהלך סיור שערך סרן קורצקי ב-4 באוקטובר 2002, נכנס הקצין בג'יפ ממוגן עם שני חיילים נוספים, לכפר נזלת זייד, בכדי לסרוק את הכפר בעקבות התרעה על מכונית תופת. לאחר שהג'יפ נכנס לכפר יודו עליו אבנים וסרן קורצקי הודיע באמצעות מערכת הכריזה בג'יפ על הטלת עוצר. לאחר שקבוצת תושבים בכפר יידתה אבנים נוספות על הג'יפ, עצר הג'יפ וסרן קורצקי ירה קליע אחד לעבר "חומת מפגע" - קיר בית סמוך. כתוצאה מהירי נהרג מוחמד זייד, בן 16, שהציץ אותה עת מהחלון עם חברו. בית הדין הדגיש כי במהלך האירוע כולו לא היו נתונים סרן קורצקי או חייליו לסכנת חיים.

בעקבות משפט הוכחות הורשע הנאשם ונידון לשניים עשר חודשי מאסר, שישה מהם בפועל ושישה על תנאי. בית הדין קבע כי חודשיים בלבד מהעונש ירצו בכליאה ויתר הארבעה ירצו בביצוע עבודה צבאית. כמו כן הורד סרן קורצקי לדרגת סגן (מזי/03/135). הכרעת דין: 29 בפברואר 2004. גזר דין: 3 במאי 2004).

סרן קורצקי ערער על הכרעת הדין, ולחילופין על חומרת העונש. הערעור נדחה, ושופטי בית הדין הצבאי לערעורים אישרו את הרשעתו של סרן קורצקי בגרימת מוות ברשלנות וקבעו כי "נוכח

128. חנן גרינברג, קצינים ירו פגז קטלני באכיפת עוצר - ולא ייכלאו: ynet, 15 בינואר 2007; עמוס הראל, ניפה ומאסר על תנאי למג"ד שחיילי הרגו 4 אזרחים בג'נין. 16 בינואר 2007. אל"מ מ"ת קודם וממלא כיום תפקיד בכיר בצה"ל, בדרגת תת אלוף.

ההתרשלות החמורה של המערער ותוצאתה הקטלנית, בית הדין המחוזי לא החמיר עם המערער. להיפך, בקובעו שמרבית תקופת המאסר בפועל תרוצה בדרך של עבודה צבאית, נטה בית הדין המחוזי משורת הדין והקל עם המערער" (ע/64/04. פסק דין: 15 בנובמבר 2004).

3 בדצמבר 2002: הריגתה של פאטמה עובידי, בת 95, ופציעתה של אישה נוספת מירי על המכונית המסחרית שבה נסעו

תיק ביד"צ מרכז 158/03

כתב אישום שהוגש נגד רב"ט ל"י מגדוד 202 של חטיבת הצנחנים, ייחס לו עבירה של גרימת מוות ברשלנות ועבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק. רב"ט ל"י נאשם בכך שבי"צ בדצמבר 2002, במהלך סיור סמוך לעיקול סורדא, ירה 17 קליעים על מכונית מסחרית. כתוצאה מהירי נהרגה פאטמה עובידי, בת 95, מפגיעת קליע בגבה. אישה נוספת שנסעה במכונית נפצעה מקליע שפגע ברגלה.

כתב האישום הוגש בי"צ 31 במארס 2003, ומשפטו של הנאשם עודנו מתנהל.

4 במארס 2003: הריגתו של עבדאללה אל-אשהב, בן 75

תיק ביד"צ דרום 270/03

בי"צ 4 במארס 2003 היו רב"ט שלי ניצן וסמל רן אליהו, לוחמים בגדוד "צבר" של חטיבת גבעתי, בעמדה המכונה טח"ב 11, סמוך להתנחלות נצרים שברצועת עזה, כאשר הבחינו בדמות של אדם עם חמור. השניים חשדו כי האדם, שנראה כי לא היה חמוש, נכנס לשטח המוגדר "אזור בטחוני מיוחד" (אב"מ) אליו נאסר על פלסטינים להיכנס. רב"ט ניצן ביקש מהחמ"ל אישור לבצע "ירי אזהרה" בכדי להרחיק את האדם מהמקום, ואכן סמל אליהו ירה כעשרה כדורים לעבר "חומת מפגע" שבחר, במרחק של כחמישים מטרים מהאדם, ששכב אותה עת על הקרקע. בעקבות הירי קם האדם, אסף חפציו ושב לאחור. אז הורה סמ"ר אליהו לרב"ט ניצן לירות "ירי אזהרה נוסף", ללא היתר ובניגוד להוראות הפתיחה באש. רב"ט ניצן הורשע - בהסדר טיעון - בכך שבשלושה משמונת הכדורים שירה לא השתמש בכוונת נשקו ואף לא בדק היכן פגעו ומה אירע לאדם. כאשר הגיע קצין לעמדה, בעקבות הירי, הורה סמ"ר אליהו לרב"ט ניצן "תסתום את הפה ותגיד שירינו באוויר".

על-פי נתוני "בצלם", נהרג באותו יום באזור נצרים עבדאללה אל-אשהב, בן 75, שנפגע מירי בצווארו.¹²⁹

בכתב האישום המקורי יוחסה לרב"ט ניצן (שקודם בינתיים לדרגת סמ"ר) עבירת הריגה. לאחר שהתביעה לא הצליחה לקשור בין האדם לעברו נורו היריות לבין עבדאללה אל-אשהב המנוח, המורה עבירת ההריגה במסגרת הסדר טיעון בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, ומכתב האישום המתוקן

129. רשימת פלסטינים שנהרגו מירי כוחות הביטחון הישראליים (חודש מארס 2003), באתר "בצלם".

נמחקו השורות הנוגעות ל"פלסטיני קשיש" שנפגע בצווארו מהירי ונהרג.¹³⁰ סמ"ר שלי ניצן נידון לארבעה חודשי מאסר על תנאי והורד לדרגת רב"ט (דר/03/270). הכרעת דין וגזר דין: 6 בינואר 2005).

סמ"ר רן אליהו, שניהל בתחילה משפט הוכחות, הגיע לאחר זמן להסדר טיעון אף הוא, ובעקבותיו שונו סעיפי האישום המקוריים נגדו מעבירות של שימוש בלתי חוקי בנשק ושל שיבוש מהלכי משפט לעבירה של חריגה מסמכות, בה הורשע ועליה נידון לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת רב"ט (דר/03/270). הכרעת דין וגזר דין: 15 בספטמבר 2005).

11 באפריל 2003: הריגתו של תומאס הורנדל, בן 24

תיק ביד"צ דרום 10/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/96/05

ב-11 באפריל 2003 שהה ברפיח תומאס (טום) הורנדל, אזרח בריטי ומתנדב בתנועת הסולידריות הבינלאומית (ISM). על-פי עדותו של מתנדב אחר, ג'וזף קאר, ניסו השניים להרחיק מהרחוב ילדים פלסטינים לאחר ששמעו קולות ירי באזור.

באותה עת שהו סמל תייסיר הייב וסמל עימאד עטאונה מגדוד הסיור המדברי בעמדת "פילבוקס" שכינויה "כוכב 2" ואשר הוצבה על ציר פילדלפי ברפיח. סמל הייב ירה כדור אחד, דרך כונת טלסקופית (לטענת הייב הוא כיוון את הירי אל סמוך לראשו של הורנדל אך זה הזיז את ראשו) ופגע בראשו של הורנדל. מיד לאחר האירוע בדה הייב גרסה לפיה ירה על אדם חמוש, והורה לסמל עטאונה, ששהה בקומה תחתונה של הפילבוקס בעת הירי ולא היה עד ראייה לביצועו, לתמוך בגרסתו. רק חודשים אחדים לאחר האירוע הודה סמל עטאונה כי שיקר בעדותו לפיה ירה הייב על חמוש. בהודאתו של סמל הייב במצ"ח, ב-29 בדצמבר 2003, אמר הייב, בין השאר: "יריתי כי הוא היה חוצפן ולא נתן לנו כבוד".

הורנדל אושפז במצב וגטטיבי למשך כתשעה חודשים ומת מפצעיו ב-13 בינואר 2004, יום אחד לאחר שהוגש כתב אישום נגד סמל הייב. לאחר מותו של הורנדל הומר סעיף האישום נגד הייב שייחס לו "חבלה בכונה מחמירה" לעבירה של הריגה.

ב-27 ביוני 2005 הרשיע בית הדין הצבאי את סמל הייב בעבירה של הריגה. בעקבות ההרשעה נידון הייב לשבע שנות מאסר בפועל ולשלוש שנות מאסר על תנאי. כמו כן נידון הייב בגין עבירות של שיבוש מהלכי משפט ומסירת ידיעות כוזבות לשנת מאסר נוספת בפועל ולשישה חודשי מאסר על תנאי. הייב הורד לדרגת טוראי (דר/04/10). הכרעת דין: 27 ביוני 2005; גזר דין: 11 באוגוסט 2005).

130. חנן גרינברג, קשיש פלסטיני נהרג, החייל הואשם בשימוש לא חוקי בנשק, **Ynet**, 7 בינואר 2005; כתב האישום המקורי בתיק ביד"צ דרום 270/03.

סמל הייב ערער על הכרעת הדין ועל חומרת העונש ואילו התביעה הצבאית ערערה על קולת עונשו. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את שני הערעורים ואישר את הכרעת הדין ואת גזר הדין של הערכאה הראשונה (ע/96/05. פסק דין: 10 באוגוסט 2006).

תיק ביד"צ דרום 07/04

סמל עימאד עטאונה הורשע במסגרת הסדר טיעון במסירת ידיעות כוזבות ובהתנהגות שאינה הולמת. במסגרת ההסדר ביקשו התביעה וההגנה במשותף להטיל על סמל עטאונה חמישה וחצי חודשי מאסר בפועל, עונש מאסר על תנאי "לתקופה משמעותית" והורדה לדרגת טוראי. בית הדין הצבאי קיבל את העונש שהוצע בהסדר והעמיד את תקופת המאסר המותנית על שישה חודשים.

8 ביוני 2003: הריגתו של נביל אחמד יוסף ג'ראדאת, בן 47

תיק ביד"צ צפון 450/04

ב־8 ביוני 2003 איישו ארבעה חיילים בחטיבת גולני מחסום בכניסה לכפר הפלסטיני אל-יאמון. בשלב מסוים, בעת ששניים מהארבעה ישנו בתוך הנגמ"ש שלהם, הבחינו מפקד המחסום, סמ"ר דג"א וחיל נוסף, סמ"ר ר"א, במכונית פלסטינית שעקפה את המחסום, במרחק של כ־300-400 מטר מהם. סמ"ר דג"א נטל את נשקו של סמ"ר ר"א וירה קליע אחד על המכונית. לטענתו כיוון את הירי אל גלגלי המכונית.

הכדור שירה סמ"ר דג"א פצע את נביל אחמד יוסף ג'ראדאת, תושב ג'נין בן 47 שנסע במכונית. כעבור כשבוע מת ג'ראדאת מפצעיו.

לאחר הירי תיאמו ביניהם סמ"ר דג"א וסמ"ר ר"א גרסה לפיה ירו מספר כדורים באוויר בלבד. גרסה זו מסרו השניים במהלך התחקיר שערך מפקד הגדוד לאחר שהתפרסמו בתקשורת ידיעות על הירי בג'ראדאת, ועליה חזרו גם בחקירתם הראשונה במצ"ח. רק לאחר חודשים אחדים, במהלך חקירה נוספת במצ"ח, הודה סמ"ר דג"א בפני החוקרים במעשיו ובעקבותיו זאת הודה אף סמ"ר ר"א בשקריו.

סמ"ר דג"א הורשע בעבירות של גרימת מוות ברשלנות, מסירת ידיעות כוזבות ובהתנהגות שאינה הולמת. הוא נידון במסגרת הסדר טיעון לעונש של ארבעה וחצי חודשי מאסר ולתקופת מאסר זהה על תנאי, וכן הורד לדרגת טוראי (צפ/450/04. הכרעת דין: 13 בינואר 2005. גזר דין: 21 בפברואר 2005).

תיק ביד"צ צפון 451/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/154/04

סמ"ר ר"א הורשע על-פי הודאתו בעבירות של מסירת ידיעות כוזבות והתנהגות שאינה הולמת. הוא נידון לשלושים ימי עבודה צבאית בבסיס "פתוח", וכן לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת

טוראי (צפ/04/451. הכרעת דין: 8 בנובמבר 2004. גזר דין: 25 בנובמבר 2004).

התביעה הצבאית ערערה על קולת עונשו של סמ"ר ר"א. בעקבות הערעור הומרו שלושים ימי המאסר בעבודה צבאית ב־75 ימי מאסר בפועל. רכיבי הענישה האחרים - המאסר המותנה והורדת הדרגה - נותרו כשהיו (ע/04/154. פסק דין: 25 בנובמבר 2004).

25 ביולי 2003: הריגתו של מחמוד ג'אודת שריף כבהא, בן 3

תיק ביד"צ צפון 186/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/59/05

ב־25 ביולי 2003 פגע צרור ממקלע מאג שהיה מוצב על נגמ"ש במחסום "בז 1" סמוך לכפר ברטעה במכונית פלסטינית שחצתה את המחסום. מהירי נהרג מחמוד כבהא, פעוט בן שלוש שנים שישב במכונית על ברכי סבו. שתי אחיותיו של הפעוט נפצעו מהירי.

שני קציני צה"ל מגדוד 405 של חיל התותחנים, סג"מ צבי ויניק וסג"מ דור גלזל, הואשמו באחריות לירי. בכתב האישום המקורי הואשמו השניים בעבירה של גרימת מוות ברשלנות. הנאשמים כפרו במיוחס להם ועל כן החל משפט הוכחות, בו נשמעה במלואה פרשת התביעה והחלה פרשת ההגנה. בשלב זה נערך הסדר טיעון וכתב האישום המתוקן ייחס לנאשמים עבירה של התרשלות תחת העבירה המקורית.

בהכרעת הדין ציטט בית הדין הצבאי המחוזי את פרטי כתב האישום המתוקן, לפיהם הירי נגרם לאחר שחייל השאיר את נצרת מקלע המאג במצב של "ירי אוטומאטי", וחייל אחר פגע בנשקו האישי בהדק המאג. כתב האישום המתוקן מנה שורת ליקויים - הן בהתנהלות הנאשמים והן בהתנהלות קצינים אחרת בגדוד: מפקד הסוללה¹³¹ סרן י"ל (שנידון בדין משמעת לשבעה ימי מחבוס על תנאי) ומפקד הגדוד סא"ל א"ר וסגנו סרן ב"ו (להם נרשמה "הערה פיקודית").

בית הדין הצבאי כיבד את הסדר הטיעון ביחס לסג"מ גלזל והטיל עליו עונש של 30 ימי עבודה צבאית וכן ארבעה חודשי מאסר על תנאי. בית הדין דחה את הסדר הטיעון ביחס לסג"מ ויניק והטיל עליו ארבעה חודשי עבודה צבאית וארבעה חודשי מאסר על תנאי (צפ/04/186. הכרעת דין: 14 באפריל 2005. גזר דין: 3 במאי 2005).

סג"מ ויניק ערער על חומרת העונש שנגזר עליו תוך סטייה מהסדר הטיעון, ולערעורו הצטרפה גם התביעה הצבאית. בית הדין הצבאי לערעורים קבע כי על אף שהעונש עליו הוסכם בהסדר הטיעון "מקל במידה משמעותית", יש לכבד את הסדר הטיעון, בין השאר בהתחשב ב"צעדים הפיקודיים הקלים ביותר" שנקטו נגד המעורבים האחרים באירוע: המסו"ל, המג"ד וסגנו. עונשו של סג"מ ויניק צומצם לחודש אחד של עבודה צבאית, נוסף לעונש המאסר המותנה שנגזר עליו בערכאה הראשונה (ע/05/59. פסק דין: 25 ביולי 2005).

131. תפקיד מקביל למפקד פלוגה בח"ר.

28 בנובמבר 2003: הריגתו של סייד אבו ספרה, קצין מודיעין פלסטיני, בצפון רצועת עזה

תיק ביד"צ דרום 231/04

ב-28.11.03 נהרג מירי צה"ל בצפון רצועת עזה סייד סאלח סאלם אבו ספרה, קצין בן 35 בשירותי הביטחון הפלסטיניים. מדיווחים בעיתונות עולה כי סמוך לאחר האירוע התנצל צה"ל על הריגתו של אבו ספרה. בהודעה שפרסם דובר צה"ל נאמר בין השאר כי "צה"ל מצר על פגיעה בחפים מפשע ומתייחס לאירוע זה בחומרה רבה".¹³² מקורות פלסטיניים שצוטטו בעיתון "הארץ" מסרו כי הקצין שנורה הגיע למקום בכדי להרחיק פלסטיני לוקה בנפשו מאזור גדר המערכת.¹³³

כתב אישום שהוגש נגד סמ"ר א"א, צלף בגדוד 92 (גדוד "שמשון") ייחס לו עבירה של גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות ולחילופין, עבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק. על-פי כתב האישום, ב-28 בנובמבר 2003, במסגרת סיור סמוך לגדר המערכת שתחמה את ההתנחלויות בצפון רצועת עזה ("ציר בטגו"), הורה מפקד הסיור לנאשם ולחילול נוסף לירות "ירי אזהרה" בזווית של ששים מעלות אל "חומת מפגע" - דיונת חול - מימין להתקהלות של פלסטינים. כתב האישום ייחס לנאשם את העבירות האמורות כיוון שבניגוד לפקודת מפקדו, ירה הנאשם מספר כדורים משמאל להתקהלות, ועל-פי כתב האישום פגע באדם שהיה במקום ונצפה נופל על הקרקע.

כבר בפתח הכרעת הדין ציין בית הדין הצבאי כי "התביעה לא השכילה להציג לפנינו ראיות קבילות, אשר יש בהן כדי להוכיח מה אירע לאותו פלסטיני, ולא הוכיחה קשר בין הירי שביצע הנאשם לבין אותו פלסטיני". בית הדין הדגיש כי "חקירת מצ"ח הייתה רשלנית ולא מקצועית". בין השאר צוין כי לא נעשה מאמץ לערוך שחזור מדויק של האירוע, וכי שחזור במקום האירוע בוצע רק שנה לאחר האירוע, לאחר שתוואי השטח כבר השתנה ובהשתתפות הנאשם בלבד. כמו כן צוין כי החוקרים לא שאלו את העדים שאלות חשובות ולא ניסו לברר סתירות, וכי קלטת עימות בין הנאשם לאחד החיילים בכוח נעלמה ותמונות שצולמו סמוך לאירוע אבדו אף הן.

שופטי בית הדין הצבאי זיכו את הנאשם, סמ"ר א"א, מעבירה של גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות כיוון שהתביעה, כאמור, לא הוכיחה מה אירע לפלסטיני שנראה נופל על הקרקע וכיוון שלא הוכח כי אותו פלסטיני נפגע מירי של הנאשם. הנאשם אף זוכה מחמת הספק מעבירה חלופית של שימוש בלתי חוקי בנשק (דר/04/231). הכרעת דין: 26 בפברואר 2007).

נגד מפקד הסיור, סמ"ר ע"ט, לגביו קבע בית הדין הצבאי כי "חרג מהוראות הפתיחה באש כמעט בכל מובן אפשרי" לא הוגש כתב אישום. על-פי עדותו בבית הדין הצבאי נידון סמ"ר ע"ט בדיון משמעותי בידי מפקדו ל-21 ימי מחבוש בפועל.

132. עלי ואקד ואפרת וייס, צה"ל השעה שלושה חיילים שהרגו קצין פלסטיני. **ynet**, 29 בנובמבר 2003.

133. עמוס הראל, צה"ל התנצל על הרג קצין פלסטיני והשעה את הירי. **הארץ**, 30 בנובמבר 2003.

5 ביוני 2004: הריגתו של עראפת יעקוב במחנה הפליטים קלנדיה

תיק ביד"צ צפון 221/06

ב־6 ביוני 2004 נורה ונהרג עראפת איברההים מחמוד יעקוב. סג"מ נ"ק, מפקד מחלקה בגדוד הנדסה קרבית, הורשע לאחר משפט הוכחות בשתי עבירות של שימוש בלתי חוקי בנשק.

בעבירה אחת של שימוש בלתי חוקי בנשק הורשע סג"מ נ"ק בשל ירי שירה מנשקו האישי באותו יום לעבר קבוצת נערים שברחו מאזור הגדר הסמוכה לשדה התעופה עטרות ולכיוון רגליהם.

כתב האישום ייחס לסג"מ נ"ק גם עבירה של גרימת מוות ברשלנות, בשל ירי שירה בהמשך ושממנו, לגרסת התביעה הצבאית, נפגע בראשו ונהרג עראפת יעקוב, נכה שישב אותה עת בבית קפה סמוך. בית הדין הצבאי המחוזי קבע כי התביעה לא הוכיחה קשר עובדתי בין הירי שירה סג"מ נ"ק לבין מותו של המנוח. בין היתר, ציין בית הדין הצבאי כי עד פלסטיני שמסר עדותו בבית הדין הצבאי לא ראה מי ירה במנוח ומה היה כיוון הירי, מה גם שהעד, ציין בית הדין הצבאי, הוא אסיר המרצה עונש מאסר בשל סחר באקדח "מה שהופכו לחשוד פוטנציאלי בעצמו". כמו כן ציין בית הדין הצבאי כי לא הובאה כל ראיה מזירת האירוע שתתמוך בגרסת העד וכי עדים נוספים שהיו במקום לא הובאו למתן עדותם. מסיבות אלה ונוספות, הגיע בית הדין הצבאי למסקנה כי לא הוכח קשר סיבתי-עובדתי בין מעשי ירי שביצע סג"מ נ"ק לבין מותו של יעקוב. סג"מ נ"ק זוכה מפרט מעבירה של גרימת מוות ברשלנות, והורשע תחתיה בעבירה חלופית של שימוש בלתי חוקי בנשק.

עקב הרשעתו בשתי עבירות של שימוש בלתי חוקי בנשק נידון סג"מ נ"ק לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדתו לדרגת טוראי (צפ/06/221). הכרעת דין: 27 בפברואר 2008. גזר דין: 10 במארס (2008).

מקרי פציעה

13 באוקטובר 2000: פציעתו של איברההים אבו תורכי, בן 38

תיק ביד"צ מרכז 332/01

ב־13 באוקטובר 2000 רכב איברההים אבו תורכי, חקלאי בן 38 מהכפר קילקיס שבאזור חברון, על חמורו, בדרכו לרכוש קמח צפונית לכפר. לדברי אחיינו של אבו תורכי נאלץ דודו לרכב על חמורו בדרך משובשת לאחר שהכביש היוצא מן הכפר נחסם על-ידי צה"ל באמצעות ערמת עפר יומיים קודם לכן.¹³⁴

כאשר חצה אבו תורכי את הכביש העוקף, באזור ההתנחלות בית חג"י, הבחין בו סמל ד"ש, קלע

134. הפרטים נמסרו בעדות שמסר אחיינו של אבו תורכי, מוחמד חליל אבו תורכי, לתחקירן "בצלם" מוסא אבו שהש ב־2 בנובמבר 2000.

מפלוגת "סחלב" של המשטרה הצבאית ודיווח על כך למפקדיו. לאחר התייעצות בין סגן אסף פרנק, קצין מילואים בגדוד חי"ר ומפקדה של כיתת צלפים שהוצבה במוצב, לבין סגן א"ב, מפקדת מחלקה בפלוגת סחלב שהייתה הקצינה הנוספת במוצב אותה עת, הורה סגן פרנק לסמל ד"ש, על דעתה של סגן א"ב, לירות "ירי הרתעתי" לעבר הדמות, מבלי להנחותו כיצד לעשות כן. סמל ד"ש, שנשקו לא היה מאופס (אך לא דיווח זאת למפקדיו), כיוון את נשקו דרך הכוונת אל "מעט מעל הדמות" וירה כדור אחד שפגע במצחו של אבו תורכי ופצע אותו באורח קשה.

בנימוקי גזר הדין ציין בית הדין הצבאי כי על-פי התדרוך שקיבל סגן פרנק טרם האירוע, במקרה של תנועת פלסטיני חשוד באזור זה בשעות היום, יכול היה להורות על "ירי הרתעתי" בלבד לעבר חומת מפגע, וגם זאת רק לאחר שקיבל אישור לכך ולאחר שמוצו דרכים אחרות להורות לחשוד לעצור. על אף הנחיות אלה, נמנע סגן פרנק משליחת רכב סיור אל אבו תורכי (לדבריו כיוון שחש שלא היה בידו זמן לעשות כן) ותחת זאת החליטו הוא וסגן א"ב על ביצוע "ירי הרתעתי" מבלי לקבל אישור לכך ומבלי להנחות את סמל ד"ש, היורה, כיצד לבצע את הירי.

בית הדין הצבאי קיבל את הסדר הטיעון שנקשר בין הצדדים, הרשיע את סגן פרנק בעבירה של התרשלות שיוחסה לו בכתב האישום המתוקן, וגזר את דינו לשלושה חודשי מאסר על תנאי (מר/01/332. הכרעת דין וגזר דין: 28 ביולי 2003).

לא הוגשו כתבי אישום נגד סגן א"ב וסמל ד"ש על חלקם באירוע.

1 במאוס 2003: פציעתם של שלושה פלסטינים מירי במחסום שבין הכפר סרה לשכם

תיק ביד"צ מרכז 558/03

ב-1 במאוס 2003 אייש סמל יעקב פריסרוביץ' מגדוד "נחשון" עם שלושה מחבריו מחסום בין הכפר סרה לעיר שכם. בשלב מסוים הגיעו לאזור המחסום מספר כלי רכב שהורידו נוסעים בנקודה שכונתה בגזר הדין "מקום אסור". מפקד הכוח וחייל נוסף ירו באוויר כחלק מנוהל מעצר חשוד, וסמל פריסרוביץ' ירה חמישה כדורים על גלגליהם של כלי הרכב, בניגוד להוראות הפתיחה באש בהן תודרך ושאסרו ירי אל כלי רכב (אלא אם הללו מהווים סכנה או "אירועים מיוחדים"). כתוצאה מהירי נפצעו נהגו של אחד מכלי הרכב ושניים מנוסעיו. אחד הפצועים נזקק לניתוח והושבת מעבודה למשך חמישים יום. בתחקירים שנערכו ביחידה ולאחר מכן בחקירת מצ"ח שיקר סמל פריסרוביץ' וטען כי ירה באוויר. רק כאשר עומת עם אחד מחבריו, בפניו התוודה סמוך לאחר האירוע, הודה סמל פריסרוביץ' בפני חוקריו במיוחס לו.

ב-19 באוקטובר 2003 הוגש נגד סמל פריסרוביץ' כתב אישום בו יוחסה לו עבירה של חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות (סעיף 72 לחש"ץ). הליכי המשפט התעכבו תקופה ארוכה, בין השאר עקב שהייתו הממושכת בחו"ל של סמל פריסרוביץ', ששוחרר בינתיים משירותו הצבאי, ועקב בקשה שהגיש סנגורו לביטול כתב האישום. ב-21 במאוס 2005, שנתיים לאחר האירוע, הוגש כתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון, ובו עבירה מופחתת של חריגה מסמכות (לפי סעיף 68 לחש"ץ). באותו

יום הורשע הנאשם על-פי הודאתו ונגזרו עליו ארבעה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/03/558. הכרעת דין וגזר דין: 21 במארס 2005).

25 ביולי 2004: פציעתו בירי והנאתו של הסטודנט מוחמד כנאען במחסום בית איבא

תיק ביד"צ מרכז 372/04

מוחמד כנאען, סטודנט בן 23 באוניברסיטת א-נג'אח ותושב הכפר ג'בע, הגיע ב־25 ביולי 2004 למחסום בית איבא בדרכו לאוניברסיטה, והמתין לתורו לעבור במחסום. אחד החיילים במחסום - טוראי א"ד מגדוד "חרוב" של חטיבת כפיר - אסר על כנאען לעבור. על-פי כתב האישום המתוקן שהוגש נגד החייל, התלונן כנאען בפני נציג מתקן התיאום והקישור הצבאי שהיה במקום כי טוראי א"ד אפשר קודם לכן לכלי רכב לעבור במחסום בתמורה לקבלת מכשיר טלפון נייד. א"ד התערב, ולאחר חילופי דברים בין השניים נגח - כשהוא חבוש קסדה - בראשו של כנאען, שבתגובה סטר לו. אז הכה א"ד את כנאען בפניו בעזרת אגרופו וברכו, וכן הטיח את ראשו של בקיר בטון. א"ד המשיך להכות את כנאען גם לאחר ששלושה חיילים אחרים ניסו להשתלט עליו. בשלב זה ניסה כנאען לברוח מהמקום.

על-פי עדות שמסר כנאען לתחקירנית "בצלם" למחרת האירוע, בעת ההכאה כיוון הנאשם את קנה נשקו אל חזו של הסטודנט, שהרחיק את הקנה ממנו, ובעקבות זה לקח חייל אחר מא"ד את נשקו.¹³⁵ בכתב האישום המתוקן נאמר לעומת זאת, כי לאחר שחבריו של א"ד השתלטו עליו, "הצליח הנאשם להשתחרר מאחיזת החיילים, הוריד את נשקו והחל לרדוף אחרי הסטודנט". תוך כדי המרדף חטף הנאשם מאחד החיילים האחרים את נשקו וירה שתיים או שלוש יריות בכנאען, שנפצע מהירי בידו הימנית.

בעקבות הסדר טיעון שנקשר בין הצדדים הורשע הנאשם בכתב האישום המתוקן בעבירות של תקיפה הגורמת חבלה ממשית ובשימוש בלתי חוקי בנשק. טוראי א"ד נידון לשישה חודשי מאסר בפועל ולתשעה חודשי מאסר על תנאי (מר/04/372. הכרעת דין וגזר דין: 18 באפריל 2004).

19 בדצמבר 2005: פציעתו של נער בראשו מירי סמוך לכפר תוקוע

תיק ביד"צ צפון 199/08

על-פי כתב אישום מתוקן שהוגש נגד סגן ע"צ, פיקד הקצין ב־19 בדצמבר 2005 על כוח צה"ל שפיזר הפרת סדר שכללה ידוי אבנים לעבר חיילים. על אף שהאבנים לא סיכנו את חיי החיילים, ירה הנאשם שני כדורים באוויר, ולאחר מכן אישר לאחד מחייליו לירות באוויר אף הוא. כתב האישום מפרט עוד כי לאחר שהירי באוויר לא הביא לרגיעה בהפגנה, ולאחר שסגן ע"צ הבחין בנער המסתתר מאחורי גל אבנים המרוחק כחמישים מטרים ממנו ומיידה מדי פעם אבנים לעבר הכוח, ירה ע"צ כדור אחד אל גל האבנים, אותו כיוון למרחק של ארבעה עד חמישה מטרים מהמקום בו ראה את הנער לאחרונה,

135. עדותו של מוחמד כנאען נמסרה לתחקירנית "בצלם" סלמא א-דביעי בבית החולים רפדיא ב־26 ביולי 2004.

בניגוד להוראות הפתיחה באש. כתב האישום מייחס לקצין את פציעתו של הנער בראשו, פציעה שבעקבותיה נזקק לניתוח ולטיפול שיקומי ממושך.

נכון לעת כתיבת דוח זה, משפטו של סגן ע"צ עודנו מתנהל.

26 ביולי 2007: חטיפתו של נהג מונית ופציעתו של תושב פלסטיני בעיירה דהרייה

תיקי ביד"צ מרכז 419/07, 420/07 [מאוחדים]

ב-26 ביולי 2007 יצא סגן יעקב גיגי, מפקד מחלקה בגדוד "לביא" של חטיבת כפיר, עם חמישה חיילים מגדודו לפעילות בכפר דהרייה.

הכוח הונחת באמצעות מסוק סמוך לכפר, והחיילים עצרו באיומי נשק מונית פלסטינית. נוסעי המונית הורדו ממנה, והחיילים כפתו את נהג המונית, מוחמד עיסא מחארזה, כיסו את עיניו והחזירו אותו לתוך המונית. סגן גיגי נהג במונית כאשר סמ"ר ד"א יושב לצידו - שניהם בחולצות אזרחיות - ושאר חיילי הכוח השתופפו במושביה האחוריים של המונית לבל יראו מבחוץ. במהלך הנסיעה נחבט מחארזה הכפות מכלי נשקם של החיילים, שאף בעטו בו. בחקירתם במצ"ח טענו החיילים כי "הכאת הנהג בנשק נעשתה בשל טלטולי הדרך וכי הבעיטה נעשתה על מנת למלא אחר הוראת [סגן גיגי], כי יש להותיר את הנהג כפוף, על מנת שלא יבחינו בו."¹³⁶

בשלב מסוים נהג סגן גיגי את המונית סמוך למפעל בלוקים בעיירה, שם ראו הוא וסמ"ר ד"א את אחד העובדים במקום, אדהם סמאמרה. לטענת סגן גיגי וחייליו, הם צעקו אל סמאמרה "עצור" ו"לך", אך לדברי נהג המונית וסמאמרה עצמו קראו אליו החיילים "בוא" ו"מה שמך". לאחר שסגן גיגי הורה לסמ"ר ד"א להרחיק את הפלסטיני מהמקום בעזרת נשק, הוציא סמ"ר ד"א את נשקו מחלון המונית וירה בסמאמרה, שנפגע בכתפו השמאלית. בגזר הדין נכתב כי סמ"ר ד"א ירה "כאשר חש שהמקומי מבצע תנועה שיש בה פוטנציאל איום". לאחר הירי, שגרם לסמאמרה דימום בריאתו השמאלית, שברים בצלעות ודימום נרחב, עזב הכוח במונית החטופה את המקום מבלי להגיש כל עזרה לפצוע, והחיילים נטשו את המונית כשהם מותירים את נהגה כבול בתוכה. לאחר האירוע הנחה סגן גיגי את החיילים לשקר אודות נסיבותיו ובתחקיר שנערך בנושא שיקר הוא עצמו למפקדיו.

בשני כתבי האישום המקוריים שהוגשו נגד סגן גיגי יוחסו לו תשע עבירות נפרדות, בהן כליאת שווא וחבלה בנסיבות מחמירות,¹³⁷ אולם בהסדר טיעון שנערך בין התביעה הצבאית לסנגוריו של גיגי

136. ע"מ/49/07 סגן יג"נ' התובע הצבאי הראשי, תק-צב 2007(3), 47.

137. באחד משני כתבי האישום שהוגשו נגד סגן גיגי, בתיק מר/420/07, הואשם הקצין בחריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות, לפי סעיף 72 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955; שימוש ברכב ללא רשות, לפי סעיף 413 א ו-413 ב רישא וכן סעיף 29 לחוק העונשין, תשל"ז-1977; כליאת שווא, לפי סעיף 377 וסעיף 29 לחוק העונשין; חבלה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 33 ו-335(א)(1) וכן סעיף 29 לחוק העונשין; וכן בשני פרטים של התנהגות שאינה הולמת, לפי סעיף 130 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955. בכתב אישום נפרד שהוגש נגדו (בתיק מר/419/07), הואשם סגן גיגי בעבירות הנוגעות לשקריו בתחקירים ולכך שהנחה את חייליו לשקר בנוגע לנסיבות האירוע: שידול למסירת ידיעות כוזבות, לפי סעיף 108(2) לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955 וסעיף 30 לחוק העונשין, תשל"ז-1977, עבירה של ידיעות כוזבות, לפי סעיף 108(2) לחוק השיפוט הצבאי, ועבירה של התנהגות שאינה הולמת, לפי סעיף 130 לחוק. פרטי העבירות שבכתבי האישום

צומצמו סעיפי האישום לארבעה: חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות; שימוש בלתי חוקי בנשק; מסירת ידיעות כוזבות והתנהגות שאינה הולמת. בגזר הדין, שהתביעה וההגנה הסכימו על רכיב המאסר שנכלל בו, נידון סגן גיגי לחמישה עשר חודשי מאסר בפועל ולשישה חודשי מאסר על תנאי. כמו כן הורד סגן גיגי לדרגת טוראי (מר/07/419, מר/07/420. הכרעת דין: 27 בינואר 2008. גזר דין: 13 בפברואר 2008).

על אף שהתביעה הצבאית הצהירה על כוונתה להגיש כתב אישום נגד סמ"ר ד"א על חלקו באירוע,¹³⁸ ככל שידוע ל"יש דין" לא הוגש עד כה כתב אישום נגדו או נגד כל חייל נוסף שהשתתף באירוע.

תיקי ירי אחרים

13 בספטמבר 2001: ירי לעבר כלי רכב במחסום מתחת לכביש 443

תיק ביד"צ צפון 710/03

ב־13 בספטמבר 2001 היו חיילי צוות פלס"ר 7 של חיל השריון, בפיקודו של סגן ארנון רזניצקי, במשימת אבטחה בשטח החולש על מעבר תת־קרקעי מתחת לכביש 443, מעבר שנחסם בקוביות בטון. בסביבות השעה 10:06 בבוקר הבחינו חיילי הכוח בכלי רכב מסוג "איסוזו" שמגיע מכיוון מדינת ישראל אל החסימה. כלי־הרכב ביצע סיבוב פרסה ואז דחף בחלקו האחורי את קוביות הבטון ואיפשר בכך לכלי רכב אחר לנסוע ולעבור את החסימה. חיילי הכוח העירו את סגן רזניצקי שישן באותה עת וזה אישר להם לפתוח באש לעבר כלי הרכב שהזיז את החסימה. החיילים אכן ירו לעבר כלי הרכב אך כתב האישום - ובעקבותיו גם הכרעת הדין - אינם מתייחסים כלל לתוצאות הירי. שופטי בית הדין הצבאי הניחו שלא נגרם כל נזק לרכוש או לגוף.

בהכרעת הדין צוין עוד כי יום קודם לאירוע נערך דיון על הוראות הפתיחה באש בגזרה בין נציגי הכוחות שפעלו בשטח וכי סגן רזניצקי, נכח בדיון. השופטים ציינו כי ההוראה שנתן רזניצקי לחייליו, לפיה במקרה בו עוקף כלי רכב את המחסום על החיילים לפתוח באש על מנת להרוג, עמדה בניגוד להוראות שהוצגו בדיון. עם זאת, גם התביעה גרסה כי הוראה זו שמסר סגן רזניצקי לחייליו מקורה בטעות בהבנת ההוראות.

במסגרת הסדר טיעון שסוכם בין הצדדים הודה סגן רזניצקי, שסיים בינתיים את שירותו בצה"ל, בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק ונידון לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה בדרגה אחת (צפ/03/710. הכרעת דין וגזר דין: 17 באוגוסט 2004).

¹³⁸ המקוריים שהוגשו נגד סגן גיגי, טרם קבלת הסדר הטיעון, מופיעים ב־מ/07/49 סגן י"ג נ' התובע הצבאי הראשי, תק-צב (3/2007), 47.

¹³⁹. יובל אזולאי, 15 חודשי מאסר לקצין שחטף נהג המוניית בדהרייה. הארץ, 14 בפברואר 2008.

5 באוקטובר 2001: ירי על ג'יפ בו ישבה צלמת עיתונות זרה

תיק ביד"צ מרכז 375/02 [כתב האישום בוטל]

כתב אישום שהוגש ב־13 אוגוסט 2002 נגד סג"מ א"ס, מפקד מחלקה בגדוד 202, ייחס לו עבירה של חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות. על – פי כתב האישום הורה סג"מ א"ס לחייליו לירות על ג'יפ שהיה מסומן כרכב עיתונות באותיות TV וניצב באזור צומת ה"טי" בחברון. בכתב האישום צוין כי הירי על הג'יפ, אליו הצטרף הקצין עצמו, בוצע בעת שבתוכו ישבה אליזבת חימנט, צלמת סוכנות הידיעות אסושיאטד פרס, ש"לא היוותה סכנה, ומבלי שהייתה הצדקה לפתוח באש כלפיה". הצלמת לא נפגעה מהירי אך לג'יפ נגרם נזק.

בעקבות ההחלטה להגיש את כתב האישום נגד הקצין הפעילו קצינים בחטיבת הצנחנים – המח"ט אל"מ אביב כוכבי, מג"ד 202 סא"ל רוני נומה ומחליפו סא"ל מיקי – לחץ על הפרקליט הצבאי הראשי דאז, אלוף מנחם פינקלשטיין, לבטל את כתב האישום. גם אלוף פיקוד המרכז דאז משה קפלינסקי אמר לפצ"ר כי ההחלטה להגיש כתב אישום היא מוטעית. בעקבות מסע הלחצים ולאחר שימוע שנערך לפרקליטי הקצין, החליט הפצ"ר לבטל את הגשת כתב האישום והורה על העמדתו של הקצין לדין משמעתי. בתגובה דובר צה"ל לידיעה שפרסם הכתב הצבאי עמוס הראל בעניין זה, נאמר כי מחקירת מצ"ח בפרשה עלה לכאורה כי הוראתו של מפקד הכוח בדבר הירי נעשתה בניגוד לכללי הפתיחה באש שניתנו למבצע ולכן הוחלט להגיש נגדו תחילה כתב אישום בשל חריגה מסמכות. כן נאמר בתגובה כי ההחלטה להמיר את כתב האישום בדין משמעתי התקבלה "בהתחשב בכך שהצלמת לא נפגעה מהירי, הנזק שנגרם לכלי הרכב אינו רב, והאירוע כולו התרחש בעיצומה של פעילות מבצעית מובהקת."¹³⁹

בדין המשמעתי שנערך לקצין נידון סג"מ א"ס לנזיפה.¹⁴⁰

16 מארס 2002: ירי בקרבת עצור בכפר סילוואד

תיק ביד"צ עורף 13/03; תיק ביד"צ לערעורים ע/158/04

ב־16 במארס 2002 הושלך בקבוק תבערה בכפר סילוואד על ג'יפ סיור בו נהג סמ"ר דני יוסף, נהג בשירות קבע בגדוד 202 של חטיבת הצנחנים. בעקבות מרדף לכד צוות הסיור נער שנחשד בהשלכת בקבוק התבערה. לאחר שהנער החשוד פסק ממנוסתו והרים ידיו בכניעה, ירה סמ"ר יוסף מספר כדורים על הקרקע סמוך לנער. בהכרעת הדין צוין כי בחקירת מצ"ח שנפתחה הכחיש תחילה סמ"ר יוסף את דבר הירי הבלתי חוקי, אך הודה בו לאחר שעומת עם עדותו של אחד החיילים האחרים שנכחו במקום.

נגד סמ"ר יוסף הוגש כתב אישום שכלל שני אישומים, בדבר שימוש בלתי חוקי בנשק ובדבר

139. עמוס הראל, הפצ"ר ביטל כתב אישום נגד קצין צה"ל שירה על צלמת זרה בחברון. הארץ, 22 באפריל 2003.

140. עמוס הראל, נזיפה לקצין שפקד לירות על רכב שבו ישבה צלמת זרה. הארץ, 27 באפריל 2003.

התנהגות שאינה הולמת. מאוחר יותר הומרו אישומים אלה באישום אחד של "חריגה מסמכות", בו הודה והורשע הנאשם. התביעה הצבאית ביקשה מבית הדין לגזור על סמ"ר יוסף עונש מאסר בפועל ולהורידו לדרגת טוראי, אך שופטי בית הדין הצבאי המחוזי קיבלו את עמדת סגורו של סמ"ר יוסף וגזרו עליו עונש מאסר מותנה של חודשיים והורדה בדרגה אחת לדרגת סמל (ער/03/13). הכרעת דין וגזר דין: 9 בנובמבר 2004).

בעקבות גזר הדין בערכאה הראשונה ערערה התביעה הצבאית על קולת העונש, וביקשה כי יוטל על סמ"ר יוסף עונש מאסר בפועל וכי יורד לדרגת טוראי. הצדדים הגיעו להסדר לפיו יורד סמ"ר יוסף לדרגת טוראי, אך לא ירצה עונש מאסר בפועל ויגזרו עליו חודשיים מאסר על תנאי. פרטי ההסדר אומצו בידי בית הדין הצבאי לערעורים (ע/04/158. פסק דין: 14 במרס 2005).

19 באוקטובר 2003: ירי בפלסטיני לא חמוש שתיקן אנטנה על גג בית ברפיח

תיק ביד"צ דרום 293/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/66/05

ב־19 באוקטובר 2003 שהו סמ"ר נאיף רחאל (שהיה באותה עת בדרגת סמל). סמל נ"ע וחייל נוסף בעמדת התצפית "כוכב 1" סמוך לרפיח. בשעות הצהריים של אותו יום הבחין סמ"ר רחאל, מפקד הכוח, בפלסטיני על גג אחד הבתים בעיר רפיח. הפלסטיני שעל הגג, שלא היה חמוש, הצמיד סולם אל אחת האנטנות שעל הגג, וטיפס ועלה על הסולם כשפניו לאנטנה. על־פי הכרעת הדין, כאשר טיפס הפלסטיני על הסולם, טען ודרך סמ"ר רחאל את נשקו, פתח את חרך הירי בעמדה וירה דרכו על הפלסטיני. הפלסטיני נראה אוחז ברגלו ונופל מהסולם. לאחר הירי דיווח סמ"ר רחאל לחמ"ל כי ירה על פלסטיני חמוש שתצפת עליו, וכך טען גם בעת חקירתו במצ"ח.

סמ"ר רחאל הורשע לאחר משפט הוכחות בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה, שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת. בית הדין הצבאי המחוזי גזר עליו שמונה עשר חודשי מאסר בפועל, שמונה עשר חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי. בית הדין הדגיש כי התביעה לא הוכיחה כי כתוצאה מהירי נפגע אדם כלשהו (דר/04/293א'. הכרעת דין: 5 במאי 2005. גזר דין: 18 במאי 2005).

סמל נ"ע הואשם לצידו של סמ"ר רחאל בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה, אימים, שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת אך זוכה מחמת הספק. (דר/04/293. הכרעת דין: 5 במאי 2005).

הן התביעה והן ההגנה ערערו על הכרעת דינו של סמ"ר רחאל ועל העונש שנגזר לו. סמ"ר רחאל ערער על הרשעתו בעבירה של גרימת חבלה בכוונה מחמירה ועל חומרת העונש. מנגד, ערערה התביעה הצבאית על הרשעתו של רחאל בעבירה זו, בטענה כי הוכחה פגיעתו של רחאל בפלסטיני שבו ירה - בעקבות נפילתו של הנפגע מהסולם - ¹⁴¹ ועל קולת העונש.

141. סמ"ר רחאל הורשע בעבירה על סעיף 329(א)2 לחוק העונשין. סעיף שעניינו מי ש"מנסה שלא כדין לפגוע באדם בקליע, בסכין או בנשק מסוכן או פוגעני אחר". התביעה הצבאית עתרה להרשיע את הנאשם בסעיף 329(א)1 לחוק העונשין, שעניינו חבלה בכוונה מחמירה בידי מי ש"פוגע אדם או גורם לו חבלה חמורה, שלא כדין".

בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעורי הצדדים על הכרעת הדין, וקיבל את ערעור התביעה על קולת העונש. עונש המאסר בפועל שנגזר על סמ"ר רחאל הוחמר כך שיעמוד על שנתיים. יתר רכיבי הענישה נשארו כשהיו (ע/66/05. פסק דין: 7 באוגוסט 2005).

תיקי ביד"צ דרום 297/04, 298/05, 299/04, 300/04 [כתבי האישום בוטלו]

פרט לכתבי האישום נגד סמ"ר רחאל וסמל נ"ע, הוגשו בפרשה זו כתבי אישום גם נגד ארבעה קצינים מגדוד הסיוור המדברי שנאשמו בניסיון "לטייח" את האירוע בכך שנמנעו מבירור נסיבותיו לאחר שהובא לידיעתם ומדיווח אודותיו לממונים עליהם.

ארבעת הקצינים - סגן ס"ה (דר/297/04), סרן ר"ס (דר/298/04) סגן ה"ה (דר/299/04) וסרן ע"ס (דר/300/04) - נאשמו בעבירות של שיבוש הליכי משפט, מסירת ידיעות כוזבות ובהתנהגות שאינה הולמת.

כתב האישום שהוגש נגד סגן ה"ה בוטל לאחר הגשתו, וכתבי האישום נגד שלושת הקצינים האחרים הומרו בדין משמעתי.¹⁴²

5 באוקטובר 2004: וידוא הריגה בגופתה של אימאן אל-המס, בת 13

תיק ביד"צ דרום 400/04

בשעות הבוקר המוקדמות של ה-5 באוקטובר 2004 נורתה ונהרגה אימאן אל-המס, בת 13, סמוך למוצב "גירית" שבאזור רפח.

בעקבות מותה של אל-המס הוגש כתב אישום נגד מפקד הפלוגה שחייליה איישו את המוצב, סרן ר' (ששמו נאסר לפרסום בהחלטת בית הדין). סרן ר' הואשם בעבירות הנוגעות לביצוע "וידוא הריגה" בגופתה של הילדה ולשיבוש מהלכי משפט - אך לא הואשם בכל עבירה הנוגעת לעצם הריגתה של הילדה. בהכרעת דין ארוכה זיכה בית הדין הצבאי את סרן ר' מכל האשמות נגדו, תוך שהוא מותח ביקורת קשה על חקירת האירוע עלידי מצ"ח. התביעה הצבאית לא ערערה על הכרעת הדין (דר/400/04. הכרעת דין: 15 בנובמבר 2005).

בעקבות עתירה שהגישו הורי המנוחה והועד הציבורי נגד עינויים בישראל, הורה בג"ץ לאחר זיכוי של סרן ר' על פתיחת חקירה מצ"ח חדשה בנוגע לנסיבות הריגתה של אימאן אל-המס ולחקיות הירי ממנו נהרגה.¹⁴³

142. הפרטים נמסרו עליידי דובר צה"ל במענה לשאלות "יש דין", 9 בינואר 2008.

143. בג"ץ 741/05 סמיר אל המץ ואח' נ' צה"ל - התובעת הצבאית הראשית ואח'. פסק דין מ'14 בדצמבר 2006. לא פורסם.

31 במארס 2006: ירי באוויר בעת עימות בין מתנחלים לבין פלסטינים וישראלים

תיק ביד"צ צפון 266/06

ב־31 במארס 2006 יצאו חקלאים תושבי הכפר בית פוריק לעבד חלקת אדמה שגישתם אליה נמנעה בשנים קודמות באיומי מתנחלים תושבי המאחז הסמוך "גבעת סקאלי". בעת ששהו החקלאים בשטח, באישור המנהל האזרחי ובליווי פעילים ישראלים לזכויות האדם, תקפו אותם מתנחלים מהאזור בניסיון לאלץ אותם לעזוב את השטח.

סמל אהרן מלטר וסמל ישראל דרור, שני חיילי צה"ל בחופשה ותושבי ההתנחלות אלון מורה, הצטרפו לקבוצת מתנחלים והגיעו למקום חמושים בכלי הנשק הצבאיים שלהם. על־פי כתב האישום, כיוון סמל מלטר את נשקו הטעון אל קבוצת הפלסטינים ומלוויהם הישראלים ולאחר מכן ירה כדור אחד באוויר. סמל דרור הואשם כי כיוון אף הוא את קנה נשקו לעבר הפלסטינים ומלוויהם אך נשקו הוסט בידי אדם אחר והוא ירה כדור באוויר.

טענות הנאשמים להגנה עצמית נדחו בידי בית הדין הצבאי. השניים הורשעו לאחר משפט הוכחות בעבירות שיחוסו להם - שימוש בלתי חוקי בנשק והתנהגות שאינה הולמת - ונידונו שניהם לארבעה חודשי עבודה צבאית ולהורדה בדרגה אחת לדרגת רב"ט (צפ/06/266). הכרעת דין: 25 בדצמבר 2006. גזר דין: 11 בפברואר 2007).

פרק ב'

התעללות ואלימות

עד חודש יוני 2007, בחנה הפרקליטות הצבאית 427 תיקי חקירה בדבר מעשי אלימות והתעללות.¹⁴⁴ רק 22 מתיקי החקירה שנפתחו עד סוף שנת 2007 הניבו כתבי אישום.

כתבי האישום הוגשו נגד 45 נאשמים. כתב אישום אחד בוטל והומר בדין משמעת. משפטם של חמישה נאשמים - שהאשמו כולם בגין אותו אירוע - עודנו מתנהל. 39 הנאשמים האחרים הורשעו בעבירות שונות.

28 במאי 2001: הכאתו של מוסטפא עליאן במחסום בית לחם

תיק ביד"צ מרכז 127/02

ב-28 במאי 2001 הגיע מוסטפא עליאן למחסום בית לחם המוצב מדרום לירושלים וביקש לעבור בו בדרכו לטיפול אצל רופא שיניים. על-פי כתב האישום המתוקן, סירב סמל צחי ברונשטיין מגדוד 890 של חטיבת הצנחנים, ששהה במחסום באותה עת, לאפשר לעליאן לעבור ואמר לו "תסגור את הפה שלך" או דברים דומים. על-פי כתב האישום והכרעת הדין מלמל עליאן בתגובה "אינשאללה יהיה פיגוע" או דבר מה דומה (עליאן עצמו לא זומן להעיד בבית הדין ואין לדעת אם הדברים אינם נשענים על עדות הנאשם בלבד) ובתגובה הכה אותו סמל ברונשטיין, בין השאר בכתפו באמצעות נשקו, ובעט בו. לאחר מכן אמר ברונשטיין לאחד מחבריו כי "אם הערבי יחזור עם משטרה, יגידו שהוא דחף אותם". שבוע או שבועיים לאחר אירוע זה, שבר סמל ברונשטיין את שמשטה האחורית של מונית שעברה במחסום בעזרת נשקו. סמל ברונשטיין נאשם גם בניסיונות לשבש את חקירת מצ"ח שנפתחה בעניינו.

סמל ברונשטיין הודה במסגרת הסדר טיעון בשני אישומים של חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות, אישומים שנגעו להכאת עליאן ולשבירת שמשת המונית, אך הכחיש את האישומים בדבר הדחה בחקירה והעבירה הנגזרת ממנה של התנהגות שאינה הולמת. לאחר משפט הוכחות הורשע סמל ברונשטיין בכל העבירות שיוחסו לו ונידון לארבעים וחמישה ימי מאסר בפועל, ארבעה חודשים וחצי מאסר על תנאי ולהודרה לדרגת טוראי (מר/127/02). הכרעת דין וגזר דין: 21 בנובמבר 2002).

21 ביולי 2001: התעללות חיילים מגדוד שמשון בנוסעי מוניות

בשעות הצהריים של 21 ביולי 2001 עצרו חיילי גדוד "שמשון" שתי מוניות פלסטיניות שנסעו על כביש

144. תשובת דובר צה"ל לפניית "יש דין", 28 באוקטובר 2007. יודגש כי נתון זה מתייחס רק לתיקי חקירה שהועברו לפרקליטות הצבאית כתום חקירתם במצ"ח, ואינו כולל בתוכו את תיקי החקירה שנסגרו במצ"ח מבלי שיועברו לעיון הפרקליטות הצבאית.

סמוע-חברון והתעללו בנוסעיהן. על בסיס עדויות שנמסרו בידי חלק מהקורבנות, תומצת האירוע בדוח של "בצלם" במילים אלה:¹⁴⁵

ביום שני, 23.7.01, בסביבות השעה 12:00 בצהריים, עצרו שני ג'יפים של חיילים מגדוד שמשון, המוצב באופן קבוע בגדה המערבית, מונית שנסעה על כביש סמוע-חברון, סמוך לכפר כרמה הנמצא כשמונה ק"מ צפונית-מערבית לסמוע. במונית היו שלושה נוסעים. הם הורו לנהג המונית ולנוסעים לרדת ממנה, תוך שהם צועקים עליהם ומכים אותם, ולקחו מהם את תעודות הזהות.

אחד הנוסעים, מוחמד סופיה, נלקח על-ידי אחד החיילים אל מאחורי הג'יפ שעמד במקום. החייל הכה אותו בקת הרובה ובקסדה על ראשו ועל אוזנו השמאלית. לאחר כרבע שעה הגיע חייל נוסף שהכה אותו עם חפץ מתכתי בראשו. כתוצאה ממכות אלה איבד מוחמד סופיה את ההכרה. נוסע נוסף, מחמוד חוואמדה, הוכה אף הוא על-ידי חיילים מיד לאחר שהורד מהמונית. באיומי נשק, הכריחו החיילים את נהג המונית, ח'אלד רוואשדה, לנסוע עם המונית לתוך חלקת אדמה בתוך מטע הזיתים, בשטח המכוסה בסלעים. החיילים הורו לאדם מבוגר שהיה במונית לעזוב את המקום.

בשלב הזה הגיע למקום ג'יפ נוסף עם חיילים, שעצרו מונית אחרת שעברה בכביש. הם הורו לנוסעים, בצעקות ובמכות, לרדת מהמונית ולמסור להם את תעודות הזהות. הם הורו גם לנהג המונית הזו, מוחמד א-סלאמיין, לנסוע עם המונית בשטח המכוסה בסלעים בתוך מטע הזיתים. החיילים הורו לכל הנוסעים שהיו במונית לצאת ממנה. במונית היו שלוש נשים וילדה, והחיילים הורו להם בקללות לעזוב את המקום. הם ציוו על חמשת הגברים שהיו במונית ולנהג לעמוד, יחד עם שלושת הפלסטינים מהמונית הראשונה, ליד קיר של מחסן שנמצא בתוך המטע.

לאחר שתשעת הפלסטינים הועמדו בשורה בצמוד לקיר, החלו החיילים להכותם מכות קשות, בין השאר תוך שימוש בקתות רובים ובקסדות. חלק מהחיילים ניגשו למוניות, שברו את השמשות וחתכו את הריפוד ואת הצמיגים.

החיילים ציוו על הפלסטינים להסתדר בזוגות ולהכות אחד את השני, תוך שהם מאיימים עליהם שאם יסרבו הם יהרגו אותם. כאשר הפלסטינים הכו זה את זה בעדינות רבה מדי, לטעמם של החיילים, הם הכריחו אותם להכות אחד את השני בחוזקה. בשלב מסוים של האירוע הורו החיילים לנהג המונית, ח'אלד רוואשדה, להכות בחוזקה את שמונת האחרים, כתנאי לשחרורם.

לאחר כשעתיים הורו להם החיילים לעזוב את המקום, תוך שהם מיידים עליהם אבנים. ארבעה מהפלסטינים, בהם שני נהגי המוניות, פונו על-ידי תושבי הכפר כרמה לקבלת טיפול רפואי.

145. "בצלם", לאור יום: התעללות בפלסטינים על-ידי חיילי צה"ל, 23 ביולי 2001. (יולי 2001).

נגד ארבעה מהחיילים הוגשו כתבי אישום.

תיק ביד"צ דרום 260/01; תיק ביד"צ לערעורים ע/27/02

סמל אביחי חזן הורשע בכך שסמוך לתחילת האירוע סטר בשתי ידיו על לחייו של אחד הנוסעים, שבכה ונפל על הרצפה. מאורח יותר לקח סמל חזן את אותו נוסע לפינה צדדית ואמר לו כי "היום יהפוך לשהיד". במהלך האירוע דרש סמל חזן מנהגה של אחת המוניות כי יכה את שמונת חבריו. משסירב הנהג, איים סמל חזן כי יהפוך אותו ואת חבריו ל"שהידים של חברון". הנהג נאלץ לחבוט באגרופו בחבריו, ולאחר מכן דרש סמל אביחי חזן מהנהג כי יכה את עצמו באגרופו, וכך עשה הנהג. לאחר מכן הכה סמל חזן את הפלסטינים באגרופים ובסטירות. לאחר שהתקבלה הודעה במכשיר הקשר כי אין סיבה לעכב את נהגי המוניות ונוסעיהם, הורו סמל חזן וסמל אבי לוי לפלסטינים לרוץ מהמקום, ובתוך כך יידו בהם אבנים וגושי חול. כמו כן ניקב סמל חזן שלושה מצמיגייה של אחת המוניות. לאחר האירוע תיאמו סמל חזן וחבריו את עדויותיהם כך שתימסר גרסה שקרית של האירוע.

סמל חזן הורשע על-פי הודאתו בכתב אישום מתוקן בעבירות של תקיפה, גרימת נזק לרכוש על-ידי חריגה מסמכות, מסירת ידיעות כוזבות והתנהגות שאינה הולמת. הוא נידון בידי בית הדין הצבאי המחוזי למאסר בפועל של ארבעה חודשים, מהם 45 ימי מאסר שירוצו בכליאה, והשאר בעבודה צבאית בבסיס צבאי, וכן שישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (דר/01/260. גזר דין: 31 בינואר 2002).

ערעור התביעה הצבאית על קולת העונש התקבל, ורכיבי המאסר הומרו בידי בית הדין הצבאי לערעורים לחמישה חודשי מאסר בפועל, שירוצו בכליאה, ותשעה חודשי מאסר על תנאי (ע'27/02. פסק דין: 27 בפברואר 2002).

תיק ביד"צ דרום 2260/01; תיק ביד"צ לערעורים ע/17/02

סמל ליאב קובליו, שנסע בג'פ השני שהגיע למקום האירוע, הצטרף להתעללות של חבריו מהג'פ הראשון בפלסטינים. הוא הורשע על-פי הודאתו בכתב אישום מתוקן בכך שכבר בתחילת האירוע החל "לתחקר" את אחד הפלסטינים בשאלות שונות ואז חבט ליד אוזנו השמאלית של הפלסטיני בעזרת קסדה, עד שהאזון דיממה. לאחר מכן עבר סמל קובליו בין הפלסטינים שהועמדו סמוך לקיר וסטר להם. כמו כן הורשע סמל קובליו בכך שהשתתף בחיתוך צמיגי המוניות ובכך ששיקר בתחקיר המג"ד ולחוקרי מצ"ח אודות האירוע.

בין הדין המחוזי גזר על סמל קובליו ארבעה חודשי מאסר בפועל, מהם 14 יום בכליאה ממשית (אותם כבר ריצה במעצר "סגור" טרם משפטו) והיתר בעבודה צבאית, וכן שישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (דר/01/260. גזר דין: 17 בינואר 2002).

התביעה הצבאית ערערה על קולת העונש שנגזר על סמל קובליו. בית הדין הצבאי לערעורים קבע

כי עונש המאסר שנגזר בידי בית הדין הצבאי המחוזי אינו מאזן כיאות בין היבטי החומרא והקולא, וכי ריצוי מרבית עונש המאסר בדרך של עבודה צבאית "אינו הולם את נסיבות העבירות בהן הורשע [סמל ליאב קובליון] ואת חומרתן ועלול לשרר מסר מוטעה ובלתי ראוי באשר לענישתם של הנכשלים בעבירות מסוג זה". בית הדין לערעורים העמיד את עונשו של סמל קובליון על ארבעה חודשי מאסר שירוצו בכליאה, עשרה חודשי מאסר על-תנאי והורדה לדרגת טוראי (ע/17/02. פסק דין: 24 ביוני 2002).

תיק ביד"צ דרום 261/01; תיק ביד"צ לערעורים ע/38/02

סמל אבי לוי היה מפקד ג'יפ הסיור הראשון שעצר את המוניות הפלסטיניות. סמל לוי הורשע על-פי הודעתו בכתב אישום מתוקן, בכך שסטר לאחד מנהגי המוניות, בכך שסטר לפלסטינים בשעה שניצבו ליד הקיר והכה אותם באגרופו, ובכך שבסוף האירוע הורה לפלסטינים יחד עם פקודו, סמל אביחי חזן, לרוץ מהמקום תוך שהוא מיידה בהם גושי חול. כמו כן הורשע סמל אבי לוי בכך שגידף את הפלסטינים ובכך שניקב צמיג באחת המוניות וניפץ את שמשתה. יחד עם חבריו, מסר סמל לוי גרסה שקרית בתחקיר המג"ד, ובדומה לסמל קרימסקי מסר גרסה כוזבת בחקירתו במצ"ח.

בית הדין הצבאי המחוזי "דירג" את חומרת מעשיו של סמל לוי בתווך בין מעשיו של סמל לירן קובליון למעשיו של סמל אביחי חזן. בית הדין גזר על סמל לוי ארבעה חודשי מאסר בפועל, מהם 16 ימים בכליאה ממשית (אותם כבר ריצה בעת מעצרו ה"סגור" טרם משפטו), והיתר לריצוי בדרך של עבודה צבאית, וכן שישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (דר/261/01. הכרעת דין: 28 בינואר 2002. גזר דין: 14 בפברואר 2002).

התביעה הצבאית ערערה על קולת העונש. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעורה והעמיד את עונשו של סמל לוי על חמישה חודשי מאסר בפועל, וכן תשעה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (ע/38/02. פסק דין: 24 ביוני 2002).

תיק ביד"צ דרום 260/01

סמל ברק קרימסקי, סגן רס"פ בפלוגה ומפקד אחד הג'יפים שחייליהם נטלו חלק בהתעללות הורשע בעקבות הודאתו במסגרת הסדר טיעון בכתב אישום מתוקן. סמל קרימסקי הורשע בכך כי שיקר בתחקיר שערך המג"ד לאחר האירוע וטען כי הג'יפ עליו פיקד אמנם הגיע למקום האירוע אולם לא התעכב ועזב את המקום. על גרסתו השקרית חזר סמל קרימסקי גם בחקירתו הראשונה במצ"ח, ורק לאחר שעומת עם עדויות שניים מחבריו, ששיקרו אף בתחקיר המג"ד אך הודו באמת בחקירתם הראשונה במצ"ח, חזר בו מגרסה זו.

סעיף האישום המקורי, של שיבוש מהלכי משפט, הומר במסגרת הסדר הטיעון בסעיף של התנהגות שאינה הולמת, עבירה שאינה נושאת עימה רישום פלילי. סמל ברק קרימסקי נידון לחמישים ימי מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת רב"ט (דר/260/01א'. גזר דין: 30 ביולי 2002).

23 ביולי 2001: הכאתו של ילד בן 13 בחברון

תיק ביד"צ מרכז 276/02; תיק ביד"צ לערעורים ע/84/04

רב"ט נועם אלבז, שוטר צבאי בפלוגת "סחלב" שהוצבה בחברון, הורשע לאחר משפט הוכחות בכך שתקף ילד בן 13 בחברון: תפס בחולצתו, הכה אותו באפו עד שדימם, בעט בו ברגלו מספר פעמים והמשיך להכותו על אף שהילד בכה, עד שהתערבה חיילת אחרת. בית הדין הצבאי הרשיע את רב"ט אלבז בעבירה של תקיפה ובעבירה של הדחה בחקירה שיוחסה לו, וגזר על הנאשם שלושה חודשי עבודה צבאית, שלושה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי.

לאחר שהנאשם ערער על הרשעתו, הודיע סנגורו לבית הדין הצבאי לערעורים כי נמצאו שני עדי ראייה שתומכים בגרסתו כי הוא חף מפשע. התביעה הסכימה להחזיר את הדיון לבית הדין הצבאי המחוזי, ובית הדין הצבאי לערעורים ביטל את הכרעת הדין המרשיעה ואת גזר הדין. בית הדין הצבאי המחוזי שמע את עדי הראייה החדשים, אך שב והרשיע את רב"ט אלבז בעבירה של תקיפה ובעבירה של הדחה בחקירה, וגזר עליו עונש זהה לקודם (מר/276/02. גזר דין והכרעת דין: 15 ביולי 2004).

בית הדין הצבאי לערעורים קיבל באופן חלקי את ערעור ההגנה על ההרשעה וזיכה את רב"ט אלבז מחמת הספק מהעבירה של הדחה בחקירה. בית הדין קיבל גם את ערעור התביעה על קולת העונש וגזר על רב"ט אלבז ארבעה חודשי מאסר בפועל שירוצו בכליאה, במקום המאסר בעבודה צבאית שגזר עליו בית הדין הצבאי המחוזי. רכיבי המאסר המותנה וההורדה בדרגה נותרו כפי שגזרה הערכאה הראשונה (ע/84/04. פסק דין: 20 בינואר 2005).

15 בינואר 2002: הכאתו של קטין כבול בחברון וגניבת כרטיסי חיוג ממנו

תיקי ביד"צ מרכז 240/02, 241/02; תיק ביד"צ לערעורים ע/39/03

רב"ט ארז סבן ורב"ט גל מזרחי, שוטרים צבאיים מפלוגת "סחלב", עיכבו לבדיקה בעיר חברון ב־15 בינואר 2002 קטין פלסטיני בן 16 בשם ח"נ. על-פי הודאתו של רב"ט סבן, לאחר שבחיפוש בכליו של הקטין נמצא "חומר של חמאס" ולאחר שהקטין צעק בערבית ודחף את רב"ט סבן, החליט האחרון לכבול את ידיו באזיקים. אז, במהלך חיפוש, בעט רב"ט סבן ברגליו של הקטין, הכה אותו באגרופו בצלעותיו, עיקם את ידו, סטר לו והושיב אותו על הארץ. בכליו של הקטין נמצאה חבילת כרטיסי חיוג. רב"ט סבן נטל אחד מהם לעצמו ואת השאר נטל רב"ט מזרחי. לאחר שעיכבו את הקטין משך כשעה שחררו אותו רב"ט סבן ורב"ט מזרחי, והקטין הגיש תלונה במשטרת ישראל. רב"ט סבן הודה במעשיו בפני שוטר ממשטרת ישראל שהגיע למקום וטען בפניו כי לקח את הכרטיסים כיוון שחשד כי הם גנובים.

רב"ט סבן הודה והורשע במסגרת הסדר טיעון בעבירה של חריגה ממסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות ובעבירה של התנהגות מבישה. שני הצדדים הסכימו ביניהם על הענישה, ובהתאם לכך דן בית הדין הצבאי את רב"ט סבן לחודש אחד של מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדתו לדרגת טוראי (מר/240/02. הכרעת דין וגזר דין: 28 באוקטובר 2002).

רב"ט מזרחי הורשע בעבירה של גניבה בצוותא ונידון בבית הדין הצבאי המחוזי ל-14 ימי מאסר בפועל ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/241. הכרעת דין: 18 בפברואר 2003. גזר דין: 2 במארס 2003).

התביעה הצבאית הראשית ערערה על קולת עונשו של רב"ט מזרחי, ומנגד ערער רב"ט מזרחי על הכרעת הדין. בסופו של דבר הגיעו הצדדים להסדר טיעון, לפיו יורשע רב"ט מזרחי בעבירה של התנהגות מבישה, במקום עבירת גניבה בצוותא בה הורשע בבית המשפט המחוזי, וכי לעונשו יתווספו ששים ימי מאסר על תנאי. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ההסדר, כך שעונשו של רב"ט מזרחי הועמד על 14 ימי מאסר בפועל, ששים ימי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי.

במהלך הדיון בערעורו של רב"ט מזרחי הבהירה התובעת כי "דעתה של התביעה הצבאית הראשית איננה נוחה מהסדר הטיעון שהושג בשעתו, בעניינו של טור' סבן". בית הדין הצבאי לערעורים ציין כי אף לטעמו "הסדר [הטיעון בעניינו של סבן] היה שגוי ביסודו, הן באשר לסוג העבירה שבה הורשע טור' סבן והן באשר לעונש שהושת עליו". (ע/03/39. פסק דין: 14 במאי 2003).

מארס-אפריל 2002: הצמדת רימוני הלם לגופם של פלסטינים, תקיפת קטין וסדרת עבירות נוספות

תיק ביד"צ מרכז 272/02

סמ"ר כפיר כהן, מ"כ בגדוד "נחשון", עסק עם חייליו במשימות שיטור באזור קלקיליה בחודשים מארס-אפריל 2002, במהלך "מבצע חומת מגן". במסגרת הסדר טיעון, הודה סמ"ר כהן בשורה של עבירות שביצע באותה תקופה. בין השאר הורשע סמ"ר כהן בכך שהצמיד רימוני הלם לגופם של פלסטינים שנחשדו בשהייה לא חוקית במדינת ישראל או בניסיון להיכנס לישראל ללא היתר, ואיים עליהם.

באחד המקרים שצוינו בהכרעת הדין הצמיד סמ"ר כהן רימון הלם לגופן של שתי נשים פלסטיניות ואיים עליהן באומרו "את רוצה לראות עוד פעם את הילדים שלך?" כתוצאה מכך התעלפה אחת הנשים. בהזדמנות אחרת, כשהוביל עם חייליו פלסטינים שנתפסו כשהם מנסים להיכנס לשטח מדינת ישראל, יידה סמוך אליהם רימון הלם כדי לזרזם.

בנוסף הורשע סמ"ר כהן על כך שבמספר הזדמנויות דרך את נשקו והפנה אותו באורח מאיים אל אזרחים פלסטינים. באירוע אחר הורה לפקודו לחתוך צמיגי כלי רכב פלסטיני אותו עצר לבדיקת רישיונות, ואיים בנשקו על נהגו של כלי הרכב שנפל לרגליו בתחינה שיימנע מחיתוך הגלגלים.

במקרה נוסף תקף סמ"ר כהן נער בן 16, לוקה בנפשו, ש"התנהג בצורה מזרזה ומאיימת" ולא הציג תעודת זהות. סמ"ר כהן בעט בדלת הג'יפ כך שפגעה בפניו של הנער, וכאשר זה ניסה לברוח מהחיילים, הצמידו לרצפה ותקף אותו במכות ובבעיטות. כמו כן הורשע סמ"ר כהן בכך שעמד מנגד ולא עצר את פקודו, רב"ט איתי עוזרי, בשעה שזה תקף את הנער באלת מתכת (ראו להלן, תיק ביד"צ מרכז מר/02/291).

סמ"ר כפיר כהן הורשע במסגרת הסדר הטיעון בשתי עבירות של שימוש בלתי חוקי בנשק, בעבירה של חריגה מסמכות ובהתנהגות שאינה הולמת. בית הדין אימץ את הסכמת התביעה וההגנה לעניין הענישה, וסמ"ר כהן נידון לשישה חודשי מאסר בפועל, שלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/272. הכרעת דין: 26 ביולי 2002. גזר דין: 28 ביולי 2002).

אפריל 2002: הכאתו של קטין לוקה בשכלו באלת מתכת

תיק ביד"צ מרכז 02/291

במועד לא ידוע בחודש אפריל 2002, בעת שהיה רב"ט איתי עוזרי בסיוור סמוך לקלקיליה עם מפקדו סמ"ר כפיר כהן ושני חיילים נוספים, נתקל הכוח בנער פלסטיני כבן 16, שהתברר לאחר מעשה כי הוא לוקה בנפשו. הנער, שאחז ג'ריקו, לא הציג תעודת זהות וחזר וצעק "מים" תוך שהוא עושה - בלשון כתב האישום - "תנועות גוף מוזרות ומאיימות". מפקד הסיוור הועמד לדין והורשע בכתב אישום נפרד בעבירות הקשורות לתקיפת הנער ובעבירות נוספות (ראו לעיל, תיק ביד"צ מרכז 02/272).

עלפי כתב האישום המתוקן שהוגש נגד רב"ט עוזרי, בו הודה הנאשם במסגרת הסדר טיעון, הכה רב"ט עוזרי את הנער מספר פעמים ברגליו, באמצעות אלת מתכת. רב"ט עוזרי הורשע בעבירה של חריגה מסמכות. הוא נידון לחודש אחד של מאסר בפועל שירוצה בעבודה צבאית, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/291. הכרעת דין: 27 באוקטובר 2002. גזר דין: 3 בדצמבר 2002).

17-18 באפריל 2002: התעללות בפלסטיני ושימוש באזרחית זרה כ"מגן אנושי" בידי מג"ד מילואים

תיק ביד"צ מיוחד 02/1; תיק ביד"צ לערעורים ע/03/153

סא"ל גבע שגיא, מפקד גדוד המילואים 8179 של חיל ההנדסה, הורשע עלפי הודאתו במסגרת הסדר טיעון בעבירה של "התנהגות שאינה הולמת" על ביצוע שתי עבירות: האחת נוגעת להתעללות קשה באזרח פלסטיני אותו חקר, והאחרת לשימוש באזרחית סגלל כמגן אנושי בעת חיפוש בבית בו העסקה ("נוהל שכן").

סא"ל שגיא הורשע בכך שבלילה שבין 17 ל-18 באפריל 2002, במהלך "מבצע חומת מגן", נכנס עם חייליו לביתו של אזרח פלסטיני בשם חמדאן סלבי בכפר דוחא. סלבי היה באותה עת מבוקש בידי השב"כ, והכוח נכנס לביתו בכדי לאתר נשק. משנכנס סא"ל שגיא עם חייליו לביתו של סלבי התברר כי זה אינו בבית. תא"ל שגיא חקר את בנו של סלבי, טארק, בן 28, באשר למקום הימצאם של אביו ושל מקלע כבד שהיה אמור, לדברי רכז השב"כ הממונה על הכפר, להימצא בבית. כל משך החקירה חזר הבן וטען כי אביו ברח עם נשקו אל כנסיית המולד בבית לחם, כשם שעשו מבוקשים רבים אחרים. במהלך החקירה איים המג"ד על הבן בנשקו ואמר כי יהרוג אותו אם לא יספר לו היכן אביו והיכן מוסתר הנשק. לאחר שחזר על האיומים שלוש פעמים, הורה סא"ל שגיא לטארק סלבי - תוך שהוא מכוון אליו את נשקו - להפשיל את מכנסיו וכשזה היסס למלא אחר ההוראה שב ואיים

להרגו. לאחר שהפשיל טארק סלבי את מכנסיו קירב סא"ל שגיא מצת דולק אל מפשעתו של הצעיר, וכן הבעיר פיסת נייר וקרב אף אותה אל איבר מינו, כשהוא מאיים לשרוף אותו אם לא ישיב זה על שאלותיו. בהמשך הורה סא"ל שגיא לטארק אבו סלבי לשבת על בקבוק שתייה שהובא למקום על-פי דרישתו, וכשזה לא ציית להוראה אחז בו יחד עם חייל נוסף ששימש מתורגמן - סמל יפתח עינב - ואיים להושיבו בכוח על הבקבוק.

סא"ל גבע שגיא הורשע אף בכך שימים אחדים קודם לאירוע המתואר השתמש באזרחית סנגל, ז'אן לואי סיבונה, כב"מגן אנושי". זאת בעת שערך חיפוש אחר מבוקש בבית מעסיקה ובמסגרת מה שמכונה "נוהל שכן". סא"ל שגיא הורשע בכך שבמהלך החיפוש בבית הוליך לפניו את האזרחית הסנגלית, שכשנשקו מכוון בכיוון ההליכה.

כתב האישום המקורי שהוגש נגד סא"ל שגיא ייחס לו, בין השאר, שתי עבירות חמורות: על מעשי ההתעללות בטארק סלבי הואשם סא"ל שגיא בעבירה של סחיטה באיומים ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת; על השימוש באזרחית הסנגלית כב"מגן אנושי" הואשם סא"ל שגיא בעבירה של חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות ובעבירה נוספת של התנהגות שאינה הולמת.¹⁴⁶ במסגרת הסדר הטיעון שנקשר בין הצדדים הומרו כל סעיפי האישום באישום בודד של "התנהגות שאינה הולמת". בית הדין הצבאי המיוחד (בו נשפטים קצינים מדרגת סגן אלוף ומעלה) גזר את עונשו של סא"ל שגיא לשישים ימי עבודה צבאית, שלושה חודשי מאסר על תנאי והורדה בדרגה אחת לדרגת רב-סרן (מ/02/1). הכרעת דין: 22 ביוני 2003. גזר דין: 31 ביולי 2003).

נוסף לסא"ל שגיא, הואשם גם אחד מחייליו, סמל יפתח עינב, במעורבות ב"חקירתו" של טארק סלבי. סמל עינב הורשע בעקבות הודאתו בכתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון, בכך ששייע "באופן מוגבל" לסא"ל שגיא בחקירת טארק סלבי שנוהלה ב"אמצעים פסולים", בכך שאחז בסלבי וכן בכך ש"טפח על ראשו באמצעות דרכו של הנחקר". על יסוד הודאתו בעבירה של התנהגות שאינה הולמת נידון סמל עינב לשלושים ימי מחבוש על תנאי (מ/02/1א). הכרעת דין וגזר דין: 20 באוקטובר 2004).

הן התביעה הצבאית והן ההגנה ערערו על גזר הדין של סא"ל שגיא. התביעה הצבאית ערערה על הורדתו של הנאשם בדרגה אחת בלבד, וההגנה ערערה על עצם הפגיעה בדרגת הנאשם וכן על רכיב המאסר בעבודה צבאית וביקשה כי ייפסק לסא"ל שגיא מאסר מותנה בלבד. לאחר שהתברר שקודם לשמיעת הערעור כבר ריצה סא"ל שגיא את שישים ימי העבודות הצבאיות, סב הדיון בבית הדין הצבאי לערעורים על מידת הפגיעה בדרגתו של הנאשם. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה הצבאית ופסק כי סא"ל שגיא יורד לדרגת סגן. יתר רכיבי הענישה נותרו כפי שפסק בית הדין הצבאי המיוחד (ע/03/153). פסק דין: 5 באוגוסט 2004).

146. אטילה שומפליבי, מג"ד במילואים נאשם בהתעללות קשה בפלסטיני, Ynet, 24 ביולי 2003.

28 באפריל 2002: איום באינוסו של עצור בידי קצין משטרה צבאית

תיק ביד"צ מרכז 435/02

סג"מ מתן בוכנר שירת כסגן מפקד פלוגה במתקן הכליאה לעצורים פלסטינים "עופר" הסמוך לרמאללה. סג"מ בוכנר הורשע בכך שבי-28 באפריל 2002, בעת שערך חיפוש על גופו של עצור פלסטיני שהובא למתקן הכליאה, הורה לו להתפשט, ומשסירב העצור לפשוט את בגדיו התחתונים איים עליו כי אם לא יעשה כדרישתו יחדיר את אצבעו אל פי הטבעת שלו. לאחר מכן לבש סג"מ בוכנר כפפת גומי, מרח עליה זולין והורה לשוטר צבאי שניגש למקום לעזוב. כאשר הניח סג"מ בוכנר את ידו על מותניו של העצור, סבר האחרון כי סג"מ בוכנר מתכוון לממש את איומו ונגח בו. בתגובה דחף סג"מ בוכנר את העצור והפילו ארצה.

סג"מ בוכנר הודה בעבירות של חריגה מסמכות ושל התנהגות שאינה הולמת במסגרת הסדר טיעון, ונידון על יסוד הסכמה בין הצדדים לחודש אחד של עבודה צבאית ולשלושה חודשי מאסר על תנאי (מר/435/02. הכרעת דין: 16 בספטמבר 2003. גזר דין: 8 באוקטובר 2003).

7 באוגוסט 2002: הכאתם של עצורים בידי שני שוטרים צבאיים וארבעה חיילי נח"ל

בבוקר ה-7 באוגוסט 2002, סמוך לשעה 11:00, עצרו חיילי צה"ל במחסום קלנדיה שלושה אזרחים פלסטינים - פארס אבו עסבי, חסנין זר"יר, ואסמר מלאעבי. לאחר המעצר היכו שני שוטרי המשטרה הצבאית וחיילים מחטיבת הנח"ל את שלושת העצורים בשטח המחסום, בשעה ששכבו על הקרקע כשידיהם כבולות באזיקים. שניים מהעצורים, אבו עסבי וזר"יר, הועברו בג'יפ צבאי בו ישבו ארבעה חיילים מחטיבת הנח"ל דרך שדה התעופה עטרות ומחנה עופר עד שנמסרו לידי שוטרי משטרת ישראל. אלה עצרו את השלושה בהתבסס על טענת החיילים כי השלושה זוהו כמי שהשתתפו יום קודם לכן ביידוי אבנים על חיילים. במהלך הנסיעה לתחנת המשטרה הוכו אבו עסבי וזר"יר באורח קשה.

למחרת הובאו אבו עסבי, זר"יר ומלאעבי לדיון בהארכת מעצרו בבית משפט השלום בירושלים. שופטת בית משפט השלום, ד"ר מיכל אגמון-גוון, הבחינה בסימני המכות הקשים על גופם של שלושת העצורים. על רקע סימני האלימות ולאחר שבחנה את עדויות החיילים שנמסרו במשטרה ומצאה בהן סתירות רבות, כתבה השופטת החלטה חריפה בה הורתה לשחרר את הפלסטינים ממעצרו ללא תנאי:

קודם שאדון בבקשה עלי לציון כי המשיבים הגיעו לאולם בית המשפט כשהם חבולים קשות בכל חלקי גופם. המשיבים 2 [זר"יר] ו-3 [אבו עסבי] הסירו את חולצותיהם, והמחזה שנגלה היה מזעזע, גבם של השניים היה כולו שטפי דם וסימנים כחולים, וגבו של המשיב 2 עדיין שנת דם באזור הכתף. גם על ידיו של המשיב 1 נראו סימני חבלה. [...] מהדו"חות הרפואיים של רופא בית המעצר עולה כי התמונה גרועה הרבה יותר וכי לכל המשיבים סימני מכות רבים גם ברגליים ולמשיב 2 גם בצלעות. כפי שאתאר להלן, אין כל הסבר בחומר הראיות

מה קרה למשיבים משעה 11:00, אז נעצרו במחסום קלנדיה בידי החיילים, ועד שהובאו ונעצרו בשעה 19:00 בתחנת המשטרה בנווה יעקב. המשיבים סיפרו כי במשך אותן שעות ארוכות הוכו בידי החיילים, לאחר מכן הוסעו, כשעיניהם קשורות, למקום כלשהו (כנראה ליד שדה התעופה עטרות) שם ניקו החיילים את סימני הדם עם ספירט, ולאחר מכן הביאו אותם לתחנת המשטרה. עלי להדגיש ולציין כי בחקירות המשיבים לא מצוין כי הם הוכו, זאת כאשר סימני המכות זועקים לעין, לא צוין כי יש עליהם סימני מכות קשים ביותר, וכאמור אין כל הסבר, והם אף לא נשאלו בחקירתם כיצד הגיעו למצב זה.¹⁴⁷

בעקבות החלטת השופטת אגמון, אותה ביקשה להעביר לידיעת הפרקליט הצבאי הראשי, נפתחה חקירת מצ"ח ובסיומה הוגשו כתבי אישום נגד שני שוטרי המשטרה הצבאית וארבעה חיילים בחטיבת הנח"ל.

תיקי ביד"צ מרכז 365/03, 366/03, 376/03, 386/03, 387/03, 454/03

רב"ט כפיר אברהם ורב"ט מוריס מיכאלי, שוטרים צבאיים שהיו מוצבים בפלוגת "רמה" במחסום קלנדיה הורשעו במסגרת הסדרי טיעון בכך שהכו את שלושת העצורים בשטח המחסום, ובין השאר סטרו להם, הכו אותם באגרופים ובעטו בהם, בעת שהעצורים שכבו על הקרקע כשהם כבולים באזיקים. רב"ט אברהם הואשם עוד בכך שהכה את אחד העצורים באחורי ראשו באמצעות קת הנשק שלו ושפך עליו מים.

השניים הורשעו אף באירוע נפרד, שאירע חודשים אחדים לאחר מכן, ב־12 בינואר 2003. במהלך אותו אירוע תקפו רב"ט אברהם ורב"ט מיכאלי פלסטינים שנעצרו על־ידם בחשד שניסו להיכנס לישראל ללא היתר, סטרו להם ובעטו בהם. בהמשך אף הכשילו כמה מהעצורים בעת הליכתם וגרמו לנפילתם.

רב"ט כפיר אברהם הורשע על בסיס הודאתו בהסדר הטיעון בשתי עבירות של התעללות בנסיבות מחמירות ונידון לתשעה חודשי מאסר בפועל, ארבעה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/366/03). הכרעת דין וגזר דין: 18 באוגוסט 2003).

רב"ט מוריס מיכאלי הורשע בעבירה אחת של תקיפה בנסיבות מחמירות, אף הוא על בסיס הודאתו במסגרת הסדר טיעון, ונידון לארבעה וחצי חודשי מאסר בפועל, ארבעה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/365/03). הכרעת דין וגזר דין: 20 באוגוסט 2003).

ארבעה חיילי גדוד "גרניט" של חטיבת הנח"ל הורשעו בהכאתם של אבו עסבי וזר"יר בעת שהעבירו אותם מהמחסום, דרך שדה התעופה עטרות ומחנה עופר, אל תחנת המשטרה. בגזרי הדין של הארבעה צוין, בין היתר, כי סמ"ר אלעד יחזקאל, סמל דור זמיר ורב"ט יבגני אנוך הכו את העצורים,

147. מ"ע (ירושלים) 5449/02 - מדינת ישראל נ' פלוני (קטיין). תק-של 2002(3), 1589.

שידיהם היו כפותות ועיניהם היו מכוסות במהלך הנסיעה, בראשם, באזור גבם ובבטנם באמצעות אגרופיהם ומרפקיהם וסטרו להם. בשלב מסוים ניסה מפקדם, סמ"ר אלעד ציטרין, למנוע את המשך ההכאה, הן באמצעות ניסיונות שכנוע והן באמצעות ניסיון לאחוז בכוח בסמ"ר יחזקאל וברב"ט זמיר, אך השניים המשיכו להכות את העצורים. ארבעת חיילי חטיבת הנח"ל הודו בכתבי אישום מתוקנים והורשעו במסגרת הסדרי טיעון.

סמ"ר אלעד יחזקאל הורשע בעבירות של התעללות והתנהגות שאינה הולמת, ונידון לשבעה חודשי מאסר בפועל, לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/03/386). הכרעת דין וגזר דין: 31 באוגוסט 2003).

רב"ט יבגני אנוך הורשע בעבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות ונידון למאה ושבעים ימי מאסר בפועל, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/03/376). הכרעת דין וגזר דין: 7 בספטמבר 2003).

סמל דור זמיר הורשע בעבירה של התעללות ונידון לארבעה חודשי מאסר בפועל, שלושה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/03/387). הכרעת דין וגזר דין: 3 באוגוסט 2003).

סמ"ר אלעד ציטרין, מפקדם של סמל זמיר ורב"ט אנוך, הורשע בעבירה של התנהגות שאינה הולמת עקב כך שלא דיווח על ההתעללות בעצורים למפקדיו ובראשית החקירה. סמ"ר ציטרין נידון לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה בדרגה אחת לדרגת סמל (מר/03/454). הכרעת דין וגזר דין: 13 בספטמבר 2004).

16 באוקטובר 2002: תקיפת עצורים פלסטינים בידי חיילים מגדוד לביא

תיקי ביד"צ מרכז 500/02 ו-03/92

טוראי שלום מלכה, חייל בגדוד "לביא", הורשע על-פי הודאתו בכך שב-16 באוקטובר 2002 בעט פעמיים בעצור פלסטיני, שהיה כפות בידיו וברגליו ושעיניו היו מכוסות, בבסיס יחידתו. למעלה משנתיים לאחר האירוע הורשע טור' מלכה בתקיפה ונידון על בסיס הסכמה בין התביעה וההגנה, במסגרת הסדר טיעון, ל-28 ימי מאסר בפועל ולארבעה חודשי מאסר על תנאי (מר/03/92). הכרעת דין וגזר דין: 18 בנובמבר 2004).

בעקבות אותו תיק חקירה, הוגש כתב אישום נוסף נגד חייל אחר מאותו גדוד, טור' אנדר"י בוטיצנקוב. על-פי הודאתו של טור' בוטיצנקוב, באותו יום בו תקף טור' מלכה את העצור כאמור לעיל, השתתף טור' בוטיצנקוב בהעברת שני עצורים - מחמוד מחאמרה וטאלב מחאמרה - מבסיס היחידה אל בסיס חטיבת עציין. במהלך הנסיעה הרים טור' בוטיצנקוב ברגלו את ראשיהם של העצורים, ששכבו על הרצפה בחלקו האחורי של כלי רכב צבאי מסוג "אביר" כשעיניהם מכוסות והם כפותים בידיהם וברגליהם. כמו כן הניח טור' בוטיצנקוב את רגלו על בטנו של מחמוד מחאמרה (והותיר אותה שם גם לאחר שחייל אחר העיר על כך) ומשך בזקנו של טאלב מחאמרה. לאחר שהגיע כלי הרכב ובו

העצורים אל בסיס חטיבת עציון, השליך טור' בוטיצנקוב בחוזקה את קסדתו ופגע בראשו של מחמוד מחאמרה, שעדיין שכב כפות על רצפת כלי הרכב.

טור' בוטיצנקוב נידון במסגרת הסדר טיעון, לאחר שהורשע בעבירה של התנהגות מבישה ובעבירה של תקיפה הגורמת חבלה ממשית, לשלושה חודשי מאסר בפועל ולארבעה חודשי מאסר על תנאי (מר/500/02. הכרעת דין וגזר דין: 23 בדצמבר 2002).

29 באפריל 2003: התעללות בקטינים עצורים בידי שני שוטרים צבאיים

תיק ביד"צ מרכז 222/03; תיקי ביד"צ לערעורים ע/128/03, ע/146/03

שני שוטרי פלוגת "סחלב" של המשטרה הצבאית, רב"ט רועי רוזנר ורב"ט ליאור ליברמן, הורשעו בהתעללות באחים מחמוד ומוחמד א-ריש (בני 15 ו-17, בהתאמה) בעת שהעבירו אותם מבית המשפט הצבאי בבית אל למתקן המעצר עציון, ב-29 באפריל 2003.

לאחר שתמו הדיונים המשפטיים בעניינם של הקטינים, הושיבו אותם רב"ט רוזנר ורב"ט ליברמן בכוח בין הספסלים לבין דופן כלי הרכב הצבאי (מסוג "אביר"). הקטינים הושבו כשגבם כפוף, עיניהם מכוסות וידיהם כפותות. רב"ט רוזנר ורב"ט ליברמן ישבו אף הם בחלקו האחורי של כלי הרכב, ואילו מפקדם ישב בחלקו הקדמי, הנפרד.

שני הנאשמים היו, לדבריהם, "עצבניים" עקב התפרעות שארעה באולם בית המשפט הצבאי במהלך יום הדיונים, ובה נחבל שוטר משמר הגבול. תחילה סטר רב"ט רוזנר לאחד הקטינים, לאחר שזה החל למלמל, ולאחר מכן החלו השניים להכות אותם. בנימוקי גזר דינו של רב"ט רוזנר, פירט בית הדין:

[רב"ט רוזנר] הכה את העצור בן השבע עשרה, מוחמד אל ריש, בחוזקה בעורפו וכן בבטנו, בכתפו הימנית ובצלעותיו. כשזז העצור ממקומו, הצמידו הנאשם בחוזקה למקום, עד שהוא נחבל בגופו מחלקי ברזל ברכב. בהמשך, סטר לו וכשלא הגיב, סטר לו שוב. כשנפל עליו העצור, בשל טלטלת הנסיעה, הכה הנאשם את העצור בברכו, באמצעות קסדתו. משנע העצור במקומו ומלמל, הכה הנאשם את העצור ברגלו בחוזקה, באמצעות הסתרשף של נשקו. רב"ט ליברמן סטר לעצור בראשו והכהו באגרופים בבטנו, בכתפיו ובצלעותיו. השניים הכו גם את העצור בן החמש עשרה, מחמוד אל-ריש. הנאשם סטר על צווארו, רב"ט ליברמן הכה אותו בסתירות ובאגרופים בבטנו, בכתפו ובצלעותיו. כשנפל העצור לכיוונו של רב"ט ליברמן, דחף אותו בחוזקה, עד שנחבל מחלקי ברזל ברכב. השניים לא חדלו ממעשיהם, עד אשר מפקדם [...] הבחין בנעשה, בסמוך להגעתם לבית המעצר, והורה להם לחדול ממעשיהם.

בית הדין הצבאי במחוז שיפוט מרכז גזר על רב"ט ליאור ליברמן שלושה חודשי מאסר, וכן חמישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/222/03. הכרעת דין וגזר דין: 30 ביוני 2003).

הרכב שופטים אחר בבית הדין הצבאי המחוזי גזר על רב"ט רועי רוזנר חמישה חודשי מאסר בפועל,

ארבעה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/03/222א'. הכרעת דין וגזר דין: 14 ביולי 2003).

התביעה הצבאית ערערה על קולת עונשיהם של רב"ט רוזנר ורב"ט ליברמן, והערעורים נדונו במאוחד. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעורי התביעה, והחמיר ברכיבי המאסר בפועל בעונשם של שני החיילים.

עונש המאסר שנגזר על רב"ט רוזנר בערכאה הראשונה, ושבת הדין הצבאי לערעורים אמר עליו שהוא "מחטיא לחלוטין את מטרת הענישה", הועמד על עשרה חודשי מאסר בפועל. עונש המאסר של רב"ט ליברמן הועמד על שבעה חודשי מאסר בפועל. יתר רכיבי הענישה - המאסר המותנה וההורדה בדרגותיהם של הנאשמים, נותרו כשהיו (ע/03/146; ע/03/128. פסק דין: 21 באוגוסט 2003).

1 באוקטובר 2003: התעללות בעצורים כפותים בידי חיילי חטיבת הצנחנים

תיק ביד"צ מרכז 526/04

הנאשמים, ארבעה חיילי חטיבת הצנחנים, הורשעו בקשר למעורבותם בהכאת חמישה עצורים פלסטינים אותם ליוו מבסיס חטיבת שומרון אל בית המשפט הצבאי בסאלם ובחזרה, ב-1 באוקטובר 2003. במהלך הנסיעה כולה, בדרך לבית המשפט ובחזרה, הוכו העצורים בסטירות ובאגרופים, בעת שידיהם ורגליהם היו כבולים ועיניהם היו מכוסות.

בדרך חזרה מבית המשפט הצבאי עצר כלי הרכב בבסיס חטיבת אפרים סמוך לקדומים, שם נלקחו שניים מהעצורים לחקירה. העצורים האחרים, שנותרו בכלי הרכב, הוכו מכות נמרצות בידי שוטרי משמר הגבול שנכנסו לתוכו בעת ההמתנה. חקירה שנפתחה בידי חוקרי המחלקה לחקירת שוטרים במשרד המשפטים בדבר מעורבותם של שוטרי מג"ב באירוע נסגרה בעילה של "חוסר ראיות".

כתב האישום המקורי שהוגש נגד ארבעת חיילי חטיבת הצנחנים ייחס לכולם עבירה של התעללות. לשניים מהחיילים, רב"ט חננאל מוסמן ורב"ט עמיר מנסור, יוחסה בכתב האישום המקורי גם עבירה נוספת של אי קיום פקודה. זאת עקב כך שהניחו לשוטרי מג"ב להכות שלושה מהעצורים בבסיס חטיבת אפרים, בניגוד לתדריך שניתן להם ולפיו יש להתנהג אל העצורים "בצורה ראויה". שלושה מהחיילים הודו במסגרת הסדרי טיעון בכתבי אישום מתוקנים - בהם הואשמו בעבירות קלות יותר מעבירת התעללות שיוחסה להם בכתב האישום המקורי.

סמל אבי עמר (גדוד 890) הורשע לפי הודאתו בעבירה של התנהגות שאינה הולמת, בכך שלא עשה דבר בכדי למנוע את הכאתם של העצורים בידי חבריו - שהיו נמוכים ממנו בדרגתם - ובכך לא דיווח עליה. סמל עמר נידון לחודשיים מאסר על תנאי (מר/04/526. הכרעת דין וגזר דין: 24 בספטמבר 2007).

רב"ט דור ברק (גדוד 101) הורשע לפי הודאתו בעבירה של תקיפה, בכך שסטר לאחד העצורים

הכבולים. רב"ט ברק נידון ל-45 ימי מאסר בפועל, לשישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/526א'. הכרעת דין וגזר דין: 25 במאי 2005).

רב"ט חננאל מוסמן (גדוד 890) הורשע בעבירה של התנהגות מבישה, אף הוא במסגרת הסדר טיעון, ונידון לחודשיים מאסר על תנאי (מר/04/526ב'. הכרעת דין וגזר דין: 9 בינואר 2007).

רב"ט עמיר מנסור (גדוד 101) היה היחיד מבין ארבעת הנאשמים שניהל משפט הוכחות, ובסיומו הורשע בעבירת התעללות בשל הכאתם המתמשכת של העצורים במהלך הנסיעה. הוא נידון לשלושה חודשי מאסר על תנאי, בין היתר על רקע ענישתם הקלה של המעורבים האחרים. בהכרעת דינו של בית הדין הצבאי לא אוזכר כלל סעיף האישום הנוסף בו הואשם רב"ט מנסור, אי קיום פקודה (מר/04/526ג'. הכרעת דין: 25 ביולי 2007. מועד גזר הדין אינו ידוע ל"יש דין").

ינואר-פברואר 2004: הכאת פלסטינים וגרימת נזק לכלי רכב במחסום חווארה

תיק ביד"צ מרכז 300/04

סמ"ר ב"ס מגדוד 202 של חטיבת הצנחנים היה בתחילת שנת 2004 מפקד מחסום חווארה. צוות הסרטה של חיל החינוך ששהה במקום תיעד את סמ"ר ב"ס כשהוא מכה אזרח פלסטיני שהיה כפות, ולאחר מכן לוקח אותו לתא בידוק סגור, שם המשיך להכותו. במקרה אחר תיעד צוות הצילום את החייל מכה גבר פלסטיני בפניו ובועט בו, לנוכח עיני אשתו וילדיו הצעירים של המוכה. לאחר שהועברו הצילומים למפקדו של החייל נפתחה חקירת מצ"ח וסמ"ר ב"ס הועמד לדין.

כתב האישום המקורי שהוגש נגד החייל כלל חמישה פרטי אישום: עבירה אחת של התעללות בנסיבות מחמירות, שתי עבירות תקיפה, עבירה של חבלה במזיד וכן עבירה של התנהגות שאינה הולמת. לאחר שהחלו דיוני ההוכחות במשפט הגיעו הצדדים להסדר טיעון, וכתב האישום תוקן כך שכלל שלוש עבירות בהן הודה הנאשם: תקיפה, גרימת נזק לרכוש עלידי חריגה מסמכות והתנהגות שאינה הולמת.

פרט לאירועים שצולמו בידי צוות הצילום, הודה סמ"ר ב"ס כי ב-3-2 הזדמנויות נוספות הכניס פלסטינים, שניסו לדבריו לדחוף אותו או לברוח, לתא הבידוק והכה אותם שם. כמו כן הודה החייל כי הכה פלסטינים גם במספר מקרים נוספים. סמ"ר ב"ס הודה גם בכך שבעשר הזדמנויות נפרדות שבר באמצעות נשקו שמשות במוניות פלסטיניות שנהגיהן חצו את קו העצירה במחסום.

בית הדין הצבאי המחוזי במחוז שיפוט מרכז גזר על סמ"ר ב"ס שישה חודשי מאסר בפועל, 12 חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/04/300. הכרעת דין: 8 בספטמבר 2004. גזר דין: 21 בספטמבר 2004).

15 בפברואר 2004: תקיפת רועים פלסטינים בידי חייל מילואים

תיק ביד"צ מרכז 261/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/57/04

ב-15 בפברואר 2004, בעת ששירת במילואים, השתתף רס"ל ויקטור לדיז'נסקי מגדוד המילואים 9207 בסיוור באזור ההתנחלות יקיר. בעת ששב הסיוור לבסיסו, הבחינו החיילים בשני רועי צאן שרעו את צאנם במרחק מה מהכביש. רס"ל לדיז'נסקי נסע מהבסיס במכוניתו הפרטית אל הרועים, האחים ח'יירי וריבחי מנסור, יצא ממנה ותקף את שניהם. ראשית בעט לכיוון רגלו של ח'יירי מנסור, והבעיטה פגעה בידו של המותקף, אותה הרים בכדי להתגונן. לאחר מכן רץ אל ריבחי מנסור וניסה להכותו באמצעות נשקו בפניו, אך הנשק פגע בידו של מנסור בעזרתה הגן על פניו. כאשר ניסו המותקפים לברוח מהמקום, ידה עליהם רס"ל לדיז'נסקי אבנים. בשלב זה הגיע למקום ג'יפ צבאי, והרועים רצו לעברו בכדי להתלונן על מעשיו של רס"ל לדיז'נסקי. תוך כדי שיחה ניסה שוב הנאשם להכות בפניו של ריבחי מנסור.

רס"ל לדיז'נסקי ניהל משפט הוכחות, במהלכו טען כי פעל מתוך הגנה עצמית, ובכדי למנוע מהרועים "לאסוף מודיעין" על הבסיס הצבאי המצוי חמש מאות מטרים ממקום האירוע. בית הדין דחה את כל טענותיו של רס"ל לדיז'נסקי, הרשיע אותו בעבירה של תקיפה, ודן אותו לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/261. הכרעת דין: 6 במארס 2005. גזר דין: 5 במאי 2005).

התביעה הצבאית ערערה על קולת העונש. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את הערעור וגזר על רס"ל לדיז'נסקי חודשיים מאסר בפועל, נוסף לעונש המותנה ולהורדה בדרגה שגזרה עליו הערכאה הראשונה (ע/04/57. פסק דין: 4 בספטמבר 2005).

27 בפברואר 2005: איום בחיתוך איבר מינו של עצור והכאתו בידי קצין "גולני"

תיקי ביד"צ מטכ"ל 46/04, 47/06 (כתב האישום בוטל)

בליל ה-27 בפברואר 2005 עצר כוח מגדוד 13 של חטיבת גולני בפיקודו של סגן סלימאן עבאס ארבעה פלסטינים באזור הגבול שבין רצועת עזה למצרים ("ציר פילדלפי"). הפלסטינים, שנחשדו בניסיון הסתננות ובהברחת אמצעי לחימה, הועברו בידי סגן עבאס וחיליו לבסיס סמוך.

סגן עבאס החל לחקור את אחד העצורים - סופיאן אבו ג'זר - למעשיו, ובתוך כך צעק עליו, אחז בחולצתו והכה אותו בעורפו. אותה עת נכח בחדר סגן מפקד הגדוד, רס"ן מ"ד, שלא התערב במעשיו של סגן עבאס עד שיצא מהחדר. בהמשך הורה סגן עבאס לפקודיו להפשיט את אבו ג'זר ממכנסיו, ועוד בטרם עשו כן הצמיד זוג מספרי תיל ("קאטר") לאיבר מינו של אבו ג'זר (מעל מכנסיו) ואיים כי אם לא ישיב לשאלות, יחתוך את איבר מינו. בשלב זה שב רס"ן מ"ד לחדר והעיר כי אינו סבור שניתן יהיה לחלץ מידע מהעצור. רס"ן מ"ד הציב שומרים על העצור ושבו ויצא.

סגן עבאס הורשע על-פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון בעבירות של חריגה מסמכות ושל התנהגות שאינה הולמת. הוא נידון לחודשיים של עבודה צבאית ולארבעה חודשי מאסר על תנאי (מט/04/46).

הכרעת דין: 11 במארס 2007. גזר דין: 27 במארס 2007).

כתב אישום בעבירה של התנהגות שאינה הולמת (מט/04/47) הוגש בתחילה גם נגד רס"ן מ"ד על שלא הפסיק את מעשיו של סגן עבאס אף שהיה עד לחלקם, אך מאוחר יותר בוטל כתב האישום והומר בהעמדה לדין משמעותי.¹⁴⁸

14 באפריל 2005: הכאתו של עצור כפות עד כדי פציעתו

תיק ביד"צ מרכז 472/05; תיק ביד"צ לערעורים ע/63/06

סמל ניר חיימוביץ מגדוד הסיור של חטיבת הצנחנים הורשע לאחר משפט הוכחות בכך שהכה עצור פלסטיני כפות בשם ת'אאר דאוד סולימן מנסור. על-פי הכרעת הדין, נעצר מנסור ב־14 באפריל 2005 והועבר לכלי רכב צבאי מסוג ספארי, שבו שהה סמל חיימוביץ. כאשר הועלה מנסור אל כלי הרכב, כשהוא כפות בידיו ועיניו מכוסות, הכה סמל חיימוביץ באגרוף בפניו של מנסור ולאחר מכן בעט בו בפניו, הפיל אותו וגרם לפציעה מדממת בפניו. מפקד פלוגתו של חיימוביץ ציין בעדותו בבית הדין כי בתחקיר שערך דיווח סמל חיימוביץ כי הכה את העצור באגרוף בלבד ולא הזכיר כי גם בעט בו.

כבר ביום האירוע נידון סמל חיימוביץ בדין משמעותי לעונש מחובש בן 28 יום, אותו ריצה. לאחר זמן מה הוגש נגד סמל חיימוביץ כתב אישום בהוראת הפרקליט הצבאי הראשי, שביטל את פסק הדין המשמעותי.

בית הדין הצבאי במחוז שיפוט מרכז הרשיע את סמל חיימוביץ בעבירות של התעללות ושל התנהגות שאינה הולמת, ודן אותו ל־45 ימי מאסר בפועל (מהם נוכו ימי המחבוש שריצה בעקבות הדין המשמעותי). כמו כן נידון סמל חיימוביץ לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/05/472. הכרעת דין: 30 באפריל 2006. גזר דין: 11 במאי 2006).

סמל חיימוביץ ערער בבית הדין הצבאי לערעורים על הרשעתו בעבירה של התעללות ועל חומרת העונש שנגזר עליו. ערעורו נדחה (ע/63/06. פסק דין: 19 ביוני 2007).

28 ביוני 2005: הכאת עצורים כפותים במחסום קלנדיה

תיק ביד"צ מרכז 471/05

ב־28 ביוני 2005 שמר רב"ט איתמר קפאח מגדוד 601 של חיל ההנדסה בעמדת שמירה במחסום קלנדיה, כאשר ראה שני חיילים מובילים שלושה נערים פלסטינים לתוך קראוון בשטח המחסום. מתוך הקראוון שמע רב"ט קפאח מדי פעם צעקות. כעבור זמן מה התבקש רב"ט קפאח להחליף את השומר על הקראוון, וכשנכס פנימה ראה כי השלושה הוכו, וראשו של אחד מהם זב דם. לאחר

¹⁴⁸. אתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית:
<http://www.aka.idf.il/patzar/klali/default.asp?catId=58094&docId=62132&list=1>

כמה דקות החל אף רב"ט קפאח להכות את השלושה שדיהם היו כבולות מאחורי גבם. את העצור שדימם מראשו הכה בחוזקה בעורפו (בנימוקי גזר הדין צוין כי "הנאשם הבהיר כי נמנע להכותו בראשו לאור העובדה שדימם שם"), בגבו של עצור אחר הכה באגרופו, וכן בעט בחוזקה בישבנו של העצור השלישי, שבכה. בכתב האישום המתוקן שהוגש נגד רב"ט קפאח בעקבות הכאת השלושה הואשם רב"ט קפאח בעבירה של התעללות.

כתב האישום המתוקן ייחס לרב"ט קפאח עבירה נוספת של התנהגות מבישה, בעקבות סטירה שסטר לפלסטיני בחודש מאי 2005 לאחר שזה סירב להישמע להוראתו לשבת.

רב"ט קפאח הורשע בשתי העבירות בעקבות הודאתו ונידון לשלושה חודשי מאסר בפועל וכן לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/05/471. הכרעת דין וגזר דין: 11 באפריל 2007).

בידיעה באתר האינטרנט Ynet דווח כי חייל נוסף הואשם לצידו של רב"ט קפאח בהכאתם של שלושת הצעירים,¹⁴⁹ אך "יש דין" לא קיבל מדובר צה"ל כל מידע בעניין זה.

16 באוגוסט 2005: הכאת עצור במחסום קלנדיה

תיק ביד"צ עורך 06/06

ב-16 באוגוסט 2005, בעת ששהה בעמדת שמירה במחסום קלנדיה, ניגש רב"ט אבינת קבדה אל ראמי חריזאת, פלסטיני שעוכב בידי חבריו של רב"ט קבדה בחשד שיידה אבנים על חיילי צה"ל, ונגח בו בראשו החבוש קסדה. לאחר מכן סטר רב"ט קבדה לחריזאת, הורה לו לרדת על ברכיו וקילל אותו עד שהורחק מהמקום בידי חבריו.

רב"ט קבדה הורשע בעבירה של התנהגות מבישה על-פי הודאתו בכתב אישום מתוקן, במסגרת הסדר טיעון. הוא נידון ל-25 ימי מאסר בפועל וכן לחודשיים מאסר על תנאי, להורדה לדרגת טוראי ולתשלום קנס של אלף ש"ח (ער/06/06. הכרעת דין וגזר דין: 22 במאי 2006).

4 באפריל 2006: התעללות בעצורים בדרך לבית המשפט הצבאי בסאלם

תיק ביד"צ מרכז 712/07

חמישה חיילים מגדוד "נחשון" של חטיבת כפיר - ש"ס, ע"מ, א"ב, ג"ר וצ"כ (כולם בדרגת סמ"ר) - הואשמו כל אחד בשלוש עבירות של התעללות בנסיבות מחמירות (ושלושה מהחיילים גם בעבירה של התנהגות שאינה הולמת), על שורת מעשי התעללות שביצעו בעצורים פלסטינים, כבולים ומכוסים עיניים, בעת שהובילו אותם לבית המשפט הצבאי במחנה סאלם ב-4 באפריל 2006.

149. חנן גרינברג, "באתי לרצוח אתכם", אמר החייל לעצורים - ותקף. Ynet, 7 בנובמבר 2005.

בין השאר הואשמו החיילים כי במהלך הנסיעה הכו את העצורים וקיללו אותם, האכילו את העצורים בכוח מוצרי מזון, הוליכו אותם - כבולים ומכוסי עיניים - במעגלים תוך שהם מקללים אותם, הוליכו אותם בטור כך שאלו נתקלו במכשולים בדרכם ונפלו, ועוד.

כתב אישום נגד החמישה הוגש ב־17 בדצמבר 2007. משפטם עודנו מתנהל בעת כתיבת דוח זה.

7 במאי 2006: הכאת עצור כבול

תיק ביד"צ צפון 176/07

ב־7 במאי 2006 הכה רב"ט זאודו טקה מחיל ההנדסה מכה אחת בראשו של עצור שהיה כפות ומכוסה עיניים, בבסיסו של רב"ט טקה.

רב"ט טקה הודה בעבירה של תקיפה שיוחסה לו בכתב האישום. הוא נידון לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (צפ/176/07). הכרעת דין וגזר דין: 4 בספטמבר 2007).

28 במאי 2006: הכאת עצור כבול בידי חייל מגדוד "דוכיפת"

תיק ביד"צ מרכז 274/06

ב־28 במאי 2006 נהג רב"ט מיכאל וינר מגדוד "דוכיפת" של חטיבת כפיר בכלי רכב צבאי שהוביל שני עצורים פלסטינים למתקן הכליאה במחנה "עופר" ולבית המעצר במגרש הרוסים. במהלך הנסיעה עצר רב"ט וינר את כלי הרכב והוציא מתוכו את אחד העצורים, ג'יהאד ח'אלד מוסא חאמד, שידיו היו כבולות מאחורי גבו. בין השניים התפתחו חילופי דברים, במהלכם אמר העצור לרב"ט וינר (על־פי הכרעת הדיון) "תישרפו כולכם", ואז הכה רב"ט וינר את העצור בצווארו באמצעות ידו, וכן הכה אותו בחזו באמצעות ברכו ובעט ברגלו. הכאת העצור פסקה רק כשזה נפל לקרקע.

רב"ט וינר הורשע בעבירה של התעללות על־פי הודאתו בכתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון. הוא נידון ל־120 ימי מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/274/06). הכרעת דין וגזר דין: 14 באוגוסט 2006).

26 באוגוסט 2006: הכאתם של שני פלסטינים בידי חיילי גדוד "חרוב"

תיק ביד"צ מרכז 450/06

ביום שבת, 26 באוגוסט 2006, היו סמל חיים ממן וסמל יצחק ווהבה מגדוד "חרוב" של חטיבת כפיר במשימת "הפגנת נוכחות" בין הכפרים דיר שרף וא-נאקורה עם שניים מחבריהם, כאשר עבר בסמוך תושב פלסטיני בשם פארס חשיש. בחיפוש שערכו החיילים בכליו של חשיש נמצאה קלטת שעליה תמונות של החיזבאללה. לשאלותיו של אחד מחיילי הכוח ענה חשיש כי אינו יודע מה תוכן הקלטת וכי היא ניתנה לו בידי אדם אחר. סמל ממן הכה בראשו של חשיש באמצעות חפץ כהה ולאחר מכן בעטו סמל ממן וסמל ווהבה בחשיש מספר פעמים. כתוצאה מהמכות נפצע חשיש בראשו וגופו נחבל.

תושב פלסטיני נוסף, ת'אאר מוחסן, שהגיע למקום בהמשך, הותקף גם הוא בידי סמל ממן וסמל ווהבה שהכו אותו באמצעות חפץ כהה בראשו ובגופו. סמל ווהבה אף בעט בכתפו של מוחסן. מוחסן נפצע אף הוא בראשו ונחבל בגופו. משנמסר לחיילי הכוח כי מוחסן אינו חשוד בדבר הוא שוחרר לדרכו.

סמל ממן וסמל ווהבה הורשעו כל אחד בשתי עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, על-פי הודאתם בכתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון. סמל ממן נידון לחמישה חודשי מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי. סמל ווהבה נידון לחמישה וחצי חודשי מאסר בפועל, לשלושה וחצי חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/06/450. הכרעת דין וגזר דין: 16 באוקטובר 2006).

26 בנובמבר 2007: הכאתם של עצורים כפותים ומכוסי עיניים בבסיס חטיבת שומרון

תיקי ביד"צ דרום 08/08, 14/08

ב־26 בנובמבר 2007 הובאו 12 פלסטינים שנעצרו זמן קצר קודם לכן לחקירת שב"כ בבסיס חטיבת שומרון. קבוצה של חיילים מגדוד "צבר" שמרה על העצורים בבסיס. חקירת מצ"ח נפתחה לאחר ששניים מהעצורים, בהא אבו עמשה ואחמד אבו עמשה, התלוננו כי בעת מעצמם הכו אותם החיילים, ירקו שוב ושוב על ראשיהם וקיללו אותם. בסיום החקירה הוגשו כתבי אישום נגד שניים מהחיילים, רב"ט עומר שלו ורב"ט בסיון טטראשווילי.

רב"ט שלו הורשע בעבירה של התעללות על-פי הודאתו בכתב אישום מתוקן, לפיו כאשר התבקש לקחת את בהא אבו עמשה לבדיקת רופא, הוליך את אבו עמשה - שהיה כבול ועיניו היו מכוסות - במהירות הולכת וגוברת, תוך שהוא וחיילים אחרים לועגים לעצור, עד שנתקל אבו עמשה בראשו בעמוד ברזל, ונחבל במצחו ובשפתיו. על-פי הכרעת הדין, לאחר האירוע מסר רב"ט שלו במספר הזדמנויות גרסאות כוזבות לאשר אירע, ולאחר פתיחתה של חקירת מצ"ח ניסה לתאם עדויות עם חברו. רב"ט שלו נידון לארבעה וחצי חודשי מאסר בפועל, לארבעה וחצי חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (דר/08/10. הכרעת דין וגזר דין: 9 בינואר 2008).

רב"ט טטראשווילי הורשע אף הוא בעבירה של התעללות, בשל בעיטה שבעט בגבו של בהא אבו עמשה, בעת שזה ישב על הרצפה כשהוא כבול ועיניו מכוסות. כתוצאה מהבעיטה נפל אבו עמשה. רב"ט טטראשווילי נידון לתשעים ימי מאסר בפועל, לתשעים ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (דר/08/08. הכרעת דין וגזר דין: 18 בפברואר 2008).

פרק ג'

ביזה ופגיעה ברכוש

308 תיקי חקירה שעניינם ביזה, גניבה ופגיעה אחרת ברכוש הועברו בידי מצ"ח לעיון הפרקליטות הצבאית עד לחודש יוני 2007.¹⁵⁰ מבין תיקי החקירה שנפתחו עד סוף שנת 2007 הוגשו כתבי אישום ב־26 תיקים, נגד 39 נאשמים.

מרבית כתבי האישום הוגשו בעקבות אירועים שונים של ביזה וגניבה, אם לשם רווח אישי ואם לשם נטילת "מזכרות". שני כתבי אישום בלבד הוגשו עקב גרימת נזק לרכושם של פלסטינים.

משפטו של אחד הנאשמים עודנו מתנהל. 38 הנאשמים האחרים הורשעו בעבירות שונות.

פגיעה ברכוש

23 בינואר 2002: רמיסה מכוונת של כלי רכב באמצעות טנק ברמאללה

תיק ביד"צ מרכז 02/337

סמל אברהם רוזנפלד, נהג טנק בגודל 430 בחטיבה 500 של חיל השריון, הורשע בכך שב־23 בינואר 2003, בעת שנהג בטנק ברחובות רמאללה, סטה ממסלול נסיעתו, עלה על מכונית מסוג מיצובישי והרס אותה לחלוטין.

במסגרת הסדר טיעון הומרה עבירת החבלה במזיד שהופיעה בכתב האישום המקורי בעבירה של גרימת נזק לרכוש על־ידי חריגה מסמכות. סמל רוזנפלד, שנשפט סמוך לאחר האירוע בהליך משמעותי בידי מפקדו ל־14 ימי מחבוש (מהם ריצה שבעה) נידון על בסיס הסכמה בין התביעה וההגנה ל־21 ימי עבודה צבאית, ל־45 ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/337). הכרעת דין: 23 בדצמבר 2002. גזר דין: 8 בינואר 2003).

20 באוקטובר 2004: פגיעה בשמשת מכונית באמצעות נשק ואיומים בנשק על

נהג פלסטיני

תיק ביד"צ צפון 05/536; תיק ביד"צ לערעורים ע/06/109

ב־20 באוקטובר 2004 נסע סמל אפרים כדורי עם האזרח גדי טנא במכוניתו של טנא, כאשר עקפה אותם מכונית נהוגה בידי אזרח פלסטיני, זוהיר אל-חרס. בהמשך הנסיעה, סמוך לצומת תפוח, עקף טנא את מכוניתו של אל-חרס, חסם את דרכה ויצא ממכוניתו. לטענתו של סמל כדורי, יצא אף הוא

150. ראו הערה 144 לעיל.

מהמכונת כשהבחין שבין טנא לאל-חרס מתפתחת תגרה. באשר למה שאירע לאחר מכן מסר סמל כדורי בחקירתו במצ"ח מספר גרסאות.

לאחר משפט הוכחות קבעו שופטי בית הדין הצבאי כי סמל כדורי הכה פעמיים בקנה נשקו על שמשות מכונתו של אל-חרס ושבר אותה, ולאחר מכן צעק על אל-חרס וכיוון עליו את נשקו. עקב כך הורשע סמל כדורי בעבירה של חבלה במזיד ובעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק. סמל כדורי נידון לחודש מאסר אחד, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (צפ/05/536. הכרעת דין וגזר דין: 4 בספטמבר).

סמל כדורי ערער על הרשעתו ועל גזר דינו בפני בית הדין הצבאי לערעורים. ערעורו נדחה (ע/06/109. פסק דין: 4 ביוני 2007).

ביזה וגניבה

31 בדצמבר 2001: ביזת גופות במוצב צה"ל

תיק ביד"צ דרום 178/02

ב-31 בדצמבר 2001 הובאו בנגמ"ש אל מוצב "אלי סיני" ברצועת עזה גופותיהם של שלושה פלסטינים שנהרגו מפגז "פלאשט" (פגז המכיל חיצו מתכת שמתפזרים על פני שטח נרחב) שירה טנק של צה"ל יום קודם לכן.

רב"ט יפתח אדלן ניגש אל הגופות שהיו מוטלות בתוך הנגמ"ש, ונטל מהן שעון יד, שמונה שקלים שמצא בתוך ארנק, וסכין בעל להב גדול. כמו כן הוציא רב"ט אדלן מגופו של אחד ההרוגים, לבקשת חבריו, חיצו מתכת, שאחד מהם שמר למזכרת. את שעון היד ואת הסכין מסר לשניים מהחיילים שהיו מעורבים בהריגת הפלסטינים, כמזכרת.

במסגרת הסדר טיעון שנקשר בין הצדדים הודה רב"ט אדלן בעבירה של התנהגות מבישה ונידון לחמישים ימי מאסר בפועל, לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (דר/02/178. הכרעת דין וגזר דין: 30 במאי 2002).

מארס - אפריל 2002: ביזת ציוד מחשב ממשד הפנים הפלסטיני בקלקיליה

תיק ביד"צ מפקדת זרוע היבשה 243/02

במהלך "מבצע חומת מגן" הוצב סמל חננאל סולימני, סמל מחלקת חימוש בבית הספר למקצועות חי"ר, במשרד הפנים הפלסטיני בקלקיליה. סמל סולימני פירק מאחד המחשבים במשרד שני כרטיסי רשת, אותם מסר לחייל אחר לפיקדון. כמו כן נתן סמל סולימני לאותו חייל, לפי בקשתו, את הכונן הקשיח של המחשב. מספר ימים לאחר מכן קיבל סמל סולימני את כרטיסי הרשת בחזרה לידיו והרכיב אחד מהם במחשבו שבביתו. בהזדמנות אחרת לקח סמל סולימני ממחסן פלסטיני שתי

כומתות ושני זוגות של דרגות פלסטיניות. במועד אחר לקח לעצמו סמל סולימני מתוך נגמ"ש רכוש פלסטיני שנתפס בידי צה"ל, ובכלל זה תעודות זהות פלסטיניות, שני כרטיסי אשראי, מחסנית אקדח מלאה כדורים ועוד.

סמל סולימני הורשע על יסוד הודאתו בעבירות של ביזה, הוצאת רכוש מרשות הצבא והתנהגות שאינה הולמת. הוא נידון לשלושה וחצי חודשי מאסר בפועל, לחמישה וחצי חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מזי/02/243. הכרעת דין: 2 בספטמבר 2002. גזר דין: 5 בספטמבר 2002).

מארס - אפריל 2002: ביזת ציוד אלקטרוני מבית משפחה ברמאללה

תיקי ביד"צ מרכז 516/02, 517/02

רב"ט נמרוד באבבי ורב"ט אייל קבאלו, לוחמים בגדוד "דוכיפת", הורשעו בכך שבמהלך "מבצע חומת מגן" בזזו מבית משפחה פלסטינית בעיר רמאללה מכשיר DVD (רב"ט באבבי) ומצלמת וידאו (רב"ט קבאלו). השניים הסתירו את הרכוש בתוך תיק גב שהוצפן בין השיחים בבסיס צבאי. לאחר שבעלת הרכוש התלוננה על גניבתו נערך "מסדר בושה" ביחידה אך הרכוש לא הוחזר. רק לאחר זמן מה מסרו חיילים אחרים מהיחידה את הרכוש למפקדם ושני החיילים הודו בפניו במעשה. מפקדם של החיילים דן אותם בהליך משמעתי ל-35 ימי ריתוק למחנה על המעשה.

באירוע אחר לקח רב"ט קבאלו סכום של 500 ש"ח במזומן מבית מגורים אחר בו ערך חיפוש. לאחר שבעל הבית התלונן כי הכסף נעלם נמצא הסכום בידיו של רב"ט קבאלו והושב לבעליו.

רב"ט קבאלו הורשע בעבירה של ביזה על בסיס הודאתו בכתב אישום מתוקן שנערך במסגרת הסדר טיעון. הוא נידון לשישים ימי עבודה צבאית, לתשעים ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/516. הכרעת דין: 29 במארס 2004. גזר דין: 25 באפריל 2004).

רב"ט באבבי הורשע בעבירה של התנהגות מבישה על בסיס הודאתו בכתב אישום מתוקן. הוא נידון לארבעים וחמישה ימי עבודה צבאית, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/517. הכרעת דין: 28 ביולי 2003. גזר דין: 24 באוגוסט 2003).

מארס - אפריל 2002: ביזת כסף מבית מגורים ברמאללה

תיק ביד"צ מרכז 570/02

סמל יוסף פרייזלר מגדוד "דוכיפת" הורשע על בסיס הודאתו במסגרת הסדר טיעון בעבירה של התנהגות מבישה. פרייזלר הודה בכך שבמהלך "מבצע חומת מגן" לקח סכום כסף של מאות שקלים מבית מגורים ברמאללה, אך התחרט והשיב את הסכום למקומו עוד טרם נתגלה הדבר.

סמל פרייזלר נידון לחודשיים מאסר על תנאי, לתשלום קנס בסך 500 ₪ ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/570. הכרעת דין וגזר דין: 7 באפריל 2005).

מארס - אפריל 2002: ביזת כונן קשיח של מחשב מבנק פוע ברמאללה

תיק ביד"צ מרכז 575/02

סמל שמואל דריינברג מגדוד "דוכיפת" הורשע על-פי הודאתו בעבירה של ביזה במסגרת הסדר טיעון, בכך שבעת ששהה עם יחידתו בבנק הפלסטיני Palestine Investment Bank ברמאללה, נטל כונן קשיח ממחשב בבנק. הכונן הקשיח נמצא בכליו בעת "מסדר בושה" שביצע מפקדו.

על בסיס הסכמה בין התביעה וההגנה בהסדר הטיעון, נידון סמל דריינברג לחודשיים וחצי של מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת רב"ט (מר/02/575). הכרעת דין וגזר דין: 29 בדצמבר 2003).

מארס - אפריל 2002: ביזת חנויות בעיר רמאללה וגניבה מעצור פלסטיני

תיק ביד"צ מרכז 70/03

סמל אולג ליפובסקי מגדוד "דוכיפת" הורשע בכך שבהזדמנויות שונות במהלך "מבצע חומת מגן" לקח רכוש מחנויות שונות בכיכר מנארה שבעיר רמאללה. מחנות אחת לקח סמל ליפובסקי מצלמת וידאו; מחנות אחרת לקח כרטיסי מסך וצורב דיסקים; ומחנות נוספת לקח שני בשמים. רכוש זה נמצא במהלך חיפוש שערכו חוקרי מצ"ח בביתו בפברואר 2002. כמו כן הורשע סמל ליפובסקי בכך שנטל מכשיר טלפון נייד מעצור פלסטיני.

סמל ליפובסקי הורשע על יסוד הודאתו במסגרת הסדר טיעון בעבירה של ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת. הוא נידון לארבעה וחצי חודשים של מאסר בפועל, ל-90 ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/03/70). הכרעת דין וגזר דין: 31 במארס 2003).

מארס - אפריל 2002: לקיחת כסף מזויף מבניין המוקטעה ברמאללה

תיק ביד"צ מפקדת זרוע היבשה 263/03

במהלך "מבצע חומת מגן" נכנס סמ"ר אסף סדובסקי עם יחידתו למוקטעה ברמאללה. באחד החדרים מצא סכום של כסף מזויף, אותו נטל. הסכום נמצא בביתו של סמ"ר סדובסקי כעבור למעלה משנה במהלך חיפוש שערכו שם שוטרי משטרת ישראל, ללא קשר לעניין זה.

במסגרת הסדר טיעון הודה סמ"ר סדובסקי בעבירה שעניינה החזקת שטרות כסף מזויפים (זיוף שטר כסף, לפי סעיף 462(2) לחוק העונשין) ובעבירה נגזרת של התנהגות שאינה הולמת. הוא נידון לחמישים ימי עבודה צבאית וכן לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מז"ו/03/263). הכרעת דין: 23 בדצמבר 2004. גזר דין: 2 בינואר 2005).

אפריל 2002: ביזת ארנק ובו 100 ש"ח ושלושה תקליטורים מחנות ברמאללה

תיק ביד"צ מרכז 187/02

רב"ט סבסטיאן גולדברג, לוחם בגדוד "גרניט" של חטיבת הנח"ל, הורשע בכך שבמהלך "מבצע חומת מגן" לקח מחנות לממכר תקליטורים ארנק ובו מאה ש"ח ושלושה תקליטורים. הרכוש נמצא בכליו - תחילה התקליטורים ולאחר מכן הארנק - במהלך חיפושים שונים שנערכו בין חיילי הגדוד בכדי לאתר רכוש שבזזו. כאשר ניתנה בידי חיילי הגדוד האחרים הזדמנות להשיב באופן אנונימי ציוד שבזזו, נמסרו מספר טלפונים ניידים וסוללות עבורם, תקליטורים, משקפי שמש, סכינים ועוד. רב"ט גולדברג טען בחקירתו כי לא ידע כי נטילת התקליטורים אסורה כיוון שמדובר היה ברכוש האויב, וכי נטל את הארנק בכדי לקנות סיגריות ופריטים אחרים בשק"ם.

רב"ט גולדברג הורשע בעבירת ביזה על בסיס הודאתו שניתנה במסגרת הסדר טיעון. התביעה וההגנה הסכימו של ענישה שתכלול רכיב מאסר בפועל של חודשיים, אך שופטי בית הדין הצבאי החליטו (בדעת רוב) לסטות מהסדר הטיעון וגזרו על רב"ט גולדברג חודש אחד של מאסר בפועל, נוסף לחודשיים מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/187/02). הכרעת דין וגזר דין: 6 במאי (2002).

מארס - מאי 2002: ביזת רכוש ברמאללה

תיק ביד"צ מרכז 347/02

סמל עומר שרייבמן, לוחם בגדוד "דוכיפת", הורשע בעבירה של ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת על-פי הודאתו בכתב אישום מתוקן שהושג במסגרת הסדר טיעון. סמל שרייבמן הורשע בנטילה שלא כדיון של חפצים שפורטו בכתב האישום המתוקן: רדיו טייפ ומגבר שנלקחו מכלי רכב; שתי נרגילות שנלקחו ממחסן; 23 מחרוזות תפילה שנלקחו מאזרחים פלסטינים; תעודת זהות שנלקחה מאזרח פלסטיני שעוכב כחשוד; מקלדת ועכבר של מחשב שנבזזו בידי חייל אחר מחברת מחשבים, ועוד.

בית הדין הצבאי אימץ את הענישה עליה הוסכם במסגרת הסדר הטיעון בין התביעה וההגנה, וסמל שרייבמן נידון לארבעה חודשי מאסר בפועל, לחצי שנת מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/347/02). הכרעת דין וגזר דין: 19 באוגוסט (2002).

8 באפריל 2002: ביזה של מכשירי טלפון ניידים בשכם

תיק ביד"צ מרכז 203/02

סמל יבגני בורושטיין מגדוד 890 של חטיבת הצנחנים הודה בכך שלקח מספר מכשירי טלפון ניידים וכן סוללות ומטענים מחנות או מבית בעיר שכם ב-8 באפריל 2002. הציוד נמצא בכליו של סמל בורושטיין לאחר שמפקדו חשד בו בביזה. סמל בורושטיין נידון בהליך משמעתי ל-14 ימי מחבוש, אך לא ריצה אותם כיוון שההליך המשמעתי בוטל בעקבות פתיחת חקירת מצ"ח.

סמל בורושטיין הורשע בעבירת ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, ונידון במסגרת הסדר טיעון לחמישים ימי מאסר בפועל, וכן לתשעים ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/203. הכרעת דין וגזר דין: 3 ביוני 2002).

15-17 באפריל 2002: ביזה במשרד הכלכלה הפלסטיני ובבית פרטי ברמאללה

תיק ביד"צ מרכז 178/02

סמ"ר מיכאל מלמד מגדוד 9 בחטיבה 401 של חיל השריון הורשע בכך שבכליו נמצא רכוש פלסטיני אותו לקח במהלך סריקות במשרד הכלכלה הפלסטיני, בבית פרטי ובמקומות נוספים בעיר רמאללה. בין השאר נמצאו אצל סמ"ר מלמד חרב ממתכת עם נדן מוזהב, שתי מקטרות עץ, 15 פרטי ציוד למחשב (ובהם שישה כוננים קשיחים), ארבעה מכשירי טלפון ניידים ושבעה מטענים לטלפון נייד. כמו כן הורשע סמ"ר מלמד בכך שתאם עם חייל אחר גרסה שקרית לפיה נמסר חלק מהרכוש לסמ"ר מלמד בידי אותו חייל.

סמ"ר מלמד הורשע בעבירות של ביזה, התנהגות מבישה והתנהגות שאינה הולמת על יסוד הודאתו בכתב אישום מתוקן. בית הדין הצבאי קיבל את הסדר הטיעון ודן את סמ"ר מלמד לחמישה חודשי מאסר בפועל, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/178. הכרעת דין וגזר דין: 3 ביוני 2002).

20 באפריל 2002: ביזת 1,500 ש"ח מאזרח פלסטיני במחסום 109

תיקי ביד"צ מרכז 185/02, 186/02

סמ"ר שאול כהן וסמ"ר מתן גפן מגדוד "נחשון" הורשעו בכך שביחד עם חברם סמ"ר יצחק חכמון נטלו וחילקו ביניהם 1,500 ש"ח מארנקו של אזרח פלסטיני אותו עצרו סמוך למחסום 109 באזור קלקיליה בחשד לשהייה בלתי חוקית בישראל. לאחר שהאזרח הפלסטיני התלונן בפני חיילים אחרים הכחישו סמ"ר כהן, סמ"ר גפן וסמ"ר חכמון כי נטלו את הכסף, ובהמשך השיבו חלק מהסכום בטענה כי מצאו אותו מפוזר בשטח.

במסגרת הסדר טיעון הודו סמ"ר כהן וסמ"ר גפן בעבירות של קבלת נכסים שהושגו בעוון ובהתנהגות שאינה הולמת, על יסוד כתב אישום מתוקן.

סמ"ר שאול כהן נידון לחמישים ימי מאסר בפועל, לחמישים ימי מאסר על תנאי, ולהורדה לדרגת טוראי.

סמ"ר מתן גפן נידון ל-65 ימי מאסר בפועל, ל-65 ימי מאסר על תנאי, ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/185. הכרעת דין וגזר דין: 6 במאי 2002).

סמ"ר יצחק חכמון הורשע אף הוא במסגרת הסדר טיעון בעבירות של גניבה ושל התנהגות

שאינה הולמת. הוא נידון למאה ימי מאסר בפועל, מאה ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/186. הכרעת דין וגזר דין: 6 במאי 2002).

אפריל - מאי 2002: גניבת טלפון נייד מפיקדונו של עצור בחטיבת יהודה

תיקי ביד"צ מרכז 514/02, 515/02

רב"ט כפיר ברק וטוראי רונן פרץ מיחידת המשטרה הצבאית בפיקוד המרכז הורשעו בקשר לגניבת מכשיר טלפון נייד מפיקדון של עצור פלסטיני שהוחזק במתקן המעצר שבשטח חטמ"ר יהודה (חברון).

רב"ט כפיר ברק, שלקח את המכשיר, העבירו כעבור שבועיים לטוראי פרץ בכדי שהאחרון ישיב את המכשיר לבעליו. רב"ט ברק הורשע על-פי הודאתו בעבירה של גניבה, נידון לשלושים ימי מאסר בפועל (לריצוי בחופף לשישים ימי מאסר שנגזרו עליו בגין עריקתו למשך 99 יום), וכן לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/02/515. הכרעת דין וגזר דין: 23 ביוני 2003).

טוראי רונן פרץ, ששירת כאחראי על העצורים הביטחוניים במתקן המעצר בחטיבת יהודה, קיבל מרב"ט ברק את מכשיר הטלפון הגנוב בטענה שבכוונתו להשיבו לבעליו או להעבירו למפקדו, אך החזיק את המכשיר אצלו והשתמש בו. טוראי פרץ הודה במסגרת הסדר טיעון בעבירה של קבלת נכסים שהושגו בעוון ונידון, על יסוד הסכמה בין התביעה וההגנה, לחודשיים מאסר בפועל ולשישה חודשי מאסר על תנאי (מר/05/514. הכרעת דין וגזר דין: 20 בינואר 2003).

מאי 2002 - ינואר 2003: ביזת רכוש ותכשיטים בהזדמנויות שונות

תיק ביד"צ מרכז 27/03

סמ"ר ויצ'סל יוספוב מגדוד 202 של חטיבת הצנחנים הורשע בעבירה של ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת בעקבות מספר מעשי ביזה שביצע בין מאי 2002 לבין 7 בינואר 2003 במקומות שונים בגדה המערבית (בתים ברמאללה, בשכם, במחנה הפליטים בלאטה וחנות משקאות בבית לחם). בין השאר, בזז סמ"ר יוספוב משמונה בתים שונים סכום כסף מצטבר של כ-1,500 ש"ח, וכן שעון, שלושה מציתים, עט מוזהב, חמישה בקבוקי שתייה חריפה ושלוש טבעות זהב.

בעקבות הודאתו בכתב אישום מתוקן ובמסגרת הסדר טיעון, נידון סמ"ר יוספוב לחמישה חודשי מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (הכרעת דין וגזר דין: 24 במארס 2003).

12 ביולי 2002: בזיזת חנות מכולת וגניבת מכשיר רדיו-טייפ מכלי רכב בשכם

תיקי ביד"צ מרכז 348/02, 349/02, 357/02-1

בשעות הלילה של ה-12 ביולי 2002 נשלחו חיילי מחלקת החימוש של גדוד 890 לחלץ מיכלית דלק צבאית שהתקלקלה בעיר שכם. ממכולת הסמוכה למקום שבו נתקעה המיכלית נבזזו במשך הלילה סיגריות, כסף ופחיות שתייה. מכלי רכב שחנה בסמוך נגנב מכשיר רדיוטייפ.

סמל ניסים צ'וקדיאן הורשע על-פי הודאתו בשתי עבירות של ביזה ושל ביזה בצוותא וכן בעבירה של התנהגות שאינה הולמת, וזאת במסגרת כתב אישום מתוקן שהושג בהסדר טיעון. על-פי הודאתו, נכנס סמל צ'וקדיאן עם סמ"ר טורבינסקי למכולת ונטל ממנה סיגריות. כמו כן הודה שלקח מכשיר רדיוטייפ מכלי רכב בבעלות פלסטינית שחנה בסמוך. בנוסף הורשע סמל צ'וקדיאן בכך ששתה את תכולתן של פחיות שתייה שנבזזו מהמכולת. בית הדין הצבאי אימץ את העונש שהוצע בהסכמה בידי התביעה וההגנה, וסמל ניסים צ'וקדיאן נידון לשלושה חודשי מאסר בפועל, לשישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/349/02). הכרעת דין וגזר דין: 19 באוגוסט 2002).

סמ"ר ודים טורבינסקי, נגד בשירות קבע, הורשע בסופו של משפט הוכחות בעבירה של ביזה בצוותא, על חלקו בגניבת חפיסות הסיגריות ופחיות השתייה. בעקבות הרשעתו בעבירת הביזה הורשע סמ"ר טורבינסקי גם בעבירה של התנהגות שאינה הולמת. סמ"ר טורבינסקי זוכה מאישום בעבירה של התפרצות בצוותא, כיוון שהתביעה לא הוכיחה אם דלת חנות המכולת הייתה נעולה, סגורה או פתוחה. עוד זוכה סמ"ר טורבינסקי מעבירה נוספת של התנהגות שאינה הולמת משנקבע שלא הוכח כי ידע שפחית שתייה שאת תוכנה שטה נבזזה מהמכולת. סמ"ר ודים טורבינסקי נידון ל-66 ימי מאסר בפועל, לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדתו לדרגת סמל (מר/348/02). הכרעת דין: 19 בינואר 2003. גזר דין: 11 בפברואר 2003).

סג"ם יבגני ללצ'וק, קצין הקשר הגדודי שהיה במקום, הודה שלא עשה דבר בכדי למנוע את מעשי הביזה, וכי לא דיווח על המעשים, גם כאשר נשאל על כך בידי מפקדו. כמו כן הודה סג"ם ללצ'וק כי שטה מפחיות השתייה שנבזזו. סג"ם ללצ'וק הורשע על-פי הודאתו בשתי עבירות של התנהגות בלתי הולמת במסגרת כתב אישום מתוקן. הוא נידון לארבעים ימי מאסר לריצוי בפועל ולשלושה חודשי מאסר על תנאי (מר/357/02). הכרעת דין וגזר דין: 24 במארס 2003).

אוגוסט 2002: בזיזת 300 ש"ח ומכשירי טלפון ניידים מבית מגורים בכפר זואאתא

תיקי ביד"צ מרכז 57/03, 58/03. תיק ביד"צ לערעורים ע/168/03

סמל אורן פז ורב"ט אהרון בן ישי, שניהם לוחמים בגדוד "חרוב", הורשעו במעשי ביזה בבית משפחה בכפר זואאתא שבאזור שכם.

סמל אורן פז הורשע בכך שבמהלך חיפוש לקח מבית המשפחה מכשיר טלפון נייד, אותו השליך ברחוב יום או יומיים לאחר מכן. סמל פז, שהתוודה על המעשה ביוזמתו בפני מפקדו, הורשע על-פי

הודאתו בעבירת ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, ונידון במסגרת הסדר טיעון שאומץ ביד בית הדין הצבאי לארבעים ימי מאסר בפועל, לשישים ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/03/58. הכרעת דין וגזר דין: 26 במאי 2003).

רב"ט אהרון בן ישי הורשע על-פי הודאתו בכך שבעת חיפוש שערך עם חבריו בבית מגורים בכפר זוואתא, נטל סכום של 300 ש"ח שמצא בכיס של זוג מכנסיים וכן מכשיר טלפון נייד. כאשר עזב הכוח את הבית זרק רב"ט בן ישי את הטלפון בחוץ ומאוחר יותר הוביל אליו את בעליו. בסכום הכסף שנטל רכש רב"ט בן ישי ארוחה עבורו ועבור חבריו, וכן דיסקים, סיגריות ושתייה בפאבים. כמו כן הודה רב"ט בן ישי שמספר חודשים קודם לכן, במאסר 2002, לקח שרשרת תפילה מחרוזים מתוך תא המטען של מכונית שעברה במחסום בו הוצב. רב"ט אהרון בן ישי נידון לשלושה חודשי מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/03/57. הכרעת דין וגזר דין: 25 באוגוסט 2003).

בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה הצבאית על קולת עונשו של רב"ט בן ישי, והעמיד את רכיב המאסר בפועל על חמישה חודשים, כשהוא מותיר את יתר רכיבי הענישה בעינם (ע/03/168. פסק דין: 6 בנובמבר 2003).

31 באוקטובר 2002: ביזת 1,300 ש"ח במהלך חיפוש בבית מגורים

תיק ביד"צ צפון 681/02

ב-31 באוקטובר 2002, במהלך חיפוש אחר אמצעי לחימה בבית מגורים בעיר ג'נין, מצא סמל נדב שניידר מגדוד 13 של חטיבת "גולני" 1,300 ש"ח שנפלו מכיס חולצתו של בעל הבית. סמל שניידר הכניס את הכסף לכיסו, והמשיך עם חבריו לחיפוש בבית אחר. לאחר שבעל הבית התלונן בפני מפקד הפלוגה על היעלמותו של הכסף, נאמר לחיילים כי יערך "מסדר בושה". בעקבות ההודעה ועוד בטרם החל החיפוש בחפצי החיילים, הודה סמל שניידר באזני מפקדו כי הוא שלקח את הכסף. הכסף הוחזר לבעליו.

סמל שניידר הורשע על-פי הודאתו בעבירה של ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, ונידון לשלושה חודשי מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי. (צפ/02/681. הכרעת דין: 24 בנובמבר 2002. פסק דין: 25 בנובמבר 2002).

25 בדצמבר 2002, 5 בינואר 2003: ביזת כסף ורכוש בשכם

תיק ביד"צ מרכז 28/03; תיק ביד"צ לערעורים ע/03/62

סמל אלכסנדר אילין, לוחם בגדוד 202 של חטיבת הצנחנים, הורשע על-פי הודאתו בכתב אישום מתוקן בעבירה של ביזה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, בעקבות שני אירועים. בראשון, 25 בדצמבר 2002, נטל סמל אילין סכום של 2,350 ש"ח ומצית עם סכין מארון בחדר שינה של בית מגורים בו ערך חיפוש. באירוע השני, ב-5 בינואר 2003, נטל במשרדי המשטרה הפלסטינית בשכם

סכום של 20 דינרים ירדניים ומכשיר טלפון נייד, בו ביצע ארבע שיחות. בעקבות תלונות של אזרחים פלסטינים נערך חיפוש בחפצי החיילים בגדוד, והכסף שנטל סמל אילין מבית המשפחה התגלה בכליו.

סמל אילין נידון בידי בית הדין הצבאי המחוזי לשלושה חודשי מאסר בפועל, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/03/28. הכרעת דין וגזר דין: 10 במארס 2003).

בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה הצבאית על קולת העונש. בפסק דינו סקר בית הדין את עבירת הביזה ואת העונש הראוי לה, והעיר כי העונש על עבירת ביזה שאינה חד פעמית "צריך היה, מלכתחילה, להיות חמור בצורה מאד משמעותית". בית הדין הצבאי לערעורים קבע כי גזר הדין של הערכאה הראשונה "מחטיא לחלוטין את מטרת הענישה" והעמיד את עונשו של סמל אילין על שישה חודשי מאסר בפועל ושישה חודשי מאסר על תנאי. הורדתו של סמל אילין לדרגת טוראי, כפי שגזר בית הדין הצבאי המחוזי, נותרה בעינה (ע/03/62. פסק דין: 15 ביוני 2003).

23 באפריל 2003: גניבת ארנק ממונית פלסטינית

תיק ביד"צ צפון 271/03

סמל משה סחרוב מגדוד 51 של חטיבת גולני הורשע בכך שבעת שאייש מחסום נטל, במהלך חיפוש, ארנק מתא בדלתה של מונית פלסטינית והכניס אותו לכיסו. משהתלונן נהג המונית כעבור דקות אחדות על העלמות ארנקו השיבו סמל סחרוב לבעליו.

סמל סחרוב הורשע על-פי הודאתו בעבירה של גניבה ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת, ונידון לחודש אחד של מאסר בפועל, לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי. (צפ/03/271. הכרעת דין וגזר דין: 12 במאי 2003).

פברואר - מארס 2004: גניבת כסף ורכוש ממכוניות שנבדקו במחסום גיתית

תיקי ביד"צ מרכז 128/04, 129/04

רב"ט אהרון מנחם יפת ורב"ט שלום מאירס מגדוד "נצח יהודה" של חטיבת כפיר הודו במספר אירועים של גניבת כסף ורכוש ממכוניות אותן בדקו במחסום גיתית.

רב"ט יפת הודה בכך שבהזדמנויות אחדות כאשר היה מוצב במחסום גיתית גנב רכוש וכסף מזומן מכלי רכב פלסטינים שנבדקו בעת שעברו במחסום. ב־23 בפברואר 2004 לקח רב"ט יפת 50 ש"ח מתוך תיק שהונח בתא שליד כסא הנהג בכלי רכב מסחרי ומאוחר יותר באותו יום נטל 70 ש"ח שהיו מונחים בכלי רכב אחר; למחרת לקח רב"ט יפת טלפון נייד ממכונית פרטית; ב־25 בפברואר לקח סכום של 300 ש"ח מכלי רכב מסחרי ובאותו יום לקח 70 ש"ח ממכונית פרטית, 60 ש"ח ממכונית אחרת ושני מכשירי טלפון ניידים ממכונית נוספת. באותו יום לקח רב"ט יפת גם שתי חבילות של סוללות וסרט הדבקה מכלי רכב אחר. ב־2 במארס 2004 לקח רב"ט יפת מכשיר טלפון נייד ממשאית,

סכום של 150 ש"ח ממיניבוס, וטלפון נייד נוסף מכלי רכב אחר. על מעשים אלו הורשע רב"ט יפת בעבירה של גניבה. כמו כן הודה רב"ט יפת שביקש וקיבל מאחד הפלסטינים שעברו במחסום בלון גז. את מעשיו נימק רב"ט יפת במניע כלכלי ובשנאה לערבים.

רב"ט יפת הורשע על-פי הודאתו בעבירות של גניבה ושל התנהגות מבישה. הסדר טיעון שגובש בין התביעה להגנה התקבל בידי בית הדין ורב"ט יפת נידון לחמישה חודשי מאסר בפועל, לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/128. הכרעת דין וגזר דין: 19 באפריל 2004).

רב"ט שלום מאירס, ששירת יחד עם רב"ט יפת במחסום גיתית, הורשע בעבירה של גניבה בשל נטילת טלפון נייד מכלי רכב שעבר במחסום, ובעבירה של התנהגות מבישה, בין השאר על שקיבל חלק מהכסף שנטל רב"ט יפת.

בית הדין הסתמך על הסדר טיעון וגזר על רב"ט מאירס עונש של חודשיים מאסר בפועל, שישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/04/129. הכרעת דין וגזר דין: 30 במארס 2004).

אוגוסט 2006: ביזת רהיטים משדה התעופה הפלסטיני ברצועת עזה

תיק ביד"צ דרום 215/06

ארבעה חיילי חיל הקשר, רב"ט א"מ, רב"ט ח"ג, רב"ט מ"ו וסמל נ"ג, הודו במסגרת הסדר טיעון בכתב אישום מתוקן, שייחס להם נטילה של שני מקררים ומספר מחצלות ממבנה בשדה התעופה הפלסטיני ברצועת עזה, והעברתם למועדון יחידתם.

שלושת הרב"טים הורשעו בעבירה של התנהגות מבישה. סמל נ"ג הורשע בעבירה של התנהגות שאינה הולמת. בית הדין אימץ את הענישה עליה הוסכם בהסדר הטיעון: רב"ט א"מ נידון ל-75 ימי מאסר בפועל; רב"ט ח"ג וסמל נ"ג נידונו לשישים ימי מאסר בפועל; רב"ט מ"ו נידון ל-44 ימי מאסר בפועל. כל המורשעים נידונו גם לחמישים ימי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (דר/06/215. הכרעת דין וגזר דין: 12 בספטמבר 2006).

10 באפריל 2007: לקיחת מצית מבית משפחה ברמאללה

תיק ביד"צ צפון 838/07

רב"ט איתמר פירנסיה, מגדוד 605 של חיל ההנדסה, הורשע בעבירה של התנהגות מבישה על שלקח מצית מבית משפחה ברמאללה. את המצית, המעוצב בצורת אקדח, לקח רב"ט פירנסיה בעת חיפוש שערך בבית.

רב"ט פירנסיה נידון לנזיפה (צפ/07/838. הכרעת דין וגזר דין: 30 ביוני 2008).

10 ביוני 2007: גניבת ארנק ובו 800 ש"ח במחסום בקעות

תיק ביד"צ מרכז 733/07

רב"ט דוד שטיינברג הורשע בכך שב־10 ביוני 2007, עת אייש עם חברו רב"ט א' את מחסום בקעות, לקח ארנק מתוך כלי רכב שנבדק במחסום, תוך שחברו מסיח את דעת הנהג. רב"ט שטיינברג נטל מהארנק סכום של 800 ש"ח, מתוכם נתן 100 ש"ח לחברו. לאחר שגילה הנהג כי ארנקו נעלם, חזר אל המקום אך החיילים הכחישו כי לקחו אותו. מפקד המחסום הורה לשניים לרוקן את כיסיהם, אך רב"ט שטיינברג הסתיר את הארנק בכיסו ורב"ט א' טען כי השטר בסך מאה ש"ח שייך לו. לאחר מכן מסר רב"ט שטיינברג את הארנק לרב"ט א', אשר הניח אותו במכונת אקראית שעברה במחסום. מאוחר יותר התוודה רב"ט שטיינברג בפני מפקדו על מעשיו.

רב"ט דוד שטיינברג הורשע על־פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון בעבירה של גניבה. בית הדין אימץ את הענישה עליה הוסכם בין התביעה וההגנה וגזר עליו 74 ימי מאסר בפועל, חמישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/733/07א'). הכרעת דין וגזר דין: 3 במארס 2008).

רב"ט א' מנהל משפט הוכחות וההליכים בעניינו טרם הסתיימו.

3 באוגוסט 2007: גניבת 100 ש"ח מבית משפחה ברצועת עזה

תיק ביד"צ צפון 797/07

סמל בן עזרא, לוחם בגדוד 51 של חטיבת גולני, הורשע על־פי הודאתו בכתב אישום מתוקן שייחס לו גניבת 100 ש"ח מבית מגורים. ב־3 באוגוסט 2007 השתלט כוח צבאי על בית מגורים פלסטיני ברצועת עזה. החיילים הורו לבני המשפחה להישאר בקומה התחתונה של הבית. במהלך הפסקה במשמרת ערך סמל עזרא חיפוש בבית, שלא בתפקיד, ובמהלכו נטל מאה ש"ח מארנק שמצא בחדר השינה. לאחר שבעלת הבית צעקה כי כסף ומכשירי טלפון ניידים נגנבו מביתה, החזיר סמל עזרא את הכסף לבעלת הבית באמצעות חייל אחר. סמל עזרא התוודה בפני מפקדיו על גניבת הכסף לאחר שנוכח כי החייל שהשיב אותו עבורו לבעליו צפוי לעמוד לדין משמעותי. סמל עזרא נשפט בדין משמעותי בידי מפקדו, שדן אותו לעשרים ימי מחבוש. ההליך המשמעותי בוטל עם פתיחתה של חקירת מצ"ח שבעקבותיה הוגש כתב האישום, לאחר שעונש המחבוש כבר רוצה במלואו.

סמל בן עזרא הורשע בעבירות של גניבה ושל התנהגות שאינה הולמת, ונידון לשלושה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (צפ/797/07). הכרעת דין ופסק דין: 29 בינואר 2008).

אוקטובר 2007: גניבת 200 ש"ח מכלי רכב במחסום חווארה

תיק ביד"צ דרום 426/07

רב"ט אסי גולן, לוחם בגדוד "צבר" של חטיבת גבעתי, הורשע על-פי הודאתו בעבירה של גניבה על כך שבעת ששימש כמאבטח במחסום חווארה, בסוף חודש אוקטובר 2007, נטל שטר של 200 ש"ח מתוך כלי רכב בו נהג קשיש פלסטיני.

רב"ט גולן נידון ל-75 ימי מאסר בפועל, לארבעה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (דר/07/426. הכרעת דין ופסק דין: 26 בדצמבר 2007).

פרק ד'

עבירות אחרות

בין תיקי החקירה שנהלו בעבירות שאינן עבירות ירי, רכוש או אלימות, הניבו שישה תיקי חקירה כתבי אישום נגד 16 נאשמים. כתב האישום בעניינה של נאשמת אחת בוטל, נאשם אחר זוכה, ומשפטו של נאשם נוסף עודנו מתנהל. שאר הנאשמים - 13 במספר - הורשעו בעבירות שונות.

10 בפברואר 2003: אילוץ פלסטינית לשתות נוזל כימי באיומי נשק

תיק ביד"צ דרום 177/03

טור' שירי בורץ, בודקת מחסומים במחסום תופאח, הורשעה בכך שאילצה אזרחית פלסטינית, באיומי נשק, לשתות חומר כימי. על-פי כתב האישום המתוקן, הגיעה למחסום ב־10 בפברואר 2003 אזרחית פלסטינית בשם פאטמה א-נג'אר כשבכליה בקבוק מים מינרליים ובו נוזל שקוף. על-פי כתב האישום אמרה א-נג'אר לטור' בורץ כי הנוזל הוא מים וטור' בורץ הורתה לאינג'אר לגמוע מהבקבוק. כשזו סירבה, שבה והורתה לה, טור' בורץ, בצעקות, לשתות ממנו ואף כיוונה אל גופה ואל ראשה את נשקה הטעון של חברתה, מטווח של חמישה עד עשרה סנטימטרים. א-נג'אר לגמה מהבקבוק, שהכיל נוזל כימי שנועד לייבוש פיברגלאס ונזקקה בעקבות זאת לטיפול רפואי.

בית הדין קיבל את טענת ההגנה כי על-פי ההוראות שניתנו לטור' בורץ היה עליה להורות לפלסטיני העובר במחסום עם דבר מזון ומשקה לטעום ממנו בכדי לוודא שאכן מדובר במזון או במשקה. טור' בורץ הורשעה על-פי הודאתה בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, עקב איומיה בנשק על א-נג'אר, ובעבירה של מסירת ידיעות כוזבות בגין השמטת הפרטים בדבר איומיה בנשק בתחקיר שערך מפקדה ובחקירתה במצ"ח.

בית הדין הצבאי קיבל את הענישה עליה הוסכם בין התביעה וההגנה במסגרת הסדר טיעון. טור' בורץ נידונה על בסיס הסדר הטיעון לשישה חודשי עבודה צבאית ולשמונה חודשי מאסר על תנאי (דר/177/03. הכרעת דין וגזר דין: 13 באוגוסט 2003).

יוני 2003: שימוש בפלסטינים להזזת חפצים חשודים

תיק ביד"צ מרכז 44/06

במהלך יוני 2003 זיהה כוח מגדוד 50 של חטיבת הנח"ל חפץ חשוד בקסבה של חברון. חבלנים שזמונו למקום התעכבו ומפקד הפלוגה, סרן משה אזולאי, הנחה את מפקד הכוח לבחור באופן אקראי עובר אורח פלסטיני ולהורות לו להזיז את החפץ החשוד, בשעה שחיילי הכוח תופסים מחסה. מפקד הכוח עשה כדברי סרן אזולאי, וניגש להרים את החפץ החשוד יחד עם אזרח פלסטיני, אותו בחר באקראי.

בהזדמנות אחרת, בין חודש פברואר 2003 לאוגוסט 2003, זיהו החיילים בד מקופל שנחשד כמטען צד. גם במקרה זו איחרו החבלנים שזומנו למקום להגיע, וסרן אזולאי הורה לאזרח פלסטיני אקראי בעבר במקום לפתוח את הבד המקופל. לאחר שזה סירב, שיחרר אותו סרן אזולאי לדרכו.

בנימוקי גזר הדין צוטטו, בין השאר, דבריו של סרן אזולאי בחקירתו במצ"ח, לפיהם סבר ששימוש בפלסטינים לשם הזזת חפצים חשודים הוא נוהל קיים (אף שלא תודרך לעשות כן). סרן אזולאי אמר עוד כי כאשר איחרו החבלנים להגיע, הנחה את פקודיו להורות לאזרחים פלסטינים להזיז את החפצים החשודים בכדי שלא לסכן את חייליו.

סרן אזולאי הודה בעבירה של חריגה מסמכות בכתב אישום מתוקן עליו הוסכם במסגרת הסדר טיעון. בית הדין הצבאי המחוזי אימץ את הסדר הטיעון וגזר על סרן אזולאי חודשיים מאסר על תנאי (מר/06/44. הכרעת דין וגזר דין: 18 בספטמבר 2006).

מאי 2004: חטיפתו של איש דת כענישה בידי קצין צנחנים

תיק ביד"צ מרכז 454/05

סמוך לשעה 23:00 באחד הלילות של חודש מאי 2004, הגיע סרן אליצור עזרן, מפקד מחלקה בגדוד 890 של חטיבת הצנחנים, בג'יפ עם שניים מחייליו, לביתו של ג'מאל א-תמימי, אימאם הכפר דיר ניט'אם. סגן עזרן אמר לאימאם "דיר באלאכ, תפסיק עם הכריזות וההסתה". משלא השיב לו האימאם באופן ברור, וכשסבר סגן עזרן כי האימאם ימשיך במעשיו, הוא כבל את ידיו של האימאם באזיקון והעלה אותו על הג'יפ הצבאי. סגן עזרן הסיע את האימאם אל הכפר ג'מאלא, במרחק של כ-15 קילומטרים ממקום מגוריו, שם הוריד אותו מהג'יפ והשאיר אותו כשהוא עדיין אזוק. את מעשיו הסביר בכך שסבר כי אם יאלץ האימאם לשוב לכפרו ולהשתחרר מהכבילה בכוחות עצמו, ירתיע אותו הדבר מ"להמשיך ולהסית".

בכתב האישום צוין, ללא פירוט נוסף, כי יומיים לאחר אירוע זה עשה חייל שהיה כפוף לנאשם, סמ"ר ס', "מעשה דומה".

סגן עזרן הורשע על-פי הודאתו בעבירה של חריגה מסמכות, במסגרת הסדר טיעון. בית הדין הצבאי דן אותו ל-14 ימי מחבוש בפועל ולארבעה חודשי מאסר על תנאי (מר/05/454. הכרעת דין וגזר דין: 23 בינואר 2006).

ינואר 2003 - ינואר 2004: נטילת שוחד במחסום קלנדיה

נגד תשעה חייליים מפלוגת "רמה" מיחידת המשטרה הצבאית בפיקוד המרכז הוגשו כתבי אישום בעבירות של נטילת שוחד מעוברים במחסום קלנדיה. כתבי האישום ייחסו לתשעה, ששימשו בודקי מעברים, עבירות שבוצעו במשך פרקי זמן שונים בין חודש ינואר 2003 לחודש ינואר 2004.

תיק ביד"צ מרכז 45/04

רב"ט אושרת ולטקר הורשעה על-פי הודאתה בעבירה של לקיחת שוחד, וזוכתה מחמת הספק (לאחר ניהול משפט הוכחות) מעבירה של חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה. פרט אישום נוסף של סחיטה באיומים נמחק בידי התביעה הצבאית.

רב"ט ולטקר הורשעה בכך שבין החודשים ינואר לאוגוסט 2003 קיבלה משני עוברים במחסום כרטיסי חיוג, בתדירות של כרטיס עד שניים בשבוע, חפיסות סיגריות (תחילה סיגריות בודדות, לאחר מכן חפיסה בכל משמרת ולבסוף 2-3 חפיסות בכל משמרת) וכן אוכל ובובות. בתמורה זיזרה את מעברם של השניים במחסום. בית הדין הצבאי גזר על רב"ט ולטקר ארבעה חודשי מאסר בפועל, שישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/45/04. הכרעת דין וגזר דין: 28 ביוני 2004).

תיק ביד"צ מרכז 51/04

רב"ט ג'נט רוטמן הורשעה על-פי הודאתה במסגרת הסדר טיעון בעבירות של נטילת שוחד וחריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה, על כך שבהזדמנויות שונות נטלה מאדם שנהג לעבור במחסום חפיסות סיגריות, סיגריות בודדות, כרטיסי חיוג ובובת פרווה. בתמורה אפשרה לו לעבור במחסום ללא תור או קצרה את משך המתנתו בתור.

רב"ט רוטמן נדונה על יסוד הסכמת הצדדים במסגרת הסדר הטיעון לשישה חודשי מאסר בפועל, לשישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/51/04. הכרעת דין וגזר דין: 2 במארס 2004).

תיק ביד"צ מרכז 55/04

רב"ט אדם ינאי הורשע על-פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון בעבירות של נטילת שוחד, החזקת סם מסוכן, שימוש בסם מסוכן והתנהגות מבישה. בתקופה שבין פברואר 2003 לספטמבר 2003 לקח רב"ט ינאי קנאביס, סיגריות ודברי מאכל בתמורה לזירוז מעברם של עוברים במחסום.

על בסיס הסכמת הצדדים במסגרת הסדר הטיעון נידון רב"ט ינאי לעשרה חודשי מאסר בפועל, לשישה חודשי מאסר על תנאי (לבל יעבור עבירות שעניינן נטילת שוחד), לשלושה חודשי מאסר נוספים על תנאי (לבל יעבור עבירות סמים), לשבעה חודשים של פסילת רישיון נהיגה ולהורדה לדרגת טוראי (מר/55/04. הכרעת דין וגזר דין: 5 ביולי 2004).

תיק ביד"צ מרכז 56/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/62/04

רב"ט אייל שלג הודה כי במשך כשנה נהג לקבל שוחד מעוברים במחסום, ובתוך זה סכומי כסף, כרטיסי חיוג, מצתים, מזון ועוד. בתמורה קיצר את משך ההמתנה של נותני השוחד בתור לבדיקה במחסום ואת חלקם בדק בדיקה שהוגדרה "לא מספקת".

רב"ט שלג, שעניינו הוגדר בידי בית הדין הצבאי כחמור מבין המורשעים בפרשה עד אותה עת, הורשע על-פי הודאתו בעבירות של לקיחת שוחד ושל חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה. הוא נידון לשנת מאסר בפועל, לשישה חודשי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי (מר/04/56). הכרעת דין וגזר דין: 3 במאי 2006).

ערעור שהגיש רב"ט שלג על חומרת העונש נדחה בידי בית הדין הצבאי לערעורים (ע/04/62. פסק דין: 5 ביולי 2004).

תיק ביד"צ מרכז 56/04

רב"ט לירן אהרונוף הורשע על-פי הודאתו בעבירות של לקיחת שוחד וחריגה מסמכות בכך שנטל מוצרי מזון, משקאות, כרטיסי חיוג, ומחרוזות תפילה מעוברים במחסום בתמורה לזירוז מעברם, וכן בכך שלקח סיגריות, כרטיסי חיוג וכסף עבור חיילים אחרים והורה להם להעביר במחסום את הנותנים ללא בדיקה כלל או לאחר בדיקה חלקית. במקרה אחר אפשר למשאית ירקות לעבור במחסום אף שאסור היה לו להעבירה, ובתמורה קיבל חייל אחר סיגריות או כרטיסי חיוג.

רב"ט אהרונוף נידון על בסיס הסכמת הצדדים במסגרת הסדר טיעון לחמישה וחצי חודשי מאסר בפועל, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/56). הכרעת דין וגזר דין: 10 במאי 2004).

תיק ביד"צ מרכז מר/04/58; תיק ביד"צ לערעורים ע/04/60

רב"ט יעקב איסחקוב הודה כי בין ינואר 2003 לסוף ינואר 2004 קיבל שוחד במספר רב של הזדמנויות. בין השאר נטל כרטיסי חיוג, כסף מזומן וסיגריות, בתמורה לזירוז מעברם של עוברים במחסום, לאי-בדיקתם במחסום או לבדיקתם החלקית.

רב"ט איסחקוב הורשע על יסוד הודאתו, שניתנה במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של לקיחת שוחד, חריגה מסמכות והתנהגות מבישה. על אף שהצדדים הסכימו על הענישה, שכללה רכיב מאסר בפועל של ארבעה וחצי חודשים לצד מאסר מותנה והורדת דרגה, דחה בית הדין הצבאי (בדעת רוב) את הענישה המוסכמת. דחיית ההסדר נומקה בכך שלא שיקף את "אינטרסי הענישה הרלוונטיים, ובעיקר את עקרון ההלימה, לאור חומרת המעשים ואת אינטרס הרתעת הרבים." בית הדין הצבאי המחוזי דן את רב"ט איסחקוב לשישה חודשי מאסר בפועל, שישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/58). הכרעת דין: 25 באפריל 2004. גזר דין: 10 במאי 2004).

רב"ט איסחקוב ערער על חומרת עונשו. בפסק דינו, שקיבל את הערעור, אימץ בית הדין הצבאי לערעורים את הסדר הטיעון שנקשר בבין הצדדים בערכאה הראשונה והעמיד את רכיב המאסר בפועל על ארבעה וחצי חודשים. המאסר המותנה וההורדה בדרגה נותרו כפי שנקבעו בבית הדין המחוזי (ע/04/60. פסק דין: 5 ביולי 2004).

תיק ביד"צ מרכז 54/04

רב"ט עידן אדרי הורשע על-פי הודאתו בעבירה של נטילת שוחד, בכך שקיבל מידי עוברים במחסום סיגריות, כרטיסי חיוג, פחיות ובקבוקי שתייה, כסף מזומן ועוד, בתמורה לזירוז מעברם במחסום.

בית הדין הצבאי קיבל את הסדר הטוען שנקשר בין הצדדים ודן את רב"ט עידן אדרי לשישה חודשי מאסר בפועל, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/54). הכרעת דין וגזר דין: 3 במאי 2004).

תיק ביד"צ מרכז 60/04

רב"ט יקיר בן-שבת הורשע על-פי הודאתו בקבלת שוחד מעוברים במחסום, ובתוך זה כסף מזומן, מכשירי טלפון נייד, כרטיסי חיוג, חפיסות סיגריות, ועוד. כמו כן הורשע בעבירות נוספות, ובין היתר בכך שלא אישר מעבר של נהג משאית במחסום כיוון ש"לא היה לו כוח לבצע בדיקה"; בכך שנהג לומר לעוברים במחסום כי לא יאפשר להם לעבור אם לא יתנו לו כסף מזומן או טובות הנאה; בכך שגנב זוג רמקולים מתוך כלי רכב שהוחרם בידי שוטרי מג"ב, ועוד.

רב"ט בן-שבת הורשע בעבירות של לקיחת שוחד, חריגה מסמכות, גניבה מכלי רכב ובשימוש לרעה בכוח משרה. הוא נידון על יסוד הסדר טוען שנקשר בין הצדדים לתשעה וחצי חודשי מאסר בפועל, שישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/60). הכרעת דין וגזר דין: 17 במאי 2004).

תיק ביד"צ מרכז 62/04; תיק ביד"צ לערעורים ע/78/04

רב"ט מ"ש הורשע לאחר משפט הוכחות בידי בית הדין המחוזי בעבירות של נטילת שוחד ושל חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה, וזוכה מעבירה נוספת שיוחסה לו, של חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה. בית הדין המחוזי הרשיע אותו, בין השאר, בלקיחת סיגריות וכרטיסי חיוג ובכך שבכמה מקרים אפשר מעברם במחסום של הולכי רגל ונהגים ללא בדיקה או לאחר בדיקה לא מספקת.

בית הדין הצבאי המחוזי גזר את עונשו של רב"ט מ"ש לשישה חודשי מאסר בפועל, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/04/62). הכרעת דין וגזר דין: 9 ביוני 2004).

התביעה הצבאית ערערה בבית הדין הצבאי לערעורים על חלק מהקביעות העובדתיות של בית הדין המחוזי וכן על קולת העונש. רב"ט מ"ש ערער על הרשעתו. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור התביעה, קיבל את ערעורו של רב"ט מ"ש וזיכה אותו מחמת הספק מכל האישומים (ע/78/04). פסק דין: 24 במארס 2005).

תיק ביד"צ מרכז 241/04

כתב אישום שהוגש ב־31 במאי 2004 נגד רב"ט ל"ל מיחידת המשטרה הצבאית בפיקוד המרכז ייחם לחיילת עבירה של נטילת שוחד, בכך שבין אוקטובר 2002 לאפריל 2003 נטלה מעוברים במחסום קלנדיה, בו שימשה בודקת מעברים, קופסאות סיגריות בתדירות של פעמיים בשבוע, כמו גם מוצרי מזון.

כתב האישום נגד רב"ט ל"ל בוטל ב־13 בינואר 2005.

ינואר 2004: נטילת שוחד במחסום 700

תיקי ביד"צ מרכז 613/04, 614/04

טור' כוכבה פרטוש וסמ"ר סטניסלב יוזפובסקי הורשעו בשני כתבי אישום הנוגעים לנטילת שוחד מאזרחים פלסטינים במחסום 700 שליד טול כרם. פרט לשני הנאשמים הועמדו חיילים נוספים לדין משמעתי ביחידתם על קבלת טובות הנאה שונות מהעוברים במחסום.

טור' פרטוש, ששירתה כבודקת מעברים ביחידת המשטרה הצבאית בפיקוד המרכז, הורשעה על בסיס הודאתה בכתב אישום מתוקן בכך שבהזדמנויות שונות בחודש ינואר 2004 קיבלה 15 חפיסות סיגריות מאזרח פלסטיני תושב טול כרם שעבר במחסום. את הסיגריות מסרה לחברותיה.

על בסיס הסכמת הצדדים קיבל בית הדין הצבאי את הסדר הטיעון, הרשיע את טור' פרטוש בעבירה של התנהגות מבישה ודן אותה לקנס של 750 ש"ח ולארבעה חודשי מאסר על תנאי (מר/613/04). הכרעת דין וגזר דין: 3 בינואר 2005).

סמ"ר יוזפובסקי, לוחם בגדוד "נחשון" שהיה מפקד המחסום, הודה בכך שבשתי הזדמנויות שונות קיבל דברי מאכל ומשקה מעוברים במחסום; שבמקרה אחר קיבל מידי רוכל פלסטיני אזרחי ישראל מגבר, שהתברר כי הוא מקולקל, ושבמקרה נוסף מסר את מכוניתו לפלסטיני אזרחי ישראל בכדי שיתקן אותה בחינם.

סמ"ר יוזפובסקי הורשע בעבירה של התנהגות שאינה הולמת על בסיס הודאתו במסגרת הסדר טיעון. בית הדין הצבאי אימץ את הענישה המוסכמת שהוצעה בידי הצדדים ודן את סמ"ר יוזפובסקי לתשלום קנס בסך אלף ש"ח, לחמישה חודשי מאסר על תנאי ולהורדה לדרגת טוראי (מר/614/04). הכרעת דין וגזר דין: 3 בינואר 2005).

24 באפריל 2006: הריגת אישה פלסטינית ופציעת שישה אנשים נוספים בתאונת דרכים

תיק ביד"צ מרכז 185/07

חייל צה"ל (שאין בידי "יש דין" כל פרט אודותיו) נאשם בעבירה של גרימת מוות ברשלנות ובעבירות נוספות, בגין אחריותו לתאונת דרכים במהלכה התנגש כלי הרכב שבו נהג במונית פלסטינית, הרג נוסעת ופצע שישה בני אדם נוספים מנוסעי המונית.

כתב אישום הוגש נגד החייל ב־15 באפריל 2007, ומשפטו עדיין מתנהל.